

UiT Norges arktiske universitet

Handelshøgskolen ved UiT

Grunnrenteskatt i en samdrift: en casestudie fra havbruksnæringen

Hvilke bedriftsøkonomiske konsekvenser kan grunnrenteskatt ha for oppdrettsselskaper som driver virksomhet i samdrift?

Fredrik Johansen og Markus Ruud

Masteroppgave i økonomi og administrasjon, BED – 3901, juni 2023

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet som avsluttende arbeid av et 2-årig masterstudium i Økonomi & Administrasjon ved Handelshøyskolen ved UiT Norges arktiske universitet. Oppgaven er skrevet basert på kunnskap vi har tilnærmet oss gjennom vår major, økonomisk styring. Arbeidet med oppgaven tilsvarer ett semesters fulltidsstudier.

Da vi påbegynte søking etter forskningstema til vår oppgave, var grunnrenteskatt mye omtalt i media og i våre omgangskretser. Den pågående debatten trigget vår nysgjerrighet, og vi bestemte oss dermed for å lære mer. Arbeidet med oppgaven har gitt oss muligheten til å fordype oss i et svært spennende og dagsaktuelt tema. Vi har tilegnet oss kunnskap om et relevant emne som er betydningsfullt for næringslivet og den norske velferdsstaten.

Vi ønsker å rette en stor takk til vår forskningsgruppe og våre veiledere Bernt Arne Bertheussen og Hallgeir Hemmingsen. Disse har bidratt med nyttige diskusjoner, verdifull kunnskap og en god latter. Videre må vi takke medstudenter og hverandre for noen episke bordtenniskamper gjennom semesteret. I tillegg ønsker vi å rette en takk til familie og venner for støtten de har gitt oss.

Tromsø, juni 2023

Fredrik Johansen og Markus Ruud

Sammendrag

Etter flere år med stor vekst og ekstraordinær avkastning i næringen, har regjeringen besluttet å innføre grunnrenteskatt på havbruk. Selskaper trenger tillatelser for å kunne drive med havbruk. Disse deles ut av staten og gir en beskyttet tidsubegrenset rett til næringsutøvelse (NOU 2022: 20, s. 28). Naturgitte privilegier i kombinasjon med reguleringer gir dermed kilde til grunnrente i næringen. Staten ønsker å innhente deler av grunnrenten, uten å påføre en reduksjon av effektivitet og verdiskapning. Vedtaket ble foreslått å tre i kraft 1. januar 2023. Prosessen rundt innføringen har vært preget av usikkerhet, og flere har uttrykt sin misnøye. Da vi påbegynte skrivingen, var det flere ubesvarte spørsmål knyttet til skatten.

Denne oppgaven ser nærmere på hvordan grunnrenteskatten kan påvirke oppdrettere som samarbeider gjennom samdrift. Dette er en driftsform hvor to eller flere eiere av tillatelser har fisken i sameie på samme lokalitet. Målet er å redusere risiko, øke lønnsomhet og skaffe seg bedre tilgang til lokaliteter. Selskapene som studeres er Northern Lights Salmon AS og Sørrollnesfisk AS. Oppgavens problemstilling er:

Hvilke bedriftsøkonomiske konsekvenser kan grunnrenteskatt ha for oppdrettsselskaper som driver virksomhet i samdrift?

Oppgaven undersøker også hvilke forskjeller ett, to og ingen bunnfradrag utgjør for samdriften. Det ble anvendt en kvantitativ metode for å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene. Informasjon fra årsrapporter er brukt til å regne ut hvordan grunnrenteskatten kunne påvirket selskapenes økonomi i perioden 2016 – 2021. Dermed blir studien kontrafaktisk. Skattemodellen som benyttes til å beregne betalbar grunnrenteskatt er basert på finansdepartementets proposisjon sendt til Stortinget i mars 2023.

Selskapenes inntjening i perioden varierer over og under grensen som utløser grunnrenteskatt. Funnene viser at selskapene ville fått en betydelig reduksjon i resultatgrad, egenkapitalandel og likviditet, dersom samdriften mottar et felles, eller ingen bunnfradrag. Det utløses grunnrenteskatt sjeldnere når selskapene får separate bunnfradrag. I disse årene påvirkes resultatgrad og likviditet i et moderat omfang. Resultatene tyder også på at de mindre aktørene i næringen blir skjermet gjennom det foreslåtte bunnfradraget. Driftsformen samdrift endrer ikke på dette.

Nøkkelord: Grunnrente, Grunnrenteskatt, Superprofitt, Bunnfradrag, Samdrift, Havbruk

Innholdsfortegnelse

FORORD	I
SAMMENDRAG	II
FIGURER	VI
TABELLER	VII
1 INTRODUKSJON	1
1.1 AKTUALISERING	1
1.2 PROBLEMSTILLING.....	4
1.3 BEGREPSAVKLARING	4
2 TEORI	5
2.1 SKATT	5
2.1.1 Formålet med skattesystemet	5
2.1.2 Nøytrale og vridende skatter	7
2.2 GRUNNRENTESKATT	8
2.2.1 Hva er grunnrente?	8
2.2.2 Grunnrenteskatt i andre næringer.....	9
2.2.3 Beregning av grunnrente.....	11
2.2.4 Overskuddsbasert grunnrenteskatt.....	13
2.2.5 Kontantstrømskatt	13
2.2.6 Periodisert grunnrenteskatt.....	15
2.2.7 Tidligere forskning om grunnrenteskattens nøytralitet.....	15
2.3 FORSLAGET TIL DEN NØRSKE MODELLEN	17
2.3.1 Grunnrenteinntekt	17
2.3.2 Fradrag	18
2.3.3 Skattesats	22
2.3.4 Oppsummering av skattemodellen	22
2.4 SAMDRIFT	24
2.4.1 Samdrift og samlokalisering i oppdrettsnæringen	25
2.4.2 Implikasjoner ved samdrift og grunnrenteskatt	27
3 HAVBRUKSNÆRINGEN	28
3.1 HISTORIE.....	28
3.1.1 Næringens plass i norsk økonomi.....	30
3.1.2 Verdikjeden.....	31
3.1.3 Utfordringer	32
3.2 REGULERING AV NÆRINGEN	33
3.2.1 Maksimalt tillatt biomasse	34

3.2.2	<i>Tillatelsessystemet</i>	34
3.2.3	<i>Lokaliteter</i>	36
3.2.4	<i>Trafikklyssystemet</i>	37
4	FORSKNINGSDESIGN OG METODE	39
4.1	EMPIRISK KONTEKST.....	39
4.1.1	<i>Forskningsobjekter</i>	39
4.2	FORSKNINGSDESIGN.....	42
4.2.1	<i>Valg av metode</i>	42
4.2.2	<i>Innsamling og analyse av data</i>	43
4.3	EVALUERING AV METODE.....	43
4.3.1	<i>Validitet og reliabilitet</i>	44
4.4	TOLKNING AV SKATTEMODELLEN.....	45
4.4.1	<i>Forutsetninger</i>	45
4.4.2	<i>Endringer underveis</i>	47
5	RESULTATER	48
5.1	GRUNNRENTEBEREGNING MED FELLES BUNNFRADRAG.....	48
5.1.1	<i>Northern Lights Salmon</i>	48
5.1.2	<i>Sørrollnesfisk</i>	51
5.2	GRUNNRENTEBEREGNING MED SEPARATE BUNNFRADRAG.....	54
5.2.1	<i>Northern Lights Salmon</i>	54
5.2.2	<i>Sørrollnesfisk</i>	56
5.3	GRUNNRENTEBEREGNING UTEN BUNNFRADRAG.....	58
5.3.1	<i>Northern Lights Salmon</i>	58
5.3.2	<i>Sørrollnesfisk</i>	61
5.4	OPPSUMMERING.....	63
6	DISKUSJON	64
6.1	ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV GRUNNRENTESKATTEN.....	64
6.1.1	<i>Bedriftsøkonomisk betydning av ulike bunnfradrag</i>	64
6.1.2	<i>Hva kan dette bety for fremtiden?</i>	66
6.2	IMPLIKASJONER AV BUNNFRADRAG.....	67
6.2.1	<i>Uforutsigbarhet rundt fremtidig størrelse</i>	67
6.2.2	<i>Er bunnfradraget vridende?</i>	68
6.3	STUDIENS BEGRENSNINGER OG FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING.....	69
	REFERANSELISTE	70
7	VEDLEGG	76
7.1	BEREGNING FOR NORTHERN LIGHTS SALMON AS MED FELLES BUNNFRADRAG.....	76
7.2	BEREGNING FOR SØRROLLNESFISK AS MED FELLES BUNNFRADRAG.....	77

7.3	BEREGNING FOR NORTHERN LIGHTS SALMON AS MED SEPARATE BUNNFRADRAG	78
7.4	BEREGNING FOR SØRROLLNESFISK AS MED SEPARATE BUNNFRADRAG	79
7.5	BEREGNING FOR NORTHERN LIGHTS SALMON AS UTEN BUNNFRADRAG	80
7.6	BEREGNING FOR SØRROLLNESFISK AS UTEN BUNNFRADRAG	81
7.7	BEREGNING AV PRODUKSJONSAVGIFT	82
7.8	BEREGNING FOR NORTHERN LIGHTS SALMON AS MED NY SKATTESATS	83
7.9	BEREGNING FOR SØRROLLNESFISK AS MED NY SKATTESATS.....	84

Figurer

Figur 1: Årlig produksjon og førstehandsverdi i 2020 kr.	2
Figur 2: Superprofitt som følge av industri-rente.	8
Figur 3: Dekomponering av totalavkastning	11
Figur 4: Illustrasjon av kontantstrømskatt.	14
Figur 5: En enkel prestasjonsmodell av innsatsfaktorer i en samdrift- eller samlokaliseringsavtale.	26
Figur 6: Matfisktillatelser. 1992-2019,	29
Figur 7: Verdikjeden for akvakultur	31
Figur 8: Enkel figur av reguleringsstrukturen i oppdrettsnæringen.....	34
Figur 9: Illustrasjon av søknadsprosessen for drift av akvakultur	37
Figur 10: Produksjonsområder i oppdrettsnæringen og vurdering av miljøpåvirkning ved kapasitetsvurderingen i 2017.	37
Figur 11: NLS og Sørrollnesfisk resultat før skatt 2016 – 2021.....	40
Figur 12: NLS resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag	49
Figur 13: NLS egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag.....	50
Figur 14: NLS likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag	51
Figur 15: Sørrollnesfisk resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag	52
Figur 16: Sørrollnesfisk egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag....	53
Figur 17: Sørrollnesfisk likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag	53
Figur 18: NLS resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag.....	55
Figur 19: NLS egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag	55
Figur 20: NLS likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag.....	56
Figur 21: Sørrollnesfisk resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag.....	57
Figur 22: Sørrollnesfisk egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag	57
Figur 23: Sørrollnesfisk likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag.....	58
Figur 24: NLS resultatgrad før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag	59
Figur 25: NLS egenkapitalandel før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag	60
Figur 26: NLS likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag.....	60
Figur 27: Sørrollnesfisk resultatgrad før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag	61
Figur 28: Sørrollnesfisk egenkapitalandel før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag.....	62
Figur 29: Sørrollnesfisk likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag.....	62

Tabeller

Tabell 1: Modell for beregning av skattepliktig grunnrenteinntekt og betalbar grunnrenteskatt jf. forslag til lov om endringer i skatteloven: Kapittel 19 (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 89 – 92).....	23
Tabell 2: Informasjon om forskningsobjektene.....	40
Tabell 3: Nøkkeltall fra 2016-2021.	41
Tabell 4: Oppsummering av grunnrenteberegning	48
Tabell 5: Oppsummering av grunnrenteberegning	51
Tabell 6: Oppsummering av grunnrenteberegning	54
Tabell 7: Oppsummering av grunnrenteberegning	56
Tabell 8: Oppsummering av grunnrenteberegning	58
Tabell 9: Oppsummering av grunnrenteberegning	61

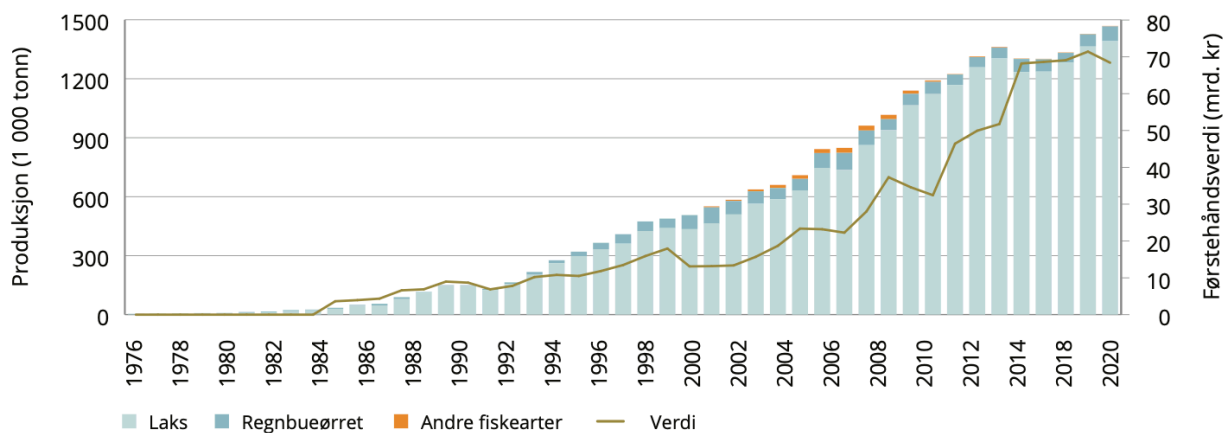
1 Introduksjon

Havbruk er en av de viktigste næringene i Norge, og 2022 ble tidens beste år for norsk sjømateksport. Norge eksporterte totalt 2,9 millioner tonn sjømat som tilsvarte en rekordstor verdi på 151,4 milliarder kroner (Norges Sjømatråd, 2023). Dette var en økning på 25 % fra året før som også den gang var et rekordår. Av den totale sjømateksporten målt i verdi, kom hele 73 % fra havbruk, og laks var arten som utgjorde den klart største andelen (Norges Sjømatråd, 2023). Verdien av laks var på 105,8 milliarder kroner. Dette tilsvarte en økning på hele 30 % sammenlignet med året før. Oppdrett har hatt en enorm vekst de siste 10 årene, og er nå en milliardindustri. Dette er noe av bakgrunnen for regjeringens vedtak om å innføre en grunnrenteskatt i havbruksnæringen. Vedtaket om skatten har skapt mange reaksjoner, og har stimulert til debatt mellom politikere og aktører. Debatten har inspirert oss til å velge grunnrenteskatt som tema i vår masteroppgave. Mer spesifikt ønsker vi å se nærmere på hvordan skatten vil kunne påvirke oppdrettsselskaper som driver virksomhet i samdrift.

1.1 Aktualisering

I Norge har lakseoppdretterne tydelige konkurransefortrinn i det globale markedet. Bak Canada har Norge verdens nest lengste kystlinje (Klima- og miljødepartementet, 2021). Langs denne har vi rikelig med fjorder som skaper god beskyttelse og ly til å kunne drive oppdrett. Områdene hvor lokalitetene befinner seg kjennetegnes av fordelaktige strømforhold samt oksygenrikt vann med gunstig temperatur (NOU 2022: 20). Dette har vært grunnlaget for satsingen på havbruk, og utviklingen har sørget for at næringen sysselsetter omtrent 45 000 mennesker med en verdiskapning per årsverk på rundt 1,7 millioner kroner (Jensen, 2021). Ved hjelp av store teknologiske fremskritt har produksjonen og verdiskapningen økt kraftig, og havbruksnæringen har siden 70-tallet utviklet seg til å bli en av landets desidert mest lønnsomme og vekstkraftige næringer (Finansdepartementet, 2022). Ifølge Norges sjømatråd ble det i 2022 eksportert over 1,3 millioner tonn laks og ørret med en verdi på 110,81 milliarder kroner. Det betyr at eksportverdien nærmer seg en tredobling siden 2013 da den var på 42,03 milliarder kroner (Norges Sjømatråd, 2023). Dette gjør Norge til verdens største produsent av oppdrettslaks (Misund, 2022). Lønnsomheten har de siste årene vært veldig høy (NOU 2022: 20). Den har likevel vært varierende over tid, som viser at havbruk er en syklisk næring. Det nylige oppsvinget kan ses i sammenheng med etterspørselsvekst, biologiske

forhold, og reguleringer som har dempet den globale tilbudsveksten (NOU 2022: 20). Figuren under viser utviklingen i årlig produksjon og verdi fra 1976 til 2020.

Figur 1: Årlig produksjon og førstehåndsverdi i 2020 kr. Hentet fra: Regjeringens havbruksstrategi (Nærings- og fiskeridepartementet, 2021, s. 13)

Som følge av næringens enorme utvikling, ble det i 2018 opprettet et utvalg som fikk i oppdrag å vurdere ulike former for beskatning av havbruksnæringen. Det ble dermed i NOU 2019: 18 *Skattelegging av havbruksvirksomhet*, anbefalt å innføre en overskuddsbasert grunnrenteskatt. Her argumenteres det for at naturgitte fortrinn har gitt opphav til grunnrente, eller «superprofitt». Dette er overskuddet en sitter igjen med etter at alle innsatsfaktorer i produksjonen har fått sin markedsmessige avlønning (NOU 2019: 18). Argumentasjonen bygger på prinsippet om at fellesskapet fortjener en andel av den ekstraordinære avkastningen som havbruksnæringen skaper, fordi de utnytter begrensede naturressurser. Havbruk krever tillatelser fra staten, og antallet på disse er begrenset grunnet miljøreguleringer. Den mulige ekstra avkastningen kan derfor også kalles reguleringsrente. Superprofitten vil altså kunne oppstå fra naturgitte fortrinn kombinert med statlige reguleringer. Anbefalingen fra havbruksskatteutvalget førte dermed til at finansdepartementet i september 2022 sendte forslag om å innføre grunnrenteskatt for havbruk på høring (Finansdepartementet, 2022). Virkningen skulle tre i kraft fra og med 1. januar 2023.

Flere av de store oppdrettsselskapene på børs har trukket tilbake kjøp av økt lisenskapasitet etter at forslaget ble publisert. Lerøy Seafood Group ASA har blant annet beskrevet det nye forslaget om skatteleggingen som «uforsvarlige rammevilkår» for næringen, og påstår at det «endrer muligheter og insentiver for nye investeringer» (Ellingsen & Steine, 2022). Flere aktører er også svært kritisk til det som skal danne grunnlaget for grunnrenteskatten (Solgård

et al., 2022). En viktig problemstilling regjeringen må ta hensyn til er om grunnrenteskatten vil kunne medføre kutting av nødvendige investeringer. Fremtidig vekst i kystsonen kan bli krevende grunnet negative eksterne biologiske og miljømessige effekter. En ytterligere vekst i oppdrettsnæringen vil medføre økte miljøutfordringer knyttet til lakselus, rømming, og bærekraftig produksjon. For å begrense smittepress og utslipp vil det være nødvendig med hyppig innovasjon og investering i nye teknologier. Utformingen av grunnrenteskatten vil være avgjørende for om den har en nøytral effekt på investeringsbeslutninger.

Innen kommersiell matfiskproduksjon av laks er det totalt over 160 norske selskaper. Et fåtall av disse er store aktører, da de fleste er små og mellomstore familieeide selskaper (Fiskeridirektoratet (4), 2022; Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Noen av disse velger å samarbeide gjennom samdrift eller samlokalisering. Dette er en måte for selskapene å utnytte tillatelser og lokaliteter maksimalt, samt redusere risiko. I regjeringens høringsnotat om grunnrenteskatt på havbruk var det ikke tilstrekkelig utredet hvordan en slik skatt vil påvirke selskaper som samarbeider gjennom samdrift eller samlokalisering. Det tas opp noen spesielle problemstillinger som må drøftes, for eksempel fastsettelse av inntekter og fradrag. Løsningen som foreslås i notatet er å fastsette inntektene og fradragene ved slike samarbeidsformer ved hjelp av en fordelingsnøkkel, som for eksempel kan baseres på maksimalt tillatt biomasse (Finansdepartementet, 2022).

I hørings svar fra selskaper som driver gjennom samdrift, påpekes også problemstillinger rundt det foreslåtte bunnfradraget. Finansdepartementet sier i høringsnotatet at det kun er de største aktørene som vil måtte betale grunnrenteskatt. Selskapene Northern Lights Salmon og Sørrollnesfisk påstår at ved det nåværende forslaget vil ikke størrelsen på bunnfradraget skjerme de små oppdretterne, slik intensjonen ved fradraget er (Northern Lights Salmon AS og Sørrollnesfisk AS, 2022). De tar også opp spørsmålet om det skal gis bunnfradrag til hver av partene i samdriften, eller om det «indre selskapet» skal være skattesubjektet, og samdriften mottar bare ett bunnfradrag. De økonomiske konsekvensene for selskapene kan bli store om de skulle oppnå et felles bunnfradrag, sammenlignet med separate bunnfradrag. I høringsnotatet foreligger det imidlertid ikke en tilstrekkelig utredning av dette, til tross for at samdrift og samlokalisering er viktige samarbeidsformer og en del av regelverket for havbruk.

1.2 Problemstilling

Grunnrenteskatt er nytt for oppdrettsnæringen, og hvilke effekter denne medfører på lang sikt gjenstår å se. Formålet med oppgaven vil være å finne ut hvilke effekter en innføring av grunnrenteskatt vil kunne ha for to mindre aktører lokalisert i Nord-Norge.

Oppdrettsselskapene som studeres er Northern Lights Salmon AS og Sørrollnesfisk AS. De er privateide familieselskaper som samarbeider gjennom å drive oppdrettsvirksomhet i samdrift, og er av stor betydning for lokalsamfunnene. Vi ønsker å se nærmere på hvordan skatten ville påvirket tidligere års regnskap, og hvilke konsekvenser den kunne hatt for selskaperens lønnsomhet, soliditet og likviditet. Masteroppgaven har følgende problemstilling:

Hvilke bedriftsøkonomiske konsekvenser kan grunnrenteskatt ha for oppdrettsselskaper som driver virksomhet i samdrift?

Videre ønsker vi å avdekke hvilken betydning bunnfradraget utgjør. Dette fradraget er blitt mye omtalt, og flere mener at det ikke bør innføres fordi det kan skape ugunstige vridninger. Vi har derfor formulert følgende tre forskningsspørsmål:

1. Hvilke bedriftsøkonomiske konsekvenser kan forekomme av at samdriften mottar et felles bunnfradrag?
2. Hva blir konsekvensene for deltakerne om de mottar separate bunnfradrag?
3. Hva blir konsekvensene av at selskapene ikke mottar et bunnfradrag?

1.3 Begrepsavklaring

Det finnes flere ulike synonymer for begrepet grunnrente som brukes om hverandre. I litteraturen finner man den potensielle «superprofitten» omtalt som blant annet grunnrente, ressursrente, reguleringsrente og industri-rente. Superprofitt defineres som overskuddet som gjenstår etter at alternativkostnaden for kapital er fratrukket (Bertheussen & Vassdal, 2019). Det er delen av avkastningen som overgår normalavkastningen. Forskjellen på de ulike begrepene vil bli forklart senere. I oppgaven vil vi i hovedsak bruke begrepet grunnrente når vi snakker om superprofitt.

2 Teori

Teorikapitlets formål er å redegjøre for det teoretiske rammeverket som er utgangspunktet for å besvare oppgavens problemstilling. Teorien som presenteres er strukturert i henhold til oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål. Først redegjøres det for generelle prinsipper som ligger til grunn for utformingen av et skattesystem. Her kommer vi innom ulike typer skatt, og forskjellen på nøytrale og vridende skatter. Videre blir det redegjort for hva begrepet grunnrente innebærer, og hvordan grunnrenteskatten innhentes i andre næringer. Vi ser så på hvordan grunnrenten kan beregnes. Modellene vi gjennomgår er overskuddsbaserte grunnrenteskatter, herav kontantstrøm- og periodisert skatt. Vi ser også på hva tidligere forskning sier om grunnrenteskattens nøytralitet. Det blir så redegjort for den Norske modellen som er foreslått av regjeringen. I siste delkapittel ser vi på begrepet strategisk allianse, og vi gjennomgår samarbeidsformene samdrift og samlokalisering.

2.1 Skatt

Landets skattesystem har i oppgave å finansiere velferdsstaten, nemlig offentlige tjenester, goder og overføringer (NOU 2019: 18). Vi har i Norge stor grad av velferdsgoder som er offentlig finansiert, og dette krever betydelige inntekter. Inntektene må være på et tilstrekkelig nivå samtidig som en påfører minst mulig skade på økonomien. De må erverves på en måte som ikke ødelegger for effektiv bruk av ressursene i samfunnet. Skattesystemet vil også spille en rolle i konjunkturreguleringen ved at skatte-innbetalingen går opp i økonomisk gode tider, og ned i dårlige (NOU 2019: 18).

2.1.1 Formålet med skattesystemet

Systemet må legges til rette på en mest mulig effektiv måte. I skattepolitikken vil det ligge noen mål, prinsipper og hensyn til grunn for å kunne oppnå et optimalt system. Systemet bør utarbeides med utgangspunkt i noen få hovedmål (NOU 2022: 20). Dette begrunnes med at mange og ulike mål vil føre til et komplisert og uoversiktlig regelverk. Et enkelt regelverk vil redusere ressursbruken for både myndighetene og skattesubjektene, og bidrar derfor til å holde de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til skattesystemet lavest mulig (NOU 2022: 20, s. 86). Dette utelukker likevel ikke at andre hensyn kan tildeles viktighet ved den nærmere oppbygningen av skattereglene. Det bør være tre hovedmål, og skattesystemet er et gunstig virkemiddel for å oppnå disse (NOU 2022: 20, s. 82):

⇒ å finansiere offentlige utgifter

⇒ omfordele inntekt og formue

⇒ korrigere for markedssvikt

Skatter som skal korrigere for markedssvikt tar ofte sikte på å endre individers og bedrifiers atferd (NOU 2022: 20). De må derfor påvirke de man ønsker å endre atferden til. Når bedrifter utfører aktiviteter som gjør at andre påføres kostnader, bør dette medføre avgifter. Et eksempel på en slik aktivitet kan være forurensning. Prising av slike eksterne kostnader følger prinsippet om at forurenser bør betale, og disse avgiftene forbedrer den samlede ressursutnyttelsen i økonomien (NOU 2022: 20, s. 83). Det kan også være hensiktsmessig med skattesubsidier for å frembringe ønsket atferd. Aktiviteter knyttet til forskning og utvikling kan være slike eksempler. Størrelsen på den positive eksterne virkningen vil dog være vanskelig å måle, og det blir utfordrende å sette riktig nivå på støtten (NOU 2022: 20).

Prinsippet om fordeling av skattebyrden kan plasseres under stikkordene effektivitet og fordeling. For å oppnå effektivitet bør reglene hensynta *samordning*, *kontinuitet* og *symmetri* (NOU 2022: 20). Da gis muligheten til å utjevne resultater mellom inntektskilder over tid, og inntekter mellom selskaper i samme konsern. Kontinuitet innebærer at skatteposisjoner kan videreføres uendret. Slike eksempler kan være inngangsverdi, avskrivningsgrunnlag og ervervstidspunkt. Dette skal sørge for at omorganiseringer kan gjennomføres uten negative skattemessige konsekvenser. I tillegg bør inntekter og tilknyttede kostnader behandles likt. For å oppnå symmetri, så langt som mulig, kommer kostnader til fradrag med samme sats og samme tidsfestningsregler som inntekter (NOU 2022: 20). Det samme prinsippet bør gjelde for gevinster og tap ved realisasjon. I anledninger hvor disse hensynene fører til uheldige skattetilpasninger, må de vurderes opp mot andre viktige hensyn.

2.1.2 Nøytrale og vridende skatter

De ulike skatteartene kan deles inn i direkte- og indirekte skatter (NOU 2019: 18). De direkte skattene innebærer for eksempel inntektsskatt for bedrifter og personer, formue- og eiendomsskatt og arbeidsgiveravgift, mens eksempler på indirekte skatter kan være merverdiavgift, toll og særavgifter. Skatteregler kan påvirke skatteytters økonomiske atferd. Systemet må dermed bygge på nøytralitet for å unngå at dette medfører lavere effektivitet og samfunnsøkonomisk tap (NOU 2022: 20). Skattesystemet er nøytralt hvis det ikke gir oppmuntring til skattemotivert atferd (NOU 2022: 20, s. 83). Da påvirkes ikke valgene til bedrifter og husholdninger. Når konsumenter og produsenter endrer sin atferd til ugunst for samfunnsoverskuddet som følge av en skatt eller avgift, oppstår et samfunnsøkonomisk tap. For å oppnå et effektivt system, må det tas hensyn til hvilke skatter som bør brukes, og i hvilken rekkefølge. Skatter og avgifter som bidrar til bedre ressursbruk bør komme først, mens nøytrale skatter kommer i neste rekke. Til slutt kan vridende skatter tas i bruk med lave skattesatser fordi effektivitetstapet vil øke mer enn proporsjonalt med skattesatsen (NOU 2022: 20, s. 84).

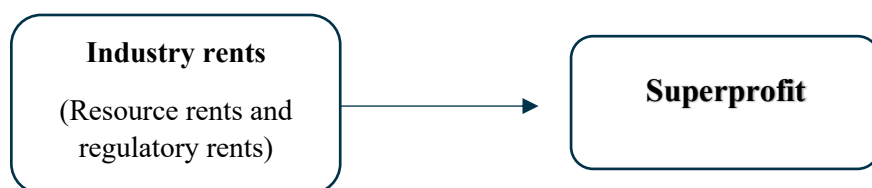
Bedrifters atferd kan bli påvirket av skatter og avgifter, og når atferden styres av muligheten til å oppnå skattebesparelse, kalles skatten for «vridende» (NOU 2019: 18). De skattene som ikke har en slik påvirkning, er «nøytrale» skatter. Disse vil generelt ikke påvirke bedrifters atferd og skaper derfor ikke vridninger i markedet (NOU 2019: 18). Målet er at disse ikke skal medføre samfunnsøkonomiske tap. En avgjørende forutsetning for å maksimere samfunnsøkonomisk overskudd er at lønnsomme investeringsprosjekter før skatt, også er lønnsom etter skatt. Hvis en skatt medfører at lønnsomme prosjekter ikke utføres, vil det oppstå et effektivitetstap. Ifølge Garnaut (2010) innebærer idealet om nøytralitet at skatten skal ikke uten god grunn påvirke beslutninger om investering, produksjon eller handel. Dette vil tillate effektiv allokering av ressurser etter at private aktører i markedet har tatt hensyntatt begrensningene på eksternaliteter (Garnaut, 2010). Prinsippet om nøytralitet forutsetter at selskaper maksimerer verdiene for eier ved å maksimere nåverdien av virksomheten (NOU 2022: 20, s. 373). Å beskatte denne nåverdien vil ikke påvirke hvilke prosjekter investor har insentiv til å utføre. Skatten virker nøytral hvis internrenten ved en investering er lik før og etter skatt. Investeringsprosjekter som vurderes som lønnsom før skatten, vil også være lønnsomme etter (NOU 2022: 20). Skatten opprettholder nøytralitet så lenge den ikke medfører at andre prosjekter blir mer lønnsomme å investere i.

2.2 Grunnrenteskatt

Grunnrenteskatt er en skatt på et overskudd som oppstår fra blant annet naturgitte konkurransefortrinn. Dette delkapitlet ser nærmere på begrepet grunnrente, og hvordan denne kan oppstå og beregnes. Det blir så redegjort for hvordan skatten innhentes i andre næringer med grunnrente. Skatten skal kunne fungere som nøytral hvis den utformes som en kontantstrømskatt eller en periodisert skatt. Vi ser til slutt på hva tidligere forskning sier om nøytralitetsaspektet ved skatten.

2.2.1 Hva er grunnrente?

Superprofitt kan være et resultat av flere ulike ting. Det kan eksempelvis komme av selskapets evne til å strategisk posisjonere seg i bransjen, eller dets overlegne interne effektivitet (Bertheussen & Vassdal, 2019). Det er imidlertid ikke disse faktorene som gir opphav til grunnrente. Grunnrente som begrep brukes ofte synonymt med ressursrente. Ifølge (NOU 2016: 26) brukes grunnrente om avkastning fra jord eller grunn, mens innholdsmessig er ressursrente og grunnrente det samme. «Ressursrente» brukes ofte når avkastningen kommer fra utvinning av ikke-fornybare ressurser som skaper en høyere pris grunnet økende knapphet (NOU 2019: 18). Alternativt kan superprofitten kalles for «reguleringsrente» når knappheten oppstår som følge av offentlige reguleringer (NOU 2019: 18). Når superprofitt oppstår gjennom en kombinasjon av ressursrente og reguleringsrente, kan den kalles industri-rente (Bertheussen & Vassdal, 2019).

Figur 2: Superprofitt som følge av industri-rente. Hentet fra: Bertheussen & Vassdal (2019)

Uansett hvilket begrep man bruker, er grunnrenten koblet til inntekter som kommer fra naturressurser. Det er inntekten som blir igjen etter at alle nødvendige innsatsfaktorer har fått sin markedsmessige avlønning. Garnaut (2010) definerer det som «inntekten som oppstår fra en aktivitet minus summen av kostnadene for kapital, arbeid og andre «input» som er nødvendige for å drive aktiviteten». Grunnrenten skal kunne tas ut av eieren eller skattemyndighetene uten å påvirke mengden produksjon eller investeringer (Garnaut, 2010). Man kan si at det er superprofitten man oppnår fra å disponere en naturressurs, eller sagt slik;

«det man tjener utover det man normalt ville tjent ved å investere realkapital og humankapital i andre virksomheter» (Greaker & Lindholdt, 2019).

Grunnrente kan oppstå av ulike grunner, men er ofte et resultat av knapphet på en innsatsfaktor som er avgjørende i produksjonen. Den oppstår ofte når det finnes stedbundne ressurser i kombinasjon med reguleringer fra myndighetene (NOU 2019: 18). Offentlig politikk og reguleringer kan påvirke bransjens generelle attraktivitet og konkurransekrefter (Bertheussen & Vassdal, 2019). Myndighetene kan for eksempel skape høye etableringsbarrierer. Aktørene får dermed en beskyttet tilgang til ressursene de trenger. Reguleringer fra myndighetene kan også skje i form av utdelinger av et begrenset antall tillatelser til å drive en bestemt produksjon (Garnaut, 2010). Dette gjør at det ikke lenger er fri tilgang til ressursen, og godet blir ekskluderende. Man kan dermed over lengre tid skape positiv avkastning fra en naturressurs uten at nye tilbydere vil etablere seg (Greaker & Lindholdt, 2019). Ved fri etablering ville overskuddet fra driften blitt presset ned mot normalavkastningen på kapital. Det er imidlertid ikke gitt at alle naturressurser gir positiv grunnrente. I enkelte tilfeller kan det være for dyrt å utnytte ressursen i forhold til markedets betalingsvilje. I andre tilfeller kan også måten utnyttelsen av ressursen er organisert på medføre for høye kostnader slik at grunnrenten blir null (Greaker & Lindholdt, 2019).

2.2.2 Grunnrenteskatt i andre næringer

2.2.2.1 Petroleum

Norges mest økonomisk verdifulle næring i dag er olje- og gassnæringen. Dette har også vært tilfellet i mange år. Oljefondet ble opprettet i 1990, og het da «statens petroleumsfond». Fondet har siden den tid vokst til over 12 milliarder kroner i 2021 (Ryggvik et al., 2014). For staten har det vært viktig å sørge for at samfunnet skal få sin del av grunnrenten fordi olje og gass på norsk sokkel tilhører folket. Næringen har i perioden fra 1984 til 2018 hatt en betydelig positiv grunnrente, og den har vært spesielt stor siden 2000-tallet (Greaker & Lindholdt, 2019).

I 1975 innførte staten petroleumsloven som sørget for en betydelig økning av skattenivået (Ryggvik et al., 2014). Dette betydde en produksjonsavgift på mellom 8-16 %, en ordinær selskapskatt på 50,8 %, i tillegg til en særskatt på 25 %. Skatten skulle være effektiv, og ble innført som en overskuddsbasert skatt. Superprofitten skulle gå til staten, og slik oppnådde de nær 80 % av denne (Ryggvik et al., 2014). Loven har siden blitt stående med

noen justeringer. I 2020 skulle det av inntekt fra petroleumsvirksomhet på norsk sokkel betales 22 % alminnelig selskapskatt, i tillegg til grunnrenteskatt på 56 % (KPMG (1), 2017). Dette utgjør til sammen en marginalsatt på 78 %. I inntekten knyttet til særskatten gis det også et fradrag kalt «friinntekt» på 20,8 % av aktiverte utbyggingskostnader. Det vil si 5,2 % av investeringskostnaden over 4 år som i investeringsåret kan fradragføres i sin helhet (KPMG (1), 2017).

Grunnlaget for grunnrenteskatten skal være meravkastningen fra utvinning, behandling og rørledningstransport fordi disse aktivitetene er direkte knyttet til produksjon av naturressursen. I grunnlaget fastsettes det en normpris av petroleumsprisrådet som skal reflektere en rettferdig pris i et fritt marked mellom uavhengige parter (KPMG (1), 2017). Normprisen erstatter faktisk salgspris for å hindre at skattegrunnlaget skal kunne reduseres gjennom internprising mellom selskaper. Det er kun blitt satt normpriser for råolje.

2.2.2.2 Vannkraft

I vannkraftnæringen produseres det elektrisitet gjennom vannkraftverk. Her brukes en fornybar naturressurs, nemlig regnvann, til å skape kraft. Store vannkraftverk med magasiner dominerer norsk kraftproduksjon, og sørger for at produksjonen er svært fleksibel (NOU 2019: 16). Produksjonen er stedbunden, og disposisjon av norske vassdrag gir mulighet for superprofitt. Ifølge Greaker og Lindholdt (2019) finnes det positiv grunnrente i kraftnæringen etter år 2000. Økte kraftpriser har vært en viktig grunn for økningen, og grunnrenten har siden variert mellom 20 og 30 milliarder kroner.

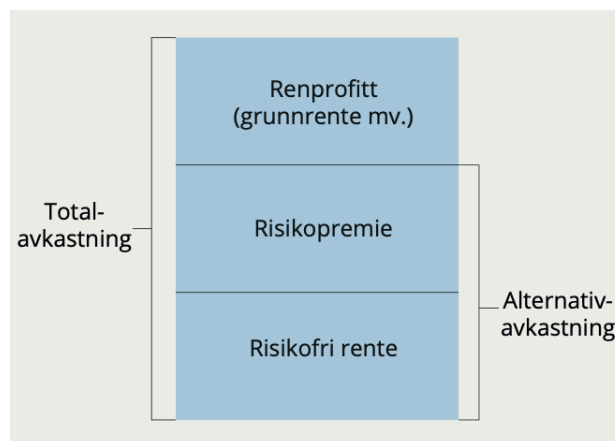
Produsenter av vannkraft skal i tillegg til 22 % ordinær skatt på alminnelig inntekt, betale grunnrenteskatt. Denne pålegges selve produksjonen av vannkraft, slik at aktiviteter som overføring, distribusjon eller handel, faller utenfor (KPMG (2), 2017). Skatten fungerer som en periodisert overskuddsbasert grunnrenteskatt. Den beregnes ut fra et grunnlag, og skal utgjøre 37 % av dette (NOU 2019: 16). Grunnlaget beregnes ved å ta markedsverdi av kraftverkets produksjon i inntektsåret, fratrukket driftskostnader, konsesjonsavgift, eiendomsskatt, avskrivninger og friinntekt.

Fra og med 2021 vil nye investeringer komme direkte til fradrag istedenfor rett til avskrivninger og friinntekt (KPMG (2), 2017). Dette gjør at skattegrunnlaget vil ligne mer på en kontantstrømskatt. Eierne av vannkraftverk må i tillegg betale en naturressursskatt til kommunen og fylkeskommunen. Denne skatten avhenger av kraftproduksjonen, og beregnes på grunnlag av inntektsåret og de foregående seks års gjennomsnittlige kraftproduksjon. Dette

grunnlaget multipliseres med en sats på 1,3 øre per kilowatttime (KPMG (2), 2017). 1,1 øre per kilowatttime tilfaller kommunen, mens 0,2 øre går til fylkeskommunen.

2.2.3 Beregning av grunnrente

Grunnrenten kan beregnes på flere måter, men det finnes noen elementer som er særlig sentrale. Grunnrenten utgjør delen av avkastningen som eventuelt er høyere enn den normale avkastningen som forventes. Disse utgjør sammen virksomhetens totalavkastning. Denne kan dekomponeres slik som vist i figuren under.

Figur 3: Dekomponering av totalavkastning. Hentet fra: NOU 2019: 18, s. 90

Den risikofrie renten er den avkastningen en investor kan forvente ved å plassere kapitalen sin i en risikofri investering (NOU 2019: 18). Et eksempel på en slik investering kan være å kjøpe en statsobligasjon som gir deg en fast rente over en gitt periode. Risikopremien er kompensasjonen som gis for å bære risikoen som inngår i investeringen.

Alternativavkastningen, også omtalt som normalavkastningen, tilsvarer den alternative avkastningen en kunne fått fra en investering med tilsvarende risiko i markedet (NOU 2019: 18). Denne blir dermed summen av risikofri rente og den relevante risikopremien.

Grunnrenten blir altså avkastningen som kommer på toppen av alternativkostnaden. Disse utgjør til sammen totalavkastningen. I tilfeller hvor det ikke oppnås en avkastning som overgår alternativavkastningen, befinner det seg ikke grunnrente.

For å beregne grunnrenten kan det tas utgangspunkt i Eurostat (2002) sin definisjon av grunnrenten:

$$g = \beta + \rho - \delta - \gamma - \mu - \theta - t$$

Hvor koeffisientene uttrykker:

$g = \text{Grunnrente}$

$\beta = \text{Basisverdi}$

$\rho = \text{Produktspesifikke skatter}$

$\delta = \text{Produktspesifikke subsidier}$

$\gamma = \text{Lønnskostnader}$

$\mu = \text{Normalavkastningen på kapitalen i næringen}$

$\theta = \text{Kapitalslit}$

$t = \text{Ikke – næringsspesifikke skatter fratrukket Ikke næringsspesifikke subsidier}$

$\alpha = \text{skattesats for grunnrente}$

Skatten på grunnrente vil dermed kunne beregnes slik:

$$\text{Grunnrenteskatt} = g * \alpha$$

Basisverdi er den økonomiske merverdien som er opptjent fra innenlandsk produksjonsaktivitet i en næring eller sektor. Den kan defineres som produksjon til basisverdi redusert for produktinnsats (Greaker & Lindholdt, 2019). I havbruk kan produktinnsats for eksempel være kjøp av smolt, og fôr til fisken som står i merdene. Fordi basisverdien av produksjonen inneholder produktsubsidier, mens produktskatter er trukket fra, må dette korrigeres for. I beregningen blir derfor produktskatter lagt til, og produktsubsidier fratrukket. Dette fordi en skal forsøke finne verdien på den knappe ressursen, og en produktspesifikk skatt kan tolkes som en del av verdien som skapes ved at ressursen utvinnes (Greaker & Lindholdt, 2019). Skattene som ikke er næringsspesifikk skal fratrekkes, mens de ikke-næringsspesifikke subsidiene skal legges til. Grunnen til dette er at de kan regnes som normale driftskostnader og inntekter fordi de gjelder for alle næringer. Lønnskostnader og kostnader knyttet til kapital skal også trekkes fra. Disse inkluderer kapitalslit og alternativavkastningen på eksisterende kapitalbeholdning (Greaker & Lindholdt, 2019). I havbruk bør prinsipielt tidspunktet for beregning av den grunnrenteskattepliktige inntekten være når fisken hentes opp av merden (NOU 2019: 18). Det er frem til dette punktet i verdikjeden at aktørene drar fordel av naturressursene og tillatelsene. Ved dette punktet eksisterer det imidlertid ikke en markedspris, og utfordringen blir dermed å finne en pris som kan reflektere denne best mulig.

2.2.4 Overskuddsbasert grunnrenteskatt

Med en nøytral skatt kan grunnrenten i teorien beskattes med inntil 100 % uten at det medfører et samfunnsøkonomisk effektivitetstap. Dette er krevende å få til i praksis, men er mulig gjennom en overskuddsbasert grunnrenteskatt. En slik modell innebærer at skatten vil avhenge av virksomhetens lønnsomhet. Skattegrunnlaget vil reflektere skatteevne fordi det baserer seg på overskuddet eller kontantstrømmen fra virksomheten. Den kan utarbeides slik at den fungerer som nøytral i en lukket økonomi (NOU 2022: 20). I en åpen økonomi vil en avgrensning til utnyttelse av stedbundne ressurser sørge for at den holdes nøytral. Nåverdien av skattegrunnlaget må tilsvare nåverdien av ressursen etter alle drift- og investeringskostnader er fratrukket, for at skatten skal være nøytral (NOU 2019: 18). For å oppnå dette er det også viktig at skatten innhentes på en måte som i størst mulig grad hensyntar variasjoner i lønnsomheten.

Det er grunnrenten til virksomheten som skal beskattes. Skatten skal derfor ikke stå i veien for at lønnsomme prosjekter gjennomføres, eller gjøre at enkelte prosjekter favoriseres over andre. Siden grunnrente gir uttrykk for skatteevne, vil skattelegging av denne virke omfordelende. Det finnes flere modeller for grunnrenteskatt som vil være nøytrale hvis skattegrunnlaget blir avgrenset på riktig måte (NOU 2019: 18). Uavhengig av hvilken metode som tas i bruk bør skatten så godt som mulig avgrenses til den delen av produksjonen som forventes å skape grunnrente. Ved å skape tydelige skiller mellom inntekt som er grunnrenteskattpliktig og ikke, blir det enklere å se hvilke inntekter og kostnader som skal inngå i grunnlaget til virksomheten (NOU 2022: 20). To metoder som kan tilfredsstillende prinsippet om nøytralitet er en kontantstrømskatt og en periodisert grunnrenteskatt.

2.2.5 Kontantstrømskatt

Ved en kontantstrømskatt blir skattegrunnlaget kalkulert basert på virksomhetens inn- og utbetalinger. Her vil ikke investeringer aktiveres og avskrives over tid, men i stedet utgiftsføres investeringsbeløpet umiddelbart. Bruk av denne modellen innebærer at staten virker som en passiv partner til virksomheten ved at den dekker sin del av investeringskostnaden tilsvarende skattesatsen (NOU 2022: 20). De mottar også sin del av løpende nettoinntekt. Dermed reduseres nettoinntekten og investert kapital med en like stor del. Dette medfører at kontantstrømskatten ikke påvirker den faktiske avkastningen på investert kapital.

Investeringsprosjekt uten skatt	År 0	År 1	År 2
Investering	-1000		
Overskudd		605	665,5
Dagens verdi av overskudd år 1	550		
Dagens verdi av overskudd år 2	550		
Netto nåverdi	100		
Internrente	17,3 %		
Investeringsprosjekt med kontantstrømskatt på 50 pst.	År 0	År 1	År 2
Investering	-1000		
Overskudd		605	665,5
Skatt (utbetalinger (+) og innbetalinger (-))	500	-302,5	-332,8
Netto investering	-500		
Overskudd etter skatt		302,5	332,7
Dagens verdi av overskudd år 1	275		
Dagens verdi av overskudd år 2	275		
Netto nåverdi	50		
Internrente	17,3 %		

Figur 4: Illustrasjon av kontantstrømskatt. Hentet fra NOU 2022: 20, s. 375

Nåverdien av kontantstrømmen angir størrelsen på grunnrenten. Nåverdien finnes ved å neddiskontere alle inntekter fratrukket kostnader ved faktorbruk med en diskonteringsrente lik alternativavkastningen (NOU 2019: 18). Nåverdien vil være positiv når internrenten er større enn alternativavkastningen. Internrenten er den faktiske avkastningen på investert kapital (Langli, 2016). Dermed blir kun grunnrenten beskattet. Hvis lønnsomheten kun er marginal, vil det ikke være noen grunnrente fordi nåverdien vil være omtrent null. Eksempelet over i figur 4 viser hvordan internrenten ved et investeringsprosjekt påvirkes av en kontantstrømskatt på 50 %. Her er avkastningskravet satt til 10 %. Staten dekker halvparten av alle utbetalinger, og mottar halvparten av alle innbetalinger, uavhengig av prosjektets lønnsomhet. Halvparten av investeringens nåverdi mottas og dekkes dermed av staten, slik at internrenten ikke påvirkes. Figuren viser at en lønnsom investering før skatt, også er lønnsom ved en kontantstrømskatt.

Det vil være en utfordring om skattesatsen må endres over tid grunnet ekstraordinære omstendigheter. En viktig forutsetning for å oppnå nøytralitet er at skattesatsen holdes konstant gjennom investeringens levetid (NOU 2022: 20). Enten må den holdes uendret på ubestemt tid, ellers behøver man overgangsordninger ved endringer i satsen for allerede gjennomførte investeringer (NOU 2022: 20, s. 374). Det at nøytraliteten til kontantstrømskatten avhenger av skattesatsen, kan imidlertid antas å øke sannsynligheten for en stabil sats. En annen utfordring fra statens ståsted kan være at inntektene kommer sent, og

at de varierer med årlig investeringsnivå. Det foreligger også usikkerhet om hva som skal gjøres når skattegrunnet er negativt. Ved et eventuelt negativt grunnlag for kontantstrømskatten er et alternativ at staten utbetaler dette. Denne praksisen brukes i dagens grunnrenteskatter på petroleum og vannkraft. En annen metode kan være å fremføre det negative grunnlaget med et rentetillegg til det blir positivt (NOU 2022: 20).

2.2.6 Periodisert grunnrenteskatt

Grunnrenteskatter har historisk sett vært utformet som en periodisert skatt, før det nylig ble gjort endringer til en kontantstrømskatt for både vannkraft og petroleum. Prinsippene fra kontantstrømskatten anvendes også ved bruk av en periodisert grunnrenteskatt. Denne metoden tar utgangspunkt i markedsverdien av produksjonen fratrukket alle relevante kostnader. Forskjellen ligger i at investeringene ikke kommer til fradrag umiddelbart, og fradragene fordeles gjennom avskrivninger over driftsmidlets levetid (NOU 2019: 18). Dette fører til at nåverdien av skattegrunnet blir høyere, og dette korrigeres for gjennom ett tilleggsfradrag. Dette fradraget kalles «friinntekt», og skal sørge for at virksomheten får tilstrekkelig fradrag for investeringskostnaden. Grunnet for friinntekten vil være skattemessig nedskrevet verdi multiplisert med en rente. Renten skal reflektere alternativkostnaden ved utsatte fradrag (NOU 2022: 20). Friinntekten vil fungere som en kompensasjon som skal opprettholde verdien av fradraget. Den beregnes ved å multiplisere den skattemessige nedskrevne verdien av investeringene med «friinntektsrenten». Dette skal sikre at investeringskostnadene tilsvarer nåverdien av fradragene. Det vil si, nåverdien av friinntekt og avskrivninger skal sammen tilsvare verdien av det umiddelbare investeringsfradraget i kontantstrømskatten (NOU 2022: 20, s. 376). Nøytralitetssegenskapene vil følgelig være de samme ved en periodisert grunnrenteskatt. En presist utformet friinntekt vil sørge for at skatten fungerer nøytralt uavhengig av valgt avskrivningsperiode (NOU 2022: 20). Avskrivningsprofilen vil imidlertid bestemme tidsfordelingen av investeringsfradragene.

2.2.7 Tidligere forskning om grunnrenteskattens nøytralitet

Som nevnt, er et viktig element ved grunnrenteskatten at den skal være nøytral og ikke vridende. Skatten skal ikke påvirke bedriftenes atferd i form av justeringer med mål om å oppnå skattebesparelse. Målet er at den skal være investeringsnøytral, slik at den ikke påvirker marginale investeringsbeslutninger og lokaliseringsbeslutninger (NOU 2019: 18). Ifølge Garnaut og Ross (1979) er en grunnrenteskatt mindre vridende enn konvensjonelle skatter og avgifter. De argumenterer for at en grunnrenteskatt («resource rent tax») kan ha en

nesten nøytral effekt på investeringsbeslutninger. Dette er kun mulig hvis renten som brukes til å fremføre tap er i samsvar med avkastningskravet investoren bruker til å evaluere investeringsprosjektet. Dermed er det i prinsippet mulig å designe en nøytral grunnrenteskatt kun hvis parameterne settes uavhengig for hver investering. Å tilpasse parameterne til hver investering vil imidlertid stille store krav til informasjon, og skape mer usikkerhet for virksomheten.

Smith (1999) studerte grunnrentebeskatning i gruvedrift i Australia, og fant at en nøytral grunnrenteskatt i dette tilfellet var umulig å oppnå. Dette innebærer en skatt på netto kontantstrøm fra et gruveprosjekt, hvor eventuell negativ kontantstrøm i en periode fremføres med en rente kalt «terskelsats». Denne kan trekkes fra i påfølgende positiv kontantstrøm ved beregningen av skatten. De vridende effektene vil ifølge Smith være større jo høyere terskelsatsen er, og jo høyere skattesatsen er. Det påstås derfor at en «nøytral» grunnrenteskatt vil oppmuntre til for tidlig investering i gruvedrift, og en redusert takt av utvinning. Det poengteres at dette ikke nødvendigvis betyr at grunnrenteskatten er en dårligere måte å innhente statlige inntekter på, enn andre typer skatt og avgifter.

Disse funnene er i tråd med Arnason og Bjørndal (2020). Rapporten analyserer hvorvidt påstandene i NOU 2019: 18 *Skattelegging av havbruksvirksomhet* kan betraktes som riktige. De finner at en grunnrenteskatt på havbruk er økonomisk vridende fordi selskapene kan justere innsatsfaktorene som kan kontrolleres, slik at fortjenesten etter skatt maksimeres. Selskapene kan dermed justere innsatsfaktorer frem til reduksjonen i fortjenesten tilsvarer gevinsten av å måtte betale mindre skatt. Rapporten legger frem flere punkter som kan komme til å påvirkes av skatten. Timingen av produksjonsfaser, investeringer, risikostyring, kapitalkostnader, samt redusert konkurransekraft sammenlignet med andre land, dras frem som eksempler. Rapporten anslår at det vil være en stor forskjell mellom de kortsiktige og de langsiktige effektene. Det påstås også at skatten vil lede til vridninger i andre industrier gjennom forsyningskjeder som leverandører og andre mellomledd, som videre vil redusere verdier i havbruksnæringen.

2.3 Forslaget til den Norske modellen

Regjeringen har som mål å utvikle en skattemodell tilpasset havbrukets særpreg. Etter flere innspill fra aktører i næringen er det utarbeidet et endelig lovforslag som regulerer hvordan grunnrenteskatten skal beregnes. I dette delkapitlet gjennomgås hva som inngår i grunnrenteinntekt, hvilken skattesats som er valgt og hva som kommer til fradrag ved beregning av netto grunnrenteinntekt.

2.3.1 Grunnrenteinntekt

For at grunnrenteskatten skal fungere slik den har til hensikt, må man forsøke å presist skattlegge delen av virksomheten som generer grunnrente. Skatteavregningstidspunktet bør derfor settes til dette punktet i verdikjeden. Dette vil bestemme hvilke inntekter som inkluderes, og hvilke kostnader som kommer til fradrag i grunnrenteinntekten (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 38). Finansdepartementet foreslår at skatteavregningsprisen settes til merdkanten. Departementet har i sitt forslag til lovvedtak redegjort for to metoder som kan fastsette markedsverdien på dette tidspunktet. Den ene metoden går ut på at grunnrenteinntekten baseres på markedsverdi på merdkanten satt av selskapene, mens den andre bruker markedsverdi satt av et uavhengig prisråd (Prop. 78 LS (2022 – 2023)).

Ved beregning av alminnelig inntekt er det skatterettslige utgangspunktet at skatteyters fakturerte priser brukes ved fastsetting av brutto salgsinntekter. Ved grunnrenteskatten forandres dette utgangspunktet fordi verdiene som skapes etter sjøfasen ikke skal skattlegges. Når fisken ikke er solgt på merdkanten, må selskapet selv komme frem til en markedsverdi som skal oppgis i skattemeldingen (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). For skatteformålet anses fisken som solgt på dette tidspunktet, uavhengig om dette faktisk har skjedd eller ikke. Denne prisen skal reflektere hva prisen ville vært avtalt mellom uavhengige parter i ett fritt marked når fisken forlater sjøfasen (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Beregningen skal i prinsippet hensynta alle forhold som kan ha påvirket prisen. Selskapet kan for eksempel bruke sammenlignbare salg ved eller nær merdkanten som utgangspunkt. Dette kalles for sammenlignbar ukontrollert pris-metoden, eller SUP-metoden (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). En annen tilnærming kan være videresalgsmetoden. Da trekker en fra verdiøkningen på fisken som har skjedd etter at den ble tatt opp av sjøen og frem til salget.

Den andre metoden som er foreslått innebærer å bruke et uavhengig prisråd. Målet er at rådet skal komme frem til en pris som tilsvarer hva fisken kunne vært solgt for mellom uavhengige

parter i et fritt marked. En slik metode kan ifølge departementet forenkle prisfastsettingen for havbruk ved å sette en bindende skatteavregningspris for flere salg av fisk av samme kvalitet, i samme periode (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 42). Dette vil gi større forutsigbarhet for selskapene, og reduserer myndighetenes behov for kontrollering. I tillegg vil det redusere muligheten for tilpasninger. For inntektsåret 2023, og i perioden inntil et prisråd etableres, vil selskapene selv måtte sette markedsverdien ved merdkanten (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Brutto grunnrenteinntekt vil tilsvare skatteavregningsprisen multiplisert med solgt volum. Bruttoinntekten vil baseres på slaktevolumet fordi det er først ved slakting at fisken veies og kvalitetsvurderes.

2.3.2 Fradrag

Hovedregelen i skatteloven § 6-1 første ledd konstaterer at det skal «gis fradrag for kostnad som er pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre skattepliktig inntekt». Det foreligger et krav om tilknytning mellom kostnaden og inntektservervelsen. Ifølge finansdepartementets offisielle forslag til lovvedtak tar grunnrenteskatten sikte på å beskatte den delen av havbruksvirksomheten som bruker felleskapets ressurser og er et knapphetsgode (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 47). For å oppnå et riktig beregningsgrunnlag, må det derfor gis fradrag for kostnader knyttet til den grunnrenteskattepliktige virksomheten.

2.3.2.1 Kostnader knyttet til ervervelse av grunnrenteskattepliktig inntekt

Påløpte kostnader i inntektsåret som kan knyttes til den grunnrenteskattepliktige delen av virksomheten, bør komme til fradrag i brutto salgsinntekter (NOU 2019: 18). Ved slike kostnader kan det være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i skattelovens alminnelige regler for pådragelse, oppofrelse og tidfesting. Departementet fastslår at pådratte kostnader som er knyttet til den grunnrenteskattepliktige virksomheten i sjøfasen, kan fradras i beregningen av grunnrenteinntekten (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 49). Det er aktørenes egne kostnader som legges til grunn. Disse kan være kostnader knyttet til innkjøp av settefisk, fôr, kjemikalier, vaksiner og andre kostnader til luse og sykdomsbehandling av fisken. Andre kostnader som bør komme til fradrag er arbeidslønn og andre personalkostnader, samt kostnader knyttet til vedlikehold av driftsmidler når disse er tilknyttet sjøfasen i havbruksvirksomheten (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Skatteavregningstidspunktet er satt på merdkanten (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Inntekter og kostnader for aktiviteter som skjer etter merdkanten vil hensyntas i markedsprisen ved fastsetting av bruttoinntekten. Derfor skal ikke kostnader fra aktiviteter etter merdkanten, komme til fradrag. Andre driftskostnader som eksempelvis kjøp av energi,

forsikring og kostnader for miljøtiltak bør også være fradragsberettiget, så lenge disse er i tilknytning til den grunnrente-genererende virksomheten i sjøfasen. Det samme gjelder kostnader knyttet til forskning og utvikling (Prop. 78 LS (2022 – 2023)).

2.3.2.2 Bunnfradrag

Departementet foreslår i sitt høringsnotat å fastsette et bunnfradrag i grunnrenteskatten på havbruk. Et slikt fradrag vil bidra til at det kun er de største aktørene som vil måtte betale grunnrenteskatt (Finansdepartementet, 2022). Dette vil også redusere provenyet som kommer fra grunnrenteskatt. Bunnfradraget fastsettes årlig, og skal gis på konsernnivå for å motvirke tilpasninger gjennom oppsplitting i flere selskaper. Det vil være et kronebeløp som fradragsføres ved fastsettelse av grunnlaget for grunnrenteskatten. Siden det ikke gis fradrag for aktørenes vederlag for historiske kjøp av tillatelser, kan et bunnfradrag for alle aktører tolkes som et «sjablongfradrag» for allerede kjøpte tillatelser.

Størrelsen på bunnfradraget ble i høringsnotatet vurdert å settes til et beløp basert på gjennomsnittlig fortjeneste på antall tonn biomasse (Finansdepartementet, 2022). Denne biomassen ville ligge mellom 4 000 og 5 000 tonn. Basert på fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse av perioden 2016 til 2020 ville dermed et bunnfradrag på 4 000 tonn bety at fradragsbeløpet blir 54 millioner kroner, mens ved 5 000 tonn biomasse havner beløpet på 67,5 millioner kroner (Finansdepartementet, 2022). En slik praktisering medfører at det meste av kapasiteten som er kjøpt gjennom auksjonene i 2018 og 2020, vil bli skjermet. Omtrent 65 % av selskapene i akvakulturregisteret har en samlet tillatelsesbiomasse under 4 000 tonn, mens rundt 70 % har under 5 000 tonn (Finansdepartementet, 2022). Av den totale tillatelsesbiomassen innehar disse selskapene henholdsvis 15 og 17 % av denne. Det betyr at om lag 68 % av selskapene har en tillatelsesmasse på over 5 000 tonn. Det er disse selskapene som vil stå for den største delen av innbetalt grunnrenteskatt. En mulig effekt av bunnfradraget kan være at de små og mellomstore aktørene som har lavere produksjon enn fradraget, vil ha større betalingsvilje i fremtidige auksjoner, enn de større aktørene.

Etter innspill fra de mange hørings svar har departementet fastholdt forslaget om et bunnfradrag (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Kronebeløpet settes til 70 millioner, og kan kun komme til fradrag én gang på konsernnivå. Når det eksisterer et konsern med flere selskaper, som hver innehar matfisk tillatelser, foreslås det at bunnfradraget fordeles basert på det enkelte selskapets maksimale tillatte biomasse. Bunnfradraget kan kun fradragsføres i positiv grunnrenteinntekt, etter at eventuell fremført negativ grunnrenteinntekt er utnyttet, og negativ

og positiv grunnrenteinntekt for konsernselskap eventuelt er samordnet (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 64). Bunnfradraget skal ikke kunne skape negativ grunnrenteinntekt. Ubenyttet bunnfradrag kan ikke fremføres, og det kan ikke overføres eller samordnes med grunnrenteinntekt i et annet selskap i konsernet. Ved beregning av grunnrenteinntekten nedjusteres bunnfradraget med skattesatsen på alminnelig inntekt (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 91).

2.3.2.3 Skatter og avgifter

I modellen som er foreslått, beregnes først selskapsskatt for selskapet som innehar tillatelsen. Denne skal kun inkludere elementene som treffes av grunnrenteskatt. Inntekter og kostnader som ikke inngår i grunnrenteskatten skal holdes utenfor. Den grunnrenterelaterte selskapsskatten kommer så til fradrag i grunnlaget for grunnrenteskatten (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Formålet med fradraget er at det skal hensynta at de aktuelle inntekts- og kostnadselementene allerede er kommet til beskatning eller fradrag i alminnelig inntekt. Når det kommer til eiendomsskatt, kan alle næringer, jamfør skatteloven § 6-15, fradragsføre denne i alminnelig inntekt. For havbruksvirksomhet bør en potensiell eiendomsskatt på havbruksanlegg også være fradragsberettiget i grunnlaget for grunnrenteskatten (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Begrunnelsen for dette er at eiendomsskatten reduserer overskuddet og grunnrenten til selskapet.

Havbruksnæringen må også betale en forsknings- og markedsavgift på eksport av fisk og fiskevarer (NOU 2019: 18, s. 153). Disse avgiftene er begge fradragsberettigede i alminnelig inntekt. Hensikten med avgiftene er å gi midler til Norges Sjømatråd som skal brukes til markedsføring, og å styrke finansieringen til forskning og utvikling. Disse avgiftene kalkuleres basert på verdien av varene som eksporteres. Satsen er 0,3 % for begge disse avgiftene. Dette gjelder både laks og ørret. Avgiftene tilsvarer dermed verdien av varene multiplisert med satsen. Det gis fradrag for forskningsavgiften i grunnrenteinntekten fordi den bidrar til videreutvikling av næringen, og har derfor sammenheng med havbruksvirksomheten (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Aktiviteter som øker verdien av fisken etter skatteavregningstidspunktet (merdkanten) vil ikke inngå i grunnrenteskattepliktig inntekt. Markedsføringskostnader har ikke nok tilknytning til sjøfasen, og dermed gis det ikke fradrag for markedsavgiften (Prop. 78 LS (2022 – 2023)).

I tillegg til de ovennevnte avgiftene er næringen pålagt en produksjonsavgift. Dette gir havbruksvirksomhetenes vertskommuner stabile inntekter. Produksjonsavgiften fastsettes for

hver grunnrenteskattepliktig akvakulturtillatelse basert på samlet produksjon av fisk i inntektsåret. Stortinget vedtar for det enkelte år en sats per kilo produsert fisk, som brukes til å beregne produksjonsavgiften. Departementet ønsker at vertskommunene skal tjene på innføringen av grunnrenteskatt, og at lokalsamfunnene skal motta en større del av verdiskapningen som skjer ved hjelp av naturressursene (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 75). Produksjonsavgiften ble innført i 2021, og skal som følge av det ovennevnte økes ytterligere. Den utgjorde i 2022 40,5 øre per kilo produsert fisk, men økes til 90 øre per kilo fra 1. juli 2023 (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Det samlede provenyet bli dermed omtrent 1 200 millioner kroner i året. Avgiften er ikke fradragsberettiget i alminnelig inntekt. Før innføringen av grunnrenteskatt er produksjonsavgiften uavhengig av lønnsomhet. Nå vil avgiften kunne trekkes fra mot fastsatt grunnrenteskatt, og den blir dermed ikke en ytterligere belastning for selskapene med positiv grunnrenteinntekt. På den måten vil den fungere slik at den fordeler grunnrente til havbruks- og fylkeskommuner (Finansdepartementet, 2022). Fradrag for produksjonsavgiften har ingen fremføringsadgang, og gis kun i årets fastsatte grunnrenteskatt (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 71). En eventuelt ubenyttet produksjonsavgift til fratrukk i fastsatt grunnrenteskatt i et selskap, kan komme til fratrukk i et annet selskap i konsernet.

2.3.2.4 Realisasjon av driftsmidler, avskrivninger og negativ grunnrenteinntekt

Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel som benyttes i virksomheten inngår i brutto grunnrenteinntekt (Finansdepartementet, 2022, s. 26). Dermed er det naturlig at tap ved realisasjon av driftsmidler som er med å utgjøre havbruksvirksomheten, kommer til fradrag. Driftsmidlene vil eksempelvis være merder, fôringsanlegg, båter, biler og bygninger. Det foreslås videre at det gis fradrag i grunnlaget til grunnrenteskatten for skattemessige avskrivninger av tidligere investeringer (Finansdepartementet, 2022, s. 30). Dette gjelder driftsmidler som brukes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten. Merder, fôringsanlegg, og båter vil eksempelvis falle inn under denne kategorien. Disse kan avskrives etter de alminnelige saldoreglene i skatteloven, og skal reflektere driftsmidlets verdifall. Akvakulturtillatelsene er som regel tidsbegrensede, og kan derfor ikke avskrives med mindre verdifallet anses som åpenbart. Dermed er det ingen forhold som tilsier at tillatelsene bør inngå i avskrivningsgrunnlaget i grunnrenteinntekten (Prop. 78 LS (2022 – 2023)).

Betinget av selskapets inntekter og kostnader, kan grunnrenteinntekten bli positiv, null, eller negativ i det enkelte inntektsåret. Fradragene kan føre til et underskudd, også kalt negativ grunnrenteinntekt. En nøytral grunnrenteskatt tilsier at en eventuell negativ grunnrenteinntekt

kan fremføres med en rente (NOU 2019: 18, s. 154). På denne måten taper ikke fradragene verdi når de utsettes frem i tid. Departementet fastslår at negativ grunnrenteinntekt fremføres med rente, og kommer til fradrag i positiv beregnet grunnrenteinntekt senere år (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Det foreslås at renten baseres på en risikofri rente, og fastsettes årlig i forskrift. Negativ grunnrenteinntekt skal utnyttes løpende. Det vil si, negativ grunnrenteinntekt fra tidligere år skal fremføres og fradragsføres før underskudd som kommer fra senere år. Selskaper som har negativ grunnrenteinntekt etter fratrukket fremførbar negativ grunnrenteinntekt fra tidligere år, kan velge å samordne hele eller deler av denne mot positiv grunnrenteinntekt i et annet konsernselskap (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 69).

2.3.3 Skattesats

Det beregnes en selskapsskatt på alminnelig inntekt fra grunnrentevirksomheten som fradragsføres i grunnlaget for grunnrenteskatten. En slik sekvensiell beregning av skattene vil redusere grunnlaget. Grunnrenteskatten må derfor settes høyere for å oppnå den foreslåtte samlede skatteprosenten (Prop. 78 LS (2022 - 2023), s. 30). Skattesatsen må teknisk justeres til 44,9 % på denne måten (Prop. 78 LS (2022 - 2023)):

$$\frac{0,35}{(1 - 0,22)} = 0,449$$

Dermed holdes den samlede effektive marginale skattesatsen uendret:

$$0,22 + (1 - 0,22) * 0,449 = 0,57$$

Justeringen har ingen betydning for inntektene og kostnadene som behandles likt i de to skattegrunnlagene. En høyere skattesats har dog betydning for investeringer som kun benyttes i grunnrentevirksomheten (Prop. 78 LS (2022 - 2023), s. 31). Selskapene får da 44,9 % fradrag for investeringskostnaden i investeringsåret. En slik løsning resulterer i at det betales mindre grunnrenteskatt i investeringsfasen, men mer i driftsfasen.

2.3.4 Oppsummering av skattemodellen

Skattesubjektet er innehaver av akvakulturtillatelse til matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret. Grunnrenteskatten skal utformes som en kontantstrømskatt der inntekter skatlegges løpende i det året de genereres. Det foreslås en effektiv skattesats på 35 %. For å fastsette inntekter skal det tas utgangspunkt i markedspris ved merdkanten. For inntektsåret 2023 og i perioden frem til et prisråd etableres, vil selskapene selv måtte sette markedsverdien

ved skatteavregningstidspunktet. Prisen multipliseres med volumet på slaktetidspunktet. Bunnfradraget settes til kr 70 millioner per konsern, og produksjonsavgiften økes til 90 øre per kilo produsert fisk. Kostnader som knyttes til grunnrenteskattepliktig virksomhet i sjøfasen kommer til fradrag i grunnrenteinntekten. Det gis ikke fradrag for salgs- og markedsføringskostnader, finanskostnader, eller ytelser til kommuner og lokalsamfunn (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Under presenteres en oversikt over skattemodellen som er foreslått av Finansdepartementet.

Tabell 1: Modell for beregning av skattepliktig grunnrenteinntekt og betalbar grunnrenteskatt jf. forslag til lov om endringer i skatteloven: Kapittel 19 (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 89 – 92)

	Årlig brutto inntekter fra salg av laks/ørret (markedspris ved merdkanten x slaktevolum)
+	Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten
=	Brutto grunnrenteinntekt
-	Driftskostnader som følger av havbruksproduksjonen
-	Relevante avskrivninger (knyttet til driftsmidler som inngår i den grunnrenteskattepliktige virksomheten)
-	Beregnet selskapsskatt for delen av virksomheten som er grunnrenteskattepliktig
-	Investeringer
-	Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten
-	40 pst av betalt vederlag for kjøp av tillatelser på auksjonene i 2018 og 2020, fordelt over årene 2023-2027 og nedjustert med skattesatsen på alminnelig inntekt
-	Eiendomsskatt på flytende oppdrettsanlegg i sjø, og øvrig eiendomsskatt på havbruksanlegg som helt eller delvis anvendes til matfiskoppdrett i sjøfasen
-	Forskningsavgift
=	Årets beregnede grunnrenteinntekt
-	Negativ grunnrenteinntekt fra tidligere år samordnet og fremført med rente satt av departementet
-	Bunnfradrag
=	Netto grunnrenteinntekt
*	Skattesats
=	Årets fastsatte grunnrenteskatt
-	Produksjonsavgift
=	Årets betalbare grunnrenteskatt

2.4 Samdrift

Samdrift er en form for strategisk allianse som oppstår når to eller flere organisasjoner samarbeider og kombinerer sine respektive ressurser og kompetanse for å oppnå mål som ville vært vanskelig eller umulig å oppnå alene (Johnson et al., 2017). Gulati (1995) beskriver en strategisk allianse som et samarbeid mellom organisasjoner på frivillig basis, hvor de deler, utveksler, eller utvikler sine ressurser sammen for å oppnå felles mål. Dette kan omfatte utveksling av informasjon, teknologi og deling av ressurser eller felles utvikling av produkter, tjenester eller teknologi. Strategiske allianser er også med på å bidra til at selskaper klarer å overleve i omgivelser preget av økt konkurranse, turbulens og usikkerhet (Dhaundiyal & Coughlan, 2020). Vyas et al. (1995) påpeker at etableringen av allianser kan sees i sammenheng med markedsrelaterte faktorer, da det er begrensede muligheter til utvikling av nye produkter eller teknologiske gjennombrudd. Fokuset er på å optimalisere produksjon og salg, for å sikre at samarbeidspartnere forblir konkurransedyktige i et utfordrende marked.

Alliansene kan oppstå når selskapenes konkurransevne i stor grad avhenger av tilgangen til ressurser. Formålet med slike allianser er å oppnå konkurransefortrinn eller unngå ulemper (Kale et al., 2009). Andre mulige fordeler med strategiske allianser kan være at en reduserer produksjonskostnader og øker verdiskapning, gjennom å dra nytte av hverandres eksisterende ressurser (Russo & Cesarani, 2017). En ressurs kan defineres som en beholdning av et selskaps innsatsfaktor, som er med på å påvirke evnen til å iverksette produktmarkedsstrategier (Lien & Jakobsen, 2015). Ressurser som deles mellom alliansene kan både være materielle og immaterielle. Med materielle ressurser menes ressurser som er målbare, som for eksempel anleggsutstyr og finansiell kapital. Immaterielle ressurser inneholder organisasjonsbestemt kompetanse. Dette kan eksempelvis være kunnskap fra ansattes erfaring, ledersystemer eller teknologi.

Selv om strategiske allianser anses som en stadig mer attraktiv samarbeidsform med flere mulige fordeler, viser forskning at omtrent halvparten av alle allianser ender opp med å bli avsluttet før de involverte selskapene kan dra nytte av de forventede fordelene (Cobeña et al., 2017; Gulati, 1998; Vyas et al., 1995). Det er flere grunner til at samarbeid i strategiske allianser ikke alltid fungerer. En av hovedårsakene er at allianser ofte er komplekse og utfordrende samarbeidskonstellasjoner, hvor flere parter med forskjellige bakgrunner, kulturer, verdier og mål, skal samarbeide og oppnå felles mål (Bleeke & Ernst, 1991). Dette kan føre til utfordringer knyttet til kommunikasjon, samarbeid, tillit og kulturtilpasning. En

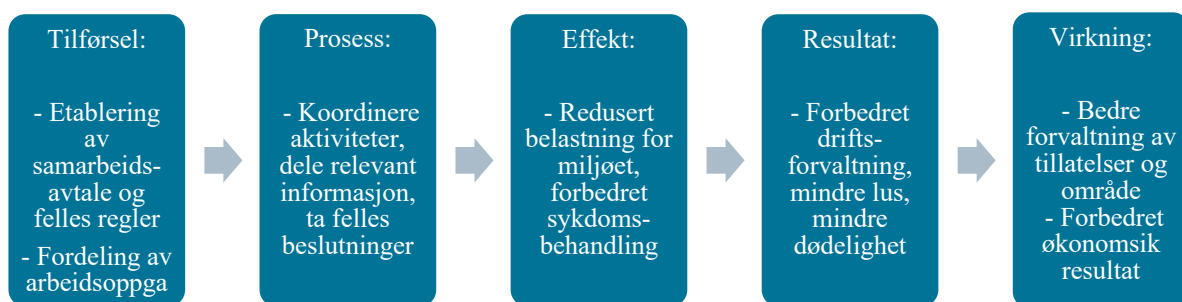
annen grunn til at allianser mislykkes er at partene kan ha forskjellige incentiver, interesser og mål som kan kollidere med hverandre. I noen tilfeller kan partene ha motstridende interesser som fører til at de ikke ønsker å samarbeide, eller at de ikke ønsker å gi fra seg kontroll eller informasjon til den andre parten (Russo & Cesarani, 2017). Tillit, valg av samarbeidspartner og bedriftsledere med for lite kunnskap om hvordan allianser dannes, er også beskrevet i litteraturen som potensielle utfordringer (Todeva & Knoke, 2005; Vyas et al., 1995).

2.4.1 Samdrift og samlokalisering i oppdrettsnæringen

Store oppdrettere kan ha større fleksibilitet på produksjonen fordelt innad i konsernet, et større interregionalt biomassetak, og flere lokaliteter slik at de kan utnytte produksjonen på en mer effektiv måte (Hosteland, 2018). For mange små og mellomstore oppdrettere vil det derimot kunne ligge et uutnyttet potensial i å samarbeide for å oppnå større fleksibilitet. Derfor har flere av disse valgt å samarbeide enten igjennom samdrift eller samlokalisering (Alsaker, 2014). Akvakulturdriftsforskriften tillater kun samdrift eller samlokalisering som samarbeidsform (Hosteland, 2018). Forskriften beskriver samdrift som en driftsform der to eller flere innehavere av akvakulturtillatelse har akvakulturdyrene i sameie på samme lokalitet (Akvakulturdriftsforskriften, 2008, § 4, v). Hvem som er eier av de enkelte akvakulturtiltelsene, angis i akvakulturregisteret (Prop. 78 LS (2022 - 2023)). En slik avtale innebærer eksempelvis at bedrift A eier 55 % av fisken som er plassert i anlegget, mens bedrift B eier 45 %. Avtalene kan også endres underveis, men alle endringer må rapporteres til Fiskeridirektoratet.

Samlokalisering er beskrevet i akvakulturforskriften som en driftsform der to eller flere innehavere av akvakulturtillatelse har akvakulturdyr på samme lokalitet, uten at akvakulturdyrene er i sameie (Akvakulturdriftsforskriften, 2008, § 4, w). Det kan for eksempel innebære at en lokalitet har 10 merder, der bedrift A har fisk i 6 av dem mens bedrift B har fisk i de resterende 4 (Skatteetaten, 2019). Å samarbeide igjennom samdrift eller samlokalisering vil dermed kunne redusere risikoen og øke effektiviteten for oppdretterne. Ulike samarbeidsmodeller har vist seg å både øke det økonomiske resultatet og bedre utnyttelse av kapasiteten for de mindre aktørene (Osmundsen et al., 2021). Bedrifter som er samlokalisert, kjøper og selger driftsrelaterte tjenester til og fra hverandre som for eksempel utstyr, personell og kunnskap. I andre tilfeller omsettes fisk mellom dem (Hosteland, 2018; Osmundsen et al., 2021). Utleie av akvakulturtiltelselser er ikke tillatt ifølge Akvakulturloven (2005, § 19).

Samarbeidsformene i oppdrettsnæringen er regulert i et særskilt regelverk, noe som kan anses som ulovlig i andre næringer (Skatteetaten, 2019). Det stilles blant annet krav om at virksomheter som praktiserer samdrift skal inneha en felles driftsplan i henhold til Akvakulturdriftsforskriften (2008, §40). Der skal det blant annet rapporteres i hvilke lokaliteter det planlegges å sette ut fisk, hvilke lokaliteter det skal foregå brakklegging og hvilke lokaliteter som ikke planlegges å bli brukt. Det er kun tillatt å praktisere en av samarbeidsformene på samme lokalitet til samme tid, og alle deltakere i en samdrift eller samlokalisering er solidarisk ansvarlig for å sikre at tillatelse som er gitt overholdes (Akvakulturdriftsforskriften, 2008, §47 & §49).

Figur 5: En enkel prestasjonsmodell av innsatsfaktorer i en samdrift- eller samlokaliseringsavtale. Hentet fra: Osmundsen et al., 2021, s. 291

Figur 5 beskriver hvilke faktorer som bør være til stede i en avtale om samdrift eller samlokalisering, samt hvilke mulige resultater en slik avtale kan føre til (Osmundsen et al., 2021). Avtalen bør inkludere spesifikke regler, en god handlingsplan, og klare retningslinjer hvis problemer oppstår. Dersom en oppdretter for eksempel blir nødt til å slakte fisken sin tidligere enn planlagt og slakteriet allerede har en annen oppdretters fisk som behandles, kan det oppstå konflikter hvis det ikke allerede er avklart hva som skal gjøres i avtalen. Videre bør fordelene og kostnadene i samdriften være tydelig fordelt for å hindre usikkerhet (Osmundsen et al., 2021). Hvis avtalen har klare retningslinjer og en tydelig definert kontrakt, vil partnerne kunne oppnå flere fordeler som redusert belastning på miljøet, mer effektiv drift, mindre lus og dødelighet, og dermed et forbedret økonomisk resultat.

2.4.2 Implikasjoner ved samdrift og grunnrenteskatt

Ved samdrift og samlokalisering kan det for den grunnrenteskattepliktige oppstå særegne problemstillinger knyttet til fastsettelse av inntekter og fradrag (Prop. 78 LS (2022 - 2023)). Det må eksempelvis avklares om en sameier selger egen andel av fisken eller begge sameiernes fisk. Ved fastsettelse av kostnader må det avklares om kostnader til for eksempel fôr skal fordeles i sameiet, eller om de er til bruk i egen virksomhet. I høringsnotatet ble det påpekt at en potensiell løsning kunne være å fastsette inntektene og fradragene ut fra en fordelingsnøkkel (Finansdepartementet, 2022). Fordelingsnøkkelen kunne for eksempel baseres på maksimalt tillat biomasse.

Det må også tydeliggjøres hvem som skal få direkte fradrag for investeringer som er knyttet til virksomheten som omfattes av samdriften (Prop. 78 LS (2022 - 2023)). Retten til fradrag vil avhenge av om samdriften skattemessig regnes for å eie egne driftsmidler, eller om disse kun stilles til disposisjon av deltakerne i samdriften. Hvis samdrift behandles skattemessig som et indre selskap etter skatteloven § 10-40, kan det argumenteres for at det indre selskapet skal være beregningsenhet for grunnrenteinntekten (Prop. 78 LS (2022 - 2023), s. 45). Da blir det naturlig at det skal være et eget bunnfradrag for det indre selskapet.

Uklarheten rundt fordelingen av bunnfradrag kan unngås ved å gjøre det slik at skatteloven § 2-2 annet ledd c, også gjelder for grunnrenteskatt (Prop. 78 LS (2022 - 2023)). På denne måten blir grunnrenteskatten og bunnfradraget beregnet hos deltakerne ved et indre selskap. Det er innehaver av matfisktillatelse som er skattepliktig for grunnrenteinntekt. Beregningen av bunnfradraget vil dermed følge innehaver av den enkelte akvakulturtillatelse, og fradraget gis én gang på konsernnivå. Finansdepartementet forutsetter at eierforholdet til akvakulturtillatelsene ikke endres ved samdrift (Prop. 78 LS (2022 - 2023)). Driftsformen vil derfor ikke påvirke beregningen av partenes bunnfradrag. Deltakerne i samdriften får dermed hvert sitt bunnfradrag på konsernnivå.

3 Havbruksnæringen

I dette kapitlet vil havbruksnæringens historie, og dens betydning for den norske økonomien bli presentert. Det kommer så en beskrivelse av verdikjeden for å gi et innblikk i hvordan verdiene og lønnsomheten til næringen skapes. Videre redegjøres det for hvordan regulering av næringen fungerer i dag. Vi kommer blant annet inn på dagens trafikkløssystem, og hvordan utdeling av nye konsesjoner foregår.

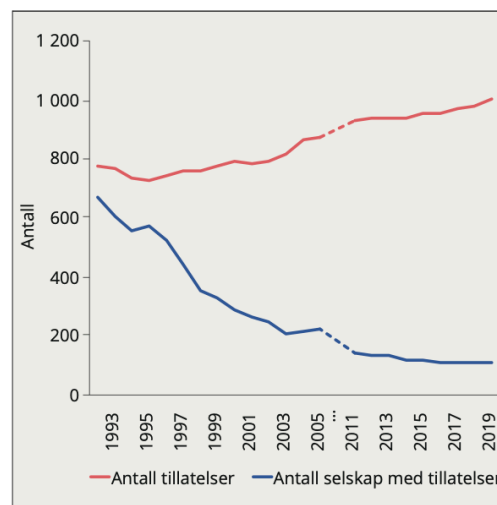
3.1 Historie

Havbruksnæringens historie i Norge kan spores helt tilbake til 1950-tallet. Siden den gang har næringen opplevd en betydelig utvikling. Gjennom teknologiske fremskritt og regulatoriske endringer, har næringen utviklet seg gradvis. Dette har ført til en betydelig økning i både produksjon og verdiskapning (Hersoug, 2021). Helt i starten var oppdrett å regne som en attåttnæring til kystbefolkningen hvor noen få entusiaster eksperimenterte med merder laget i tre (Norsk Industri; NOU 2019: 18). Et stort gjennombrudd kom først på 1970-tallet. Dette førte til at verdens første merde-baserte lakseanlegg slik vi kjenner de i dag, ble etablert på Hitra (Laksefakta, 2021). Etter hvert som næringen utviklet seg til fulltidssyssel, organiserte de seg gjennom Norske Fiskeoppdretters forening (dagens Sjømat Norge) og Fiskeoppdretternes salgslag (NOU 2019: 18). Gjennombruddet førte til en større interesse fra andre investorer som så et stort potensial i næringen. Utviklingen førte til at myndighetene i 1973 vedtok Norges første oppdrettslov. For første gang ble det nødvendig med en tillatelse for kunne å drive oppdrett (Hersoug, 2021). Formålet med oppdrettsloven var å beskytte kystsamfunnene ved å innføre krav om begrensninger i eierskapet til oppdretterne. Dette innebar at tillatelser ble begrenset til én per person, og at miljøet skulle hensyntas i større grad.

I perioden fra 70-tallet og frem til 90-tallet ble det etablert flere oppdrettsanlegg langs kysten, og produksjonen økte betraktelig. I 1970 var produksjon beregnet til omtrent 500 tonn, mens i 1980 økte den til over 8000 tonn (Hersoug, 2021). Utfordringen for næringen var at etterspørselen ikke økte like raskt. Prisen kollapset også flere ganger i løpet av disse årene. Som et resultat av overproduksjon, ble det etter hvert innført perioder med stans i tildelinger av tillatelser for å begrense veksten i næringen (NOU 2019: 18). Som en konsekvens ble eksisterende tillatelser ansett som svært verdifulle (Hersoug, 2021). Gjennom uregelmessige tildelinger av tillatelser i påfølgende år hadde myndighetene makt til å avgjøre både den

geografiske fordelingen, og hvem som skulle prioriteres. Det ble for eksempel ikke delt ut en eneste tillatelse fra 1989 til 2002 (NOU 2019: 18).

I 1991 endret myndighetene lovverket. Eierskapsbegrensningene ble fjernet, og muligheten til å samle flere tillatelser på samme lokalitet ble innført. Disse regulatoriske lettelsene førte til en konsolidering i næringen hvor flere mindre selskaper ble kjøpt opp eller fusjonert til større selskaper (NOU 2019: 18). I løpet av dette tiåret ble antall selskaper mer enn halvert fra 970 selskaper til under 300 (Steinset, 2017). Figur 6 viser at antall selskaper har gått ned betraktelig siden 90-tallet, mens antall matfisktillatelser har hatt en liten økning etter lovendringen.

Figur 6: Matfisktillatelser. 1992-2019, Hentet fra: NOU 2019: 18, s. 35

Etter at det nye lovverket ble iverksatt i 1991 økte produksjonen betraktelig. Den gikk fra 147 800 tonn til 546 000 tonn i perioden 1992 - 2002. Dette skyldtes i hovedsak at oppdretterne ble betydelig mer effektive (Hersoug, 2021). På grunn av dette, oppsto et nytt problem. Andre produksjonsland som konkurrerte i det samme markedet, klarte ikke å følge utviklingen i Norge. De beskyldte norske produsenter for dumping av laks etter en drastisk økning i tilbudet og lavere pris i markedet. Norges største handelspartner EU truet videre med å pålegge straffetoll på norsk laks. Dette resulterte i at myndighetene i 1996 innførte fôrkvoter som en konsekvens av de store produksjonsøkningene (Hersoug, 2021). Fôrkvotene ble innført for å begrense produksjonsveksten ved å regulere mengden fôr som kunne brukes på en konsesjon per år. Samtidig var det ønskelig å imøtekomme EUs gjentatte anklager om dumping og eventuelle straffetoller (Utenriksdepartementet, 2007; Aarset et al., 2005). Hovedmålet med kvotene var å kontrollere produksjonsveksten og tilpasse produksjonen etter etterspørselen.

Fra 2005 og frem til i dag har næringen fortsatt å utvikle seg gjennom innføringer av nye reguleringer og teknologiske fremskritt. Dette har vært med på å bidra til et bedre utviklet marked, samtidig som produksjonen har tilpasset seg etterspørselen (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Fra 1. januar 2006 ble et nytt lovverk innført. Dette inkluderte muligheten til å overføre tillatelser mellom selskaper, og la spesielt vekt på miljøhensyn ved tildeling av nye tillatelser. Målet var å sikre en forutsigbar og miljøvennlig vekst i næringen. Gjeldende produksjonsregulering består i dag av ulike former for tillatelser gjennom tillatelsessystemet, en maksimalt tillat biomasse innført i 2005 som erstatning for førkvoter, og et trafikklyssystem innført i 2017 som skal regulere fremtidig vekst basert på en bærekraftig handlingsregel (NOU 2019: 18).

3.1.1 Næringens plass i norsk økonomi

Havbruksnæringen har utviklet seg fra å være en binæring til å bli en av Norges viktigste eksportnæringer som leverer produkter til markeder verden over. Etter flere omstruktureringer, effektiviseringer og teknologiske utvikling, finnes det i dag over 160 selskaper innen kommersiell matfiskproduksjon (Fiskeridirektoratet (4), 2022; Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Selskapene er fordelt på mange små og mellomstore aktører, mens kun et fåtall er store selskaper. Til gjengjeld har de fem største selskapene over 50 % av tillatelsene. Flere av de store selskapene er blitt børsnotert, og har på denne måten fått et bredt spekter av både norske og utenlandske investorer inn på eiersiden (NOU 2019: 18). De små og mellomstore selskapene har i nyere tid opplevd en mer konsentrert eierstruktur og selskapsstruktur, hvor kun noen få aksjonærer eier selskapet.

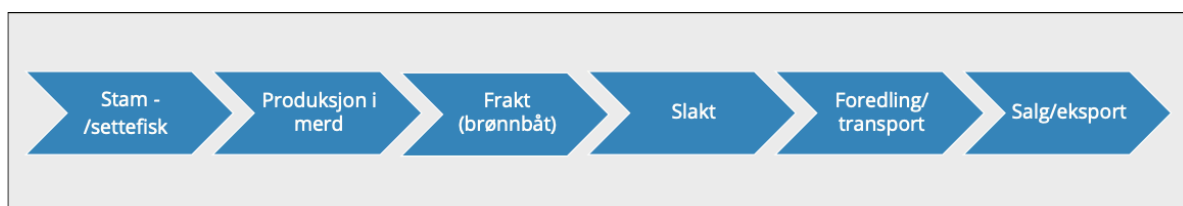
Til tross for at det er mange små og mellomstore selskaper i næringen, har likevel de store selskapene en vesentlig større andel av totalproduksjonen, målt i antall kommersielle tillatelser (NOU 2019: 18). Nøkkeltallene for perioden 2017 - 2021 viser at de ti største selskapene i snitt står for 66,7 % av totalt salg av laks og regnbueørret. Til sammenligning utgjorde i 1990 de ti største selskapene omtrent 8 % av den totale produksjonen (NOU 2019: 18). Siden 1990 har produksjonen økt betraktelig. Den var på omtrent 1,3 millioner tonn i 2018, men har i de senere år stagnert noe grunnet miljømessige problemer som lakselus og begrensede muligheter for kapasitetsøkning (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Næringen har imidlertid opplevd vesentlig prisøkning på oppdrettsfisk. Dette har gitt salgsinntektene et vesentlig løft (Jarstad, 2023).

Lønnsomheten i næringen har i gjennomsnitt vært høyere enn i flere andre industrier. Den har imidlertid variert mye fra år til år, på grunn av en varierende markedssituasjon, økte kostnader og andre miljømessige grunner som algeoppblomstring og lakselus (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Gjennomsnittlig totalrentabilitet i næringen har fra 1993 til 2017 vært omtrent 15 % (NOU 2019: 18). I 2003 var totalrentabiliteten negativ. Lønnsomheten har særlig økt de siste årene. Dette kan ses i sammenheng med økt etterspørsel, effektivisering og en lav kronekurs. I takt med økt lønnsomhet, har også investeringene i næringen vært økende. Næringen investerer i stadig mer avansert og større utstyr, som nøter, arbeidsbåter og forbedret overvåkingsteknologi (NOU 2019: 18). Investeringene kan også ses i sammenheng med et ønske om å forebygge og bekjempe ulike miljøutfordringer.

Solide resultater i næringen har ført til betydelige innbetalinger av skatter og avgifter. Næringen er med på å finansiere blant annet Norges sjømatråd og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsråd gjennom ulike avgifter. Finansieringen av disse institusjonene fører til utvikling av nye og eksisterende markeder, samt utviklingsprosjekter innen havbruk (NOU 2019: 18). I 2021 ble også en produksjonsavgift på oppdrettsvirksomhet innført. Avgiften ble satt til 40 øre per kilo, og ble beregnet til å gi en årlig inntekt på 500 millioner kroner (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Næringen betaler også en høy markedspris for oppdrettskonsesjonene som følge av et begrenset tilbud på økt kapasitet og tildelingsrunder via auksjon og fastpris. Tildelingsrunden i 2018 ga for eksempel staten og kommunene over 4 milliarder kroner i vederlag for nye konsesjoner (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021).

3.1.2 Verdikjeden

Verdikjeden i havbruksnæringen består av produksjon av stamfisk, settefisk og matfisk, samt distribusjon, slakting og til slutt salg av det ferdige produktet. Andre faktorer som også tar del i produksjonsprosessen er vaksinasjon, fôr, brønnbåt og annet utstyr (Olafsdottir et al., 2019). Hele prosessen illustreres i figur 7.

Figur 7: Verdikjeden for akvakultur, Hentet fra: NOU 2019: 18, s. 39

Oppdrettsfisken begynner sin livssyklus i ferskvann, hvor smolt klekkes på land i smoltanlegg. Fisken blir der mellom 8 til 18 måneder, frem til den når en størrelse på minst 100 gram. Aktørene foretrekker helst at smolten blir mellom 250 til 500 gram, slik at den er mer motstandsdyktig mot eventuelle sykdommer og parasitter (NOU 2019: 18). Når smolten har nådd den ønskede størrelsen plasseres den i sjøen. Dette omtales som sjøfasen. I denne fasen vil laksen gradvis vokse seg til moden størrelse. Fisken er avhengig av gode miljøforhold slik at vekst, helse og velferd opprettholdes gjennom hele livssyklusen. Det er i denne fasen de norske oppdretterne har tilgang til naturgitte fordeler som optimale nivåer i vanntemperatur, saltholdighet og lys. Når fisken er slakteklar veier den mellom 3 og 6 kilo etter en tidsperiode på 12 til 18 måneder (Abualtaher & Bar, 2020; NOU 2019: 18). Slaktevekten varierer mellom oppdretterne, og påvirkes av både markedsmessige og produksjonsmessige strategivalg. Mengden fisk oppdretterne har i sjøen er begrenset til hvilken tillatelseskapasitet oppdretterne har og maksimalt tillat biomasse (NOU 2019: 18). For å oppnå en optimal tillatelsesutnyttelse ved slakting, lar oppdretterne noe av fisken stå igjen for å vokse samtidig som de setter ut ny smolt (Gudbrandsdottir et al., 2021; Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Prosessen for oppdrett er anerkjent som en av de mest avanserte og effektive animalske forsyningskjedene for mat.

3.1.3 utfordringer

Selv om havbruksnæringen har opplevd stor vekst, høy lønnsomhet og gode resultater, står de ovenfor flere utfordringer. Oppdretterne bruker store ressurser på å bekjempe blant annet lakselus, rømninger, sykdom og algeoppblomstring. I tillegg har oppdrettsanleggene en negativ påvirkning på miljøet rundt seg. Rømning av laks kan for eksempel påvirke genetikken til andre villaksbestander og skape utfordringer på gyteplassene (NOU 2019: 18). Rømt oppdrettslaks kan også spre sykdommer og parasitter som kan føre til økt dødelighet i andre villaksbestander (Olaussen, 2018). Vanligvis medfører rømningen også kostnader knyttet til reparasjon og vedlikehold av utstyr, samt tap av fisk for oppdretterne.

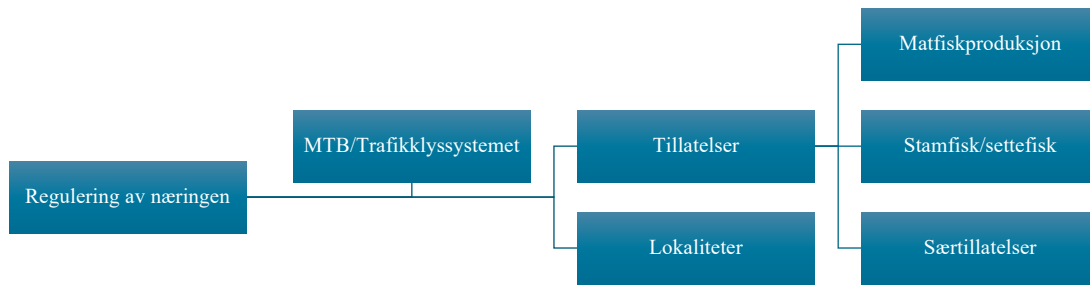
Opp gjennom årene, er det i takt med produksjonsøkningen registret en økning i tilfeller av lakselus. Lakselus er kjent for å spise på vertens hud og underliggende vev, noe som kan føre til at fisken reduserer sitt eget matinntak, og veksten stopper opp (Abolofia et al., 2017). Sårene fra luseangrepet kan videre forårsake økt stress, redusert vitalitet og gjøre fisken sårbar for andre infeksjoner. De siste årene har kostnadene for næringen knyttet til behandling av lakselus økt til flere milliarder kroner per år. Mange tilfeller av lakselus og de skadelige

effektene behandlingsprosessen har på fisken, medfører økende kostnader knyttet til bekjempelsen (Abolofia et al., 2017; NOU 2019: 18). Over tid har lakselusen også utviklet en høy grad av resistens mot de vanlige medikamentene som brukes. Dette har ført til at næringen må bruke alternative behandlingsmetoder (Lillicrap, 2018). Disse metodene kan være mer belastende for fisken, som videre kan resultere i ytterligere skader og dødelighet.

En annen utfordring som gir store konsekvenser for havbruksnæringen, er algeoppblomstring. Algeoppblomstring kan beskrives som en spontan økning av mikroalger. Forekomsten av alger skjer vanligvis om våren, i kombinasjon med at de får nok sollys. I spesielle tilfeller kan oppblomstringen utvikle seg til en algeinvasjon. Dette skjedde i blant annet 2019 (Egeland, 2022). De økonomiske konsekvensene av oppblomstringen var enorme. I Nord-Norge er det estimert at rundt 8 millioner laks døde. Dette tilsvarer tapte verdier på over 850 millioner kroner (Davidson et al., 2020). I tillegg til å medføre store økonomiske tap for aktørene, vil en algeoppblomstring også medføre reduserte skatteinntekter for staten og en høyere laksepris for forbrukerne.

3.2 Regulering av næringen

I Norge har det helt siden den midlertidige loven i 1973 vært nødvendig med en konsesjon for å kunne drive med oppdrett (NOU 2019: 18). Konsesjon er en form for tillatelse, godkjenning eller bevilling fra offentlig myndighet. Den gir en juridisk rett til å drive virksomhet, kjøpe en eiendom, utnytte en naturressurs eller lignende (Eriksen, 2021). Konsesjonssystemet for oppdrettsnæringen er todelt og er enkelt illustrert i figur 8. For å drive oppdrett trenger selskapene både en tillatelse til produksjon av bestemte arter i et bestemt omfang, og en tillatelse for bestemte lokaliteter (NOU 2019: 18). I tillegg er begge systemene regulert gjennom MTB- og trafikklyssystemet. Formålet med å bruke tillatelsessystemet er å fremme lønnsomhet og konkurransekraft i næringen innenfor rammene av en økologisk utvikling, samt bidra til sosial bærekraft langs kysten (Hersoug et al., 2021). Systemet er statens måte å regulere og overvåke næringen på. I de følgende delkapitlene gjennomgås reguleringen av oppdrettsnæringen.

Figur 8: Enkel figur av reguleringsstrukturen i oppdrettsnæringen

3.2.1 Maksimalt tillatt biomasse

Maksimalt tillatt biomasse i oppdrettsnæringen er en produksjonsregulering som brukes til å begrense hvor mye biomasse, eller antall kg levende fisk i sjøvann, et selskap kan ha. MTB settes på både selskaps- og lokalitetsnivå, og innebærer at selskapet ikke kan ha en stående biomasse som overstiger den tillatte MTB på selskapsnivå (Fiskeridirektoratet (3), 2022). Systemet ble innført i 2005, som da erstattet det gamle systemet basert på førkvoter og avgrensning av merdvolum. Produksjonsreguleringen ble laget for å skape bedre forutsigbarhet for næringen og myndighetene (NOU 2019: 18). På hver enkelt lokalitet kan ikke biomassen overstige den tillatte MTB for både lokaliteten og tillatelsen. Tillatelsene har vanligvis en størrelse på 780 tonn, men i Troms og Finnmark kan tillatelsene ha en størrelse på opptil 945 tonn. Hver tillatelse er knyttet til en eller flere lokaliteter. Dersom en oppdretter har flere tillatelser kan de med visse begrensninger ha en biomasse som utgjør summen av tillatelsene (NOU 2019: 18).

3.2.2 Tillatelsessystemet

Det er flere ulike former for tillatelser i oppdrettsnæringen. Det finnes tillatelser for produksjon av matfisk, stamfisk/settefisk og flere forskjellige særtillatelser. Settefisktillatelser blir tildelt uten vederlag, med formål om å produsere både rogn og smolt som senere vil bli overført til annen produksjon (NOU 2019: 18). Slike tillatelser tildeles løpende og er ikke antallsbegrenset. Tillatelser for produksjon av matfisk er derimot begrenset i antall, og tildeles gjennom tildelingsrunder av myndighetene. Når tildelingsrundene har funnet sted har blant annet vært avhengig av hvem som styrer politisk, ettersom ulike regjeringer har hatt ulike mål med de nye tillatelsene (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Tidligere ble tillatelser for matfiskproduksjon distribuert kostnadsfritt av staten. Det ble imidlertid innført endringer i 2002, der staten kunne kreve en avgift for tildeling av konsesjoner. Før dette nye systemet ble innført, over 600 tillatelser blitt utstedt gratis.

Fra 2018 har tildeling av nye konsesjoner blitt gjort gjennom fastpris- eller auksjonsbaserte tildelingsrunder, bestemt av Nærings- og fiskeridepartementet (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Auksjoner ble valgt som tildelingsform fordi dette er en pålitelig måte å kreve inn den reelle markedsverdien på godet. Auksjoner kan være en god tildelingsmekanisme som sørger for at godene tildeles de næringsaktørene som er villig å betale mest, gitt at auksjonen er utformet på riktig måte (NOU 2019: 18). Tillatelsene går da til den næringsdrivende som har størst betalingsvilje og som dermed har størst sannsynlighet for å skape verdier.

En utfordring med auksjoner er at veletablerte aktører kan skape etableringshindringer, og sementere næringsstrukturen (NOU 2019: 18). Mindre aktører med begrenset tilgang på kapital kan risikere å bli utkonkurrert av større aktører, selv om de er mer effektive. En annen utfordring med auksjon er at aktører kan lage forhåndsavtaler om hvem som byr på hva. Auksjonen vil da være mindre effektiv når det gjelder å oppnå riktig pris. For å sikre en optimal auksjon er det avgjørende at vilkårene utformes på en måte som fremmer tilstrekkelig konkurranse om ressursene (NOU 2019: 18). Auksjoner kan betraktes som en mekanisme hvor inntektene i prinsippet tilsvarende den samlede nåverdien av forventet fremtidig grunnrente, i motsetning til grunnrenteskatt som innhenter grunnrenten løpende (NOU 2019: 18).

Prisene for tillatelser tildelt via auksjon og fastpris har økt betydelig siden starten. I den siste auksjonen som ble holdt av departementet høsten 2022, var minsteprisen for auksjon satt til en pris på mellom 100 000 og 128 000 kroner per tonn (Fiskeridirektoratet (1), 2022). Prisen var avhengig av det geografiske området produksjonen var plassert i. Dette året ble det totalt solgt nye konsesjoner for nesten 3,8 milliarder kroner fordelt på nesten 25 000 tonn tildelt MTB. Dette resulterte i en gjennomsnittspris på nesten 155 000 kroner per tonn (Fiskeridirektoratet (2), 2022). I 2020 var fastpris på en konsesjon satt til 156 000 kroner basert på geografisk produksjonsområde (Furuset, 2020).

En annen type tillatelser er noe som kalles særtillatelser. Det er en type utviklingstillatelse som ble tildelt prosjekter som la vekt på betydelig innovasjon og store investeringer. I tillegg finnes tillatelser som gjelder særlige formål, som forskning, utvikling, visning og undervisning, samt tillatelser for fiskeparker og slaktemerd (NOU 2019: 18). Slike tillatelser bidrar til å fremme og støtte teknologisk utvikling i næringen. Disse tillatelsene ble tildelt vederlagsfritt uten begrensninger i antall, og kunne konverteres til vanlige kommersielle

tillatelser mot et gebyr på 10 millioner kroner per tillatelse når utviklingsprosjektet var fullført. Før var det slik at disse tillatelsene kunne søkes hos Fiskeridirektoratet som de behandlet fortløpende (NOU 2019: 18). De er per dags dato midlertidig stanset for å evaluere om de er det riktige virkemidlet for å fremme teknologisk utvikling i næringen. En slik ordning ble sett på som svært attraktiv for aktørene fordi tillatelsene kunne konverteres til alminnelige tillatelser ved endt prosjekt (Prop. 78 LS (2022 – 2023)).

Før 2017 var det mange kritikere av tillatelsessystemet i sin helhet. Flere mente at politiske og administrative avgjørelser hadde for stor innvirkning på tildeling av nye lisenser (Hersoug, 2022). Ulike regjeringer hadde forskjellige formål og forventninger til hvordan næringen skulle utvikle seg, og avgjørelsene om videre vekst var svært uregelmessige. Utdeling av nye lisenser var basert på tilfeldige tildelingsrunder. Systemet var veldig uforutsigbart, noe som førte til innføringen av trafikklyssystemet i 2017. Trafikklyssystemet skulle også kontrollere de som fikk tillatelse, for å sikre at de oppfylte kravene som ble stilt i søknaden, noe som ikke hadde vært tilfellet tidligere (Hersoug, 2022).

3.2.3 Lokalteter

En annen viktig tillatelse oppdretterne må ha tilgang til, er godkjente lokaliteter. I denne sammenhengen beskrives en lokalitet som et område i sjøen der oppdrett av en bestemt art kan utføres i et visst omfang. Egenskaper som sjøtemperatur, oksygentilførsel og eksponering mot vær og klima, vil variere fra sted til sted. Disse er viktige parametere som kan påvirke hvor effektive og produktive forskjellige lokaliteter kan være (NOU 2019: 18). Lokaliteter som gjøres tilgjengelig blir på samme måte som tillatelser, angitt i MTB. Siden lokaliteter og tillatelser er to ulike former tillatelser som oppdretterne trenger, er det etablert et samspill mellom dem som gir en viss grad av fleksibilitet. En tillatelse skal normalt knyttes til én lokalitet, men kan knyttes til flere ulike lokaliteter så lenge de ligger innenfor produksjonsområdet som tillatelsen gjelder for. På denne måten kan oppdretterne velge lokaliteter som er best egnet for produksjonen, uten å måtte søke om nye tillatelser for hver lokalitet (NOU 2019: 18).

Søknadsprosessen for en lokalitet er en sammensatt prosess. Denne er illustrert i figur 9. Først sender oppdretteren en søknad til fylkeskommunen. Her vil søknaden videresendes til forskjellige instanser som må avgjøre om søknaden er i henhold til dyrevernsloven, havne- og farvannsloven, og om tradisjonelle fiskeriinteresser berøres (Miljødirektoratet, 2022). Kommunen skal videre ha en offentlig høring der allmenheten gir sin uttalelse, og etter hvert

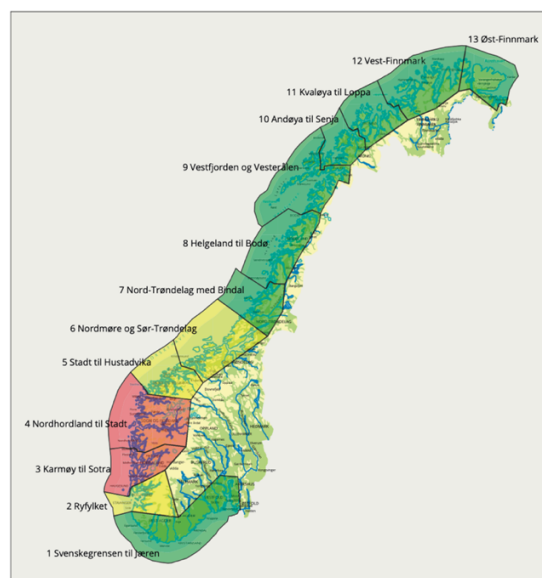
fattes et eventuelt vedtak som sendes tilbake til fylkeskommunen. Hvis en av de ulike instansene avslår å tildele lokaliteten, må fylkeskommunen avslå søknaden (NOU 2019: 18).

Figur 9: Illustrasjon av søknadsprosessen for drift av akvakultur. Hentet fra: Regjeringens havbruksstrategi (Nærings- og fiskeridepartementet, 2021, s. 22)

3.2.4 Trafikklyssystemet

Oppdrettsnæringen ble i 2017 delt inn i 13 geografiske produksjonssoner gjennom *trafikklyssystemet*. Sonene ble inndelt i fargekodene rød, gul og grønn, slik figur 10 viser (Nærings- og fiskeridepartementet (1), 2017).

Figur 10: Produksjonsområder i oppdrettsnæringen og vurdering av miljøpåvirkning ved kapasitetsvurderingen i 2017. Hentet fra: NOU 2019: 18, s. 47

Systemet skal sørge for at næringen får en forutsigbar og bærekraftig vekst. Fargen for det geografiske område settes etter vurderinger om hvordan lakselus påvirker villaksen i området

(Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). Innføringen av systemet har vært med på å tydeliggjøre den miljømessige innvirkningen havbruk har rundt seg. Systemet bestemmer produksjonskapasiteten i ulike områder med tanke på hvor akseptabel påvirkningen av lakselus er. Nærings- og fiskeridepartementet fargelegger de ulike produksjonsområdene hvert andre år basert på årlige naturfaglige råd (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). De ulike statusene er grønn, gul, og rød. Grønn indikerer at det er tillatt å øke kapasiteten av matfisk i området. Gul indikerer at det er begrensninger om hva som kan gjøres i området, mens rød indikerer at det ikke er tillatt å etablere mer, eller at produksjonskapasiteten må reduseres (Misund, 2022). Bestemmelsene for de ulike sonene fastsettes ved at sannsynligheten for at villaksbestanden påvirkes av lus må være mindre enn 10 % i grønne produksjonsområder. I gule områder må effekten være mellom 10 % og 30 %, mens i røde soner må sannsynligheten være over 30 % (Hersoug, 2022).

I 2017 ble den første versjonen av systemet betraktet som en prøveperiode der åtte områder ble tildelt grønn farge, tre ble tildelt gul farge, og én ble tildelt rød farge. De områdene som ble tildelt grønn farge fikk tilgang til økt kapasitet. For de røde sonene ble det gjort et unntak denne gangen ved at produksjonskapasiteten ikke skulle reduseres (NOU 2019: 18). I 2022 var derimot systemet ferdig utformet. Det ble besluttet at de grønne områdene kunne øke produksjonen med opptil 6 %, mens de områdene som ble tildelt rød farge måtte redusere kapasiteten (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021).

Etter at Trafikklyssystemet ble innført i 2017, har det blitt kritisert for blant annet å ikke ta hensyn til særtillatelser som deles ut når produksjonsområder blir vurdert. Tillatelser som for eksempel forskningstillatelser kan plasseres i områder som er markert som røde, og de vil dermed ikke følge prinsippene til trafikklyssystemet. Hvis tillatelser fortsatt kan bli gitt til områder som er fargelagt rødt vil det kunne svekke legitimiteten til systemet (Hersoug, 2022). Andre reaksjoner på systemet var at det kun inneholdt én indikator, lakselus. Miljøvernere trekker frem at blant annet rømming, fiskedødelighet og lokal forurensing er andre indikatorer som burde vært tatt hensyn til. Dette førte til at Norges forskningsråd oppnevnte en internasjonal uavhengig komité som skulle evaluere det vitenskapelige grunnlaget trafikksystemet er bygget på. De oppdaget flere mangler iblant annet datagrunnlaget, bruken av modellen, og ekspertenes praktisering av systemet. Rapporten kom med klare anbefalinger som skulle forbedre systemets pålitelighet (Forskningsrådet, 2021).

4 Forskningsdesign og metode

I dette kapittelet presenteres den metodiske tilnærmingen som er valgt for å besvare vår problemstilling og forskningsspørsmål. Metoden demonstrerer hvordan data ble samlet inn, og hvordan den skal analyseres og tolkes. Innledningsvis presenteres forskningsobjektene som studeres. Videre begrunnes og forklares valg av forskningsmetode. Deretter beskriver vi hvordan datainnsamlingen ble gjennomført, og hvordan dataene ble analysert. Kvaliteten på datagrunnlaget og metoden som benyttes, blir også diskutert. Til slutt ser vi på modellen som brukes til å beregne grunnrenteskatt. Vi redegjør for forutsetninger vi har måttet tatt, i tillegg til endringer som er blitt gjort av regjeringen underveis.

4.1 Empirisk kontekst

Empiri betyr erfaring, og begrepet brukes i forskning om kunnskap og data innhentet gjennom systematiske observasjoner og undersøkelser (Malt, 2021). Empirisk kontekst uttrykker den konkrete virkeligheten som undersøkes. Oppgaven vår er en casestudie av situasjonen til to oppdrettsselskaper. En casestudie er en empirisk undersøkelse som ser på et moderne fenomen i dybden, og innenfor dets virkelige kontekst (Ebneyamini & Sadeghi Moghadam, 2018, s. 2). Det forventes at en slik studie klarer å fange opp kompleksiteten ved den enkelte casen. Studien gjør det mulig for forskeren å undersøke dataene nøye innenfor en bestemt kontekst. Målet er å tilegne seg en bedre forståelse av komplekse og virkelige fenomen. Casestudier fortjener en fremtredende rolle i næringslivsforskning fordi de kan brukes til å analysere og løse forretningsproblemer, samt utvikle og teste teorier (Ebneyamini & Sadeghi Moghadam, 2018). En svakhet ved casestudier er at resultatet ikke vil kunne generaliseres. I det følgende kommer en beskrivelse av selskapene som studeres.

4.1.1 Forskningsobjekter

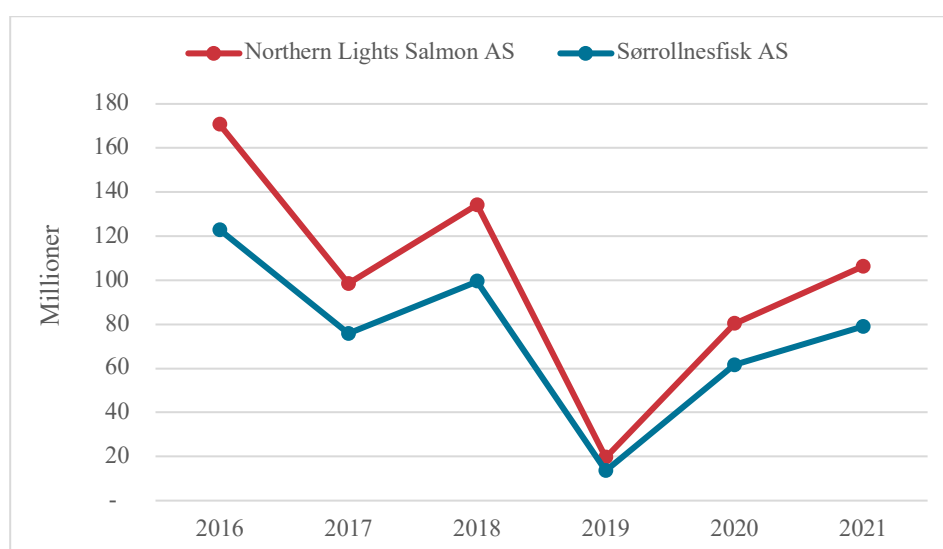
Valg av forskningsobjekt vil avhenge av problemstillingen og eventuelle forskningsspørsmål som skal besvares. Vår undersøkelse går ut på å belyse økonomiske konsekvenser av grunnrenteskatt for oppdrettsselskaper som driver virksomhet i samdrift. Vi har derfor valgt å bruke selskapene Sørrollnesfisk AS og Northern Lights Salmon AS (herav kalt «NLS») som forskningsobjekter. Valget av disse selskapene sammenfalt også med hva vår forskningsgruppe ønsket å studere. Andre deltakere i gruppen bruker tallene til selskapene for å se på andre aspekter ved grunnrenteskatten. Selskapene er familieeide oppdrettsselskaper som oppdretter laks i samdrift, og driftes gjennom driftsselskapet Trollvika Drift AS. De er

lokalisert i Ibestad og Tjelsund kommune i Troms fylke, med anlegg i Grovfjorden og Astafjorden. Tabell 2 presenterer informasjon om de utvalgte selskapene.

Tabell 2: Informasjon om forskningsobjektene. Hentet fra: Proff.no

Selskap	År stiftet	Ansatte	Konsesjoner	Aksjekapital	Morselskap
Northern Lights Salmon AS	2013	5	4	235 000 kr	Northern Lights Holding AS
Sørrollnesfisk AS	2010	4	3	100 450 kr	Kurth Olsen & Sønner AS
Trollvika Drift AS	2013	79		84 000 kr	Northern Lights Salmon AS

I 2021 omsatte NLS for omtrent 388 millioner kroner, mens Sørrollnesfisk omsatte for 291 millioner kroner. I nasjonal målestokk er selskapene av begrenset betydning, men de utgjør imidlertid en stor betydning for lokalsamfunnene rundt virksomhetene. NLS inngår i et konsern på 4 selskaper, hvor to er døtre. En av disse er driftsselskapet Trollvika Drift. NLS eier omtrent 57 % av aksjene i Trollvika Drift, mens Sørrollnesfisk eier de resterende 43%. Sørrollnesfisk er datterselskap til Kurth Olsen & Sønner AS. Samdriften har til sammen 86 ansatte og 7 akvakulturtillatelser. I figur 11 nedenfor, ser vi den nylige utviklingen i selskaperens resultat før skatt.

Figur 11: NLS og Sørrollnesfisk resultat før skatt 2016 – 2021. Hentet fra: Proff.no

Trenden for selskapene er den samme. NLS har et høyere resultat grunnet større driftsinntekter, fordi de innehar flere konsesjoner. I 2019 ble resultatene kraftig svekket da fisken ble utsatt for et algeangrep som skapte stor dødelighet (Davidson et al., 2020). Etter dette har selskapene lyktes med å bygge seg opp igjen, og de har blitt meget lønnsomme. I året før algeangrepet hadde NLS et resultat før skatt på over 134 millioner kroner, mens Sørrollnesfisk endte på kr 99,3 millioner. Dette falt dramatisk ned til henholdsvis kr 19,5 millioner og kr 13,5 millioner som følge av algeangrepet. I de to påfølgende årene har begge selskaperes resultater begynt å nærme seg hva de var før uåret i 2019. NLS endte 2021 med et resultat før skatt på kr 106,2 millioner, mens Sørrollnesfisk endte på kr 78,9 millioner. Tabell 3 viser den nylige utviklingen i noen av selskaperes nøkkeltall.

Tabell 3: Nøkkeltall fra 2016-2021. Hentet fra: Proff.no

Northern Lights Salmon AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Totalrentabilitet	31,3 %	26,8 %	7,1 %	51,1 %	35,8 %	66,5%
Driftsresultat i %	27,3 %	33,3 %	11,3 %	41,4 %	39,6 %	48,9%
Gjeldsgrad	0,2	0,1	0,2	0,2	0,7	1,3
Sørrollnesfisk AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Totalrentabilitet	22,1 %	20,4 %	5,1 %	41,1 %	36,7 %	75,7%
Driftsresultat i %	27,0 %	33,8 %	14,1 %	42,0 %	42,4 %	53,0%
Gjeldsgrad	0,2	0,4	0,1	0,2	0,3	0,6

Vi kan se at selskapene oppnår høy avkastning på totalkapitalen. 2018 var det beste året for begge to. NLS oppnådde en totalrentabilitet på 51,1 %, mens Sørrollnesfisk hadde en avkastning på 41,1 %. Året etter falt lønnsomheten betraktelig, og dette gjenspeiles i en totalrentabilitet på 7,1 og 5,1 %. I 2021 oppnådde NLS en totalrentabilitet på 31,3 %, mens Sørrollnesfisk hadde en avkastning på totalkapitalen tilsvarende 22,1 %. Selskapene har altså et lite stykke igjen før avkastningen er tilbake der den var mellom 2016 og 2018.

Driftsresultatet i prosent har i denne seksårsperioden naturlig nok hatt samme utvikling som lønnsomheten. NLS har i snitt hatt et driftsresultat på 33,63 % av omsetningen, mens Sørrollnesfisk har de siste seks årene hatt et gjennomsnittlig driftsresultat på 35,38 % av omsetningen. Regnskapene indikerer også at selskapene er solide. Begge har lite gjeld, og er i stor grad finansiert med egenkapital. I 2021 har både NLS og Sørrollnesfisk en gjeldsgrad på 0,2.

4.2 Forskningsdesign

I dette delkapitlet forklares metoden som er benyttet, og vi beskriver hvordan forskningsobjektene skal analyseres. Dette kan beskrives som oppgavens forskningsdesign. Forskningsdesignet utformes basert på formålet med problemstillingen. Det forteller oss hva som skal undersøkes, og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres (Johannessen et al., 2016). Det finnes flere ulike forskningsmetoder som kan tas i bruk for å besvare en problemstilling. Et viktig aspekt ved en undersøkelse er tidsdimensjonen. Undersøkelser kan benytte data fra en kortere tidsperiode, men også data spredt utover flere tiår. I denne studien brukes data fra en periode på seks år. Dette kalles for en tidsserieundersøkelse, og kan hjelpe oss med å skape et bilde av normalsituasjonen til fenomenet som studeres (Johannessen et al., 2016).

4.2.1 Valg av metode

Det er vanlig å skille mellom en induktiv og en deduktiv tilnærming til en oppgave. En undersøkelse kan startes uten et teoretisk utgangspunkt, med mål om å finne mønstre som kan gjøres til teori. Dette kalles for en induktiv tilnærming (Johannessen et al., 2016). Da utredes årsakssammenhenger mellom faktorer og variabler, for å skape en teori. En annen måte å gjøre det på er å gå motsatt vei. Forskeren tar da utgangspunkt i en teori, og tester om empirien bekrefter teorien (Johannessen et al., 2016). En deduktiv metodisk tilnærming innebærer å teste teorier ved hjelp av empiriske data. Tilnærmingen til denne studien vil være deduktiv fordi teori om grunnrente allerede foreligger. Det er allerede utarbeidet et teorigrunnlag for beregning av grunnrenteskatt. Det er dette grunnlaget som brukes for å undersøke hvilken effekt grunnrenteskatten kan ha.

Virkeligheten kan undersøkes ved bruk av to vitenskapelige tilnærminger (Johannessen et al., 2016). Det skilles mellom *kvalitative* og *kvantitative* forskningsmetoder. Dette skillet handler om hvordan data registreres og analyseres. Kvalitative metoder uttrykker ofte data gjennom tekst, mens kvantitative metoder benytter tall. Ved en kvantitativ metode samles det inn et stort tallmateriale. Dette kan analyseres og brukes til å se sammenhenger og kartlegge tendenser (Johannessen et al., 2016). Kvalitative metoder er mindre opptatt av årsakssammenhenger, men mer siktet mot å forstå eller beskrive menneskelig atferd. Det er problemstillingen som legger føring for valg av metode. Denne studien anvender en kvantitativ metode, da dette er en gunstig måte å utforske vår problemstilling på.

4.2.2 Innsamling og analyse av data

Virkeligheten er omfattende og kompleks, og det er dermed ikke mulig å registrere alt. Data kan sies å være mer eller mindre vellykkede *representasjoner* av virkeligheten (Johannessen et al., 2016). I samfunnsvitenskapelig metode skilles det mellom harde og myke data. Harde data kan kvantifiseres gjennom tall, mens myke data ofte foreligger i form av tekst (Johannessen et al., 2016). Det skilles også mellom *primær-* og *sekundærdata*. Dataen kalles primærdata når den er samlet inn spesifikt for forskningen som gjennomføres (Saunders et al., 2012). Dette kan eksempelvis være intervjuer eller spørreundersøkelser knyttet til et konkret forskningsprosjekt. Sekundærdata foreligger når data som i utgangspunktet ble samlet inn til et annet formål, undersøkes videre for å oppnå ytterligere eller annen kunnskap og konklusjoner.

Denne studien benytter harde data i form av sekundærdata, og analyserer et allerede eksisterende datagrunnlag. Det er brukt en kvantitativ metode til innhenting av historiske data fra offentlige registre. Analysen vil basere seg på offentlige kilder som resultat- og balanseregnskap, kontantstrømoppstillinger, samt øvrig informasjon i årsrapporter. Denne dataen er benyttet som grunnlag i beregningene vi har gjort. De postene i selskapenes regnskap som er relevante for beregning av grunnrenteinntekt, brukes til nettopp dette. Problemstillingen stiller et kontrafaktisk spørsmål hvor målet er å finne mulige konsekvenser skatten kunne hatt om den ble innført i 2016. Dermed brukes tall fra årsregnskapene i perioden 2016 til 2021. Analyseverktøyet vi har brukt til beregningene er Microsoft Excel.

4.3 Evaluering av metode

Dette delkapittel ser på studiens forskningskvalitet. Fokus vil være på studiens pålitelighet, og relevans. Vi benytter sekundærdata hentet fra årsregnskapene til de respektive selskapene. Vi har derfor selv ikke hatt kontroll over utarbeidelsen av datagrunnlaget. Viktige kriterier i vurderingen av forskningens kvalitet er validitet og reliabilitet (Saunders et al., 2012). Det er likevel omdiskutert i hvilken grad disse er gode kriterier for å vurdere både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. Det argumenteres for at kriteriene er mer egnede til å vurdere kvantitative studier, enn kvalitative (Saunders et al., 2012). For å kunne si noe om resultatene av denne studien, må vi derfor se om forskningsmetoden oppfyller disse kriteriene.

4.3.1 Validitet og reliabilitet

Begrepet *validitet* kommer fra det engelske ordet «validity», som betyr gyldighet. I denne sammenheng går validitet ut på om dataene er gode representasjoner av det generelle fenomenet som studeres (Johannessen et al., 2016). Det sier noe om det er samsvar mellom fenomenet som undersøkes, og måten det blir undersøkt på. Hvis en studie oppnår høy grad av validitet, kan det konstateres at dataene gir anledning til en troverdig besvarelse av problemstillingen.

Reliabilitet dreier seg om pålitelighet, og beskriver i hvilken grad man kan tro på dataen som er innsamlet. Det knytter seg til nøyaktigheten av studiens data, måten den er samlet inn på, og bearbeidet (Johannessen et al., 2016). Det må vurderes om dataen kan ha vært utsatt for målefeil, og i hvilken grad dette påvirker resultatet. Ved høy grad av reliabilitet vil man kunne gjenskape samme resultat på et senere tidspunkt.

For å beregne hvor mye grunnrenteskatt et selskap må betale, trenger man informasjon om blant annet inntekter og kostnader. Disse opplysningene finnes i selskapets årsregnskap. Det kan derfor sies å være samsvar mellom det som undersøkes og måten det blir undersøkt på. Studien kan som følge av dette sies å være valid. Likevel ville en helt korrekt beregning av grunnrenteskatt krevd ytterligere opplysninger fra selskapene som vi ikke har tilgang til. Disse manglene ville imidlertid ikke påvirket studiens resultat i avgjørende grad.

Årsregnskapene som benyttes i grunnrenteberegningen er utarbeidet med hensyn til strenge lovverk og reguleringer gjennom Regnskapsloven (1998). Det stilles krav i lovens § 3-2a om at årsregnskap skal gi ett rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling, resultat, og eiendeler og gjeld. I tillegg må regnskapene følge flere grunnleggende regnskapsprinsipper, og god regnskapsskikk (Regnskapsloven, 1998, §§ 4-1 til 4-6). Lovverkets krav til årsregnskapet medfører at datagrunnlaget kan ansees som pålitelig og troverdig.

Studien er kontrafaktisk, og går ut på å plassere grunnrenteskatt inn i regnskap fra flere år tilbake. Skatten kunne potensielt medført at selskapene gjorde andre beslutninger og investeringer, enn det de faktisk gjorde. Det vil dermed være vanskelig å trekke en konklusjon om hvordan skatten eksakt ville påvirket selskapene, om den hadde blitt innført for seks år siden. Ettersom dette er en casestudie av en spesifikk samdrift, vil heller ikke resultatet kunne generaliseres til et større spekter samdrifter. En potensiell feilkilde vil være de manuelle beregningene som gjøres. Reliabiliteten til resultatet av studien vil avhenge av vår evne til å tolke skattemodellen, og om vi utfører kalkuleringene riktig.

4.4 Tolkning av skattemodellen

Vår utregning av selskapenes grunnrenteskatt er basert på proposisjonen sendt til Stortinget våren 2023 (Prop. 78 LS (2022 - 2023)). Ved hjelp av modellen i proposisjonen kan vi ved å ta visse forutsetninger beregne grunnrenteskatten inn i selskapenes regnskap fra 2016 til 2021. Først beregnes årets brutto grunnrenteinntekt. For å finne årets netto grunnrenteinntekt, må vi først beregne og trekke fra årets grunnrelaterte selskapsskatt. Videre trekkes alle de fradragsberettigede kostnadene og avgiftene fra. Når grunnrenteinntekten er beregnet, vil eventuell fremført negativ grunnrenteinntekt og bunnfradrag bli trukket fra. Deretter fastsettes grunnrenteskatten basert på årets netto grunnrenteinntekt. Til slutt må produksjonsavgiften trekkes fra, og vi får årets betalbare grunnrenteskatt. I vedlegg 7.1 – 7.6 ligger vår utregning av grunnrenteskatt for begge selskapene. I 7.1 - 7.2 mottar samdriften et felles bunnfradrag. I 7.3 - 7.4 mottar selskapene separate bunnfradrag, og i 7.5 - 7.6 er utregningen gjort uten et bunnfradrag. Under følger en oppsummering av forutsetningene og beregningene som er gjort for å komme frem til våre resultater.

4.4.1 Forutsetninger

For å kunne regne ut grunnrenteskatt for selskapene har vi måttet ta noen forutsetninger. Dette er fordi informasjonen tilgjengelig i årsrapportene til selskapene er noe begrenset. I proposisjon til Stortinget er det beskrevet at virkeområde for den foreslåtte grunnrenteskatten skal være for all oppdrettsproduksjon i sjø. Dette har gjort det utfordrende å vite nøyaktig hvilke fradragsberettigede kostnader selskapene har krav på, ut fra informasjonen som er offentlig tilgjengelig. Nedenfor har vi listet opp og begrunnet alle forutsetningene vi har måttet gjøre for å komme frem til resultatene i vedlegg 7.1 - 7.8, tabell 4 - 9 og figur 12 - 29.

Beregninger i brutto grunnrenteinntekt baserer seg på forslag til lov om endringer i skatteloven § 19-5:

- Alle salgsinntekter er forutsatt å være inntekter fra salg av laks, og skal inngå i beregningene av grunnrenteskatt.
- Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel som er solgt i 2018 er på 315 000 kroner. Dette er solgt av Northern Lights Salmon, og forutsettes at ble benyttet i den grunnrenteskattepliktige virksomheten jf. § 19-5 første ledd, bokstav c.

Beregninger av fradragberettigede kostnader baserer seg på forslag til lov om endringer i skatteloven §§ 19-6 og 19-9:

- Beregnet selskapskatt er beregnet etter lovforslagets § 19-6, tredje ledd. Det forutsettes at alle inntektsstørrelsene og kostnadsstørrelsene er grunnrenteskattepliktig.
- Driftskostnader som er rapportert i årsrapportene er forutsatt å være påført som følge av produksjon i sjø jf. § 19-6 første ledd, bokstav a, b & c.
- Avskrivninger som er rapportert i årsrapportene er forutsatt å være fra driftsmidler som brukes i den grunnrenteskattepliktige virksomhet jf. § 19-6 første ledd, bokstav d.
- Kjøp av tillatelser er gjennomført av begge selskaper i 2018, og er etter lovforslagets § 19-6 første ledd, bokstav h, forutsatt fradragberettiget fordelt over årene 2018 - 2022.
- Eiendomsskatt er forutsatt til kroner 0 ettersom vi mangler nødvendig informasjon om denne posten. Dette eventuelle beløpet ville uansett ikke påvirket resultatet i nevneverdig grad.
- Forskningsavgiften er beregnet etter lovforslagets § 19-6 første ledd, bokstav j.
- Negativ grunnrenteinntekt fra tidligere år er fremført med en rentesats på 2,8 %. Vi har valgt denne rentesatsen fordi den brukes i en illustrasjon av skattegrunnlaget i proposisjonen sendt til Stortinget (Prop. 78 LS (2022 - 2023), s. 32)
- Beregning av antall kg produsert av selskapene er gjort på følgende måte:

$$\frac{\text{Salgsinntekter det aktuelle året}}{\text{Gjennomsnittlig salgspris det aktuelle året}}$$

- Produksjonsavgiften er fratrukket etter lovforslagets § 19-9, og er beregnet på følgende måte:

$$\frac{\text{Salgsinntekter det aktuelle året}}{\text{Gjennomsnittlig salgspris det aktuelle året}} * \text{Foreslått sats produksjonsavgift}$$

Beregning av produksjonsavgiften for begge selskapene ligger i vedlegg 7.7. Kilder for salgspris: Finansdepartementet (2022, s. 34) & Fiskeridirektoratet (4) (2022)

Beregning av felles bunnfradrag hvor fordelingsnøkkelen er antall tillatelser selskapene besitter, er gjort slik:

- NLS: $(70\,000\,000 * 0,78) * \frac{4}{7} = 31\,200\,000$
- Sørrollnesfisk: $(70\,000\,000 * 0,78) * \frac{3}{7} = 23\,400\,000$

4.4.2 Endringer underveis

Da vi startet arbeidet med oppgaven, var det flere aspekter ved skatten som fortsatt var uklart. Utgangspunktet var høringsnotatet som finansdepartementet la frem i september 2022.

Prosessen har blitt beskrevet som rotete, og høringsnotatet fikk kritikk for å ha mangler (Solheim et al., 2023). Det var blant annet usikkert hvordan bunnfradraget skulle fordeles ved driftsformen samdrift. Dette ble avklart i slutten av mars, sammen med flere andre endringer av skatten. Da ble *Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak og stortingsvedtak)* lagt frem av Finansdepartementet. Vi valgte likevel å ta utregningen med et felles bunnfradrag med i vår oppgave. På denne måten fikk vi se hvor mye ett mindre bunnfradrag ville påvirket samdriften.

Skattesatsen har også blitt endret to ganger, senest en uke før innlevering av oppgaven. Den ble da senket fra en effektiv sats på 35 % til 25 % (Solheim et al., 2023). Vi har derfor valgt å legge ved en utregning med den nyeste skattesatsen. Se vedlegg 7.8 og 7.9

Satsen må teknisk justeres til 32,05 % på denne måten (se kapittel 2.3.3):

$$\frac{0,25}{(1 - 0,22)} = 0,3205$$

I utregningen brukes separate bunnfradrag fordi dette vil være realiteten for samdriften. Det er ikke gjort en analyse av endring i nøkkeltall ved bruk av denne satsen, da nyheten om endringen kom såpass nære innlevering av oppgaven.

5 Resultater

I dette kapitlet blir studiens resultater lagt frem. Modellen utarbeidet av Finansdepartementet er brukt til å beregne betalbar grunnrenteskatt for selskapene i den valgte årsperioden.

Regnskapspostene som er knyttet til grunnrenteberegningen er sammenstilt, slik at beregningene kan gjøres for hvert år. Først presenteres grunnrenteberegningen hvor selskapene mottar et felles bunnfradrag. Deretter regner vi ut nøkkeltall knyttet til lønnsomhet, soliditet og likviditet, før og etter grunnrenteskatt. Videre ser vi på hvor mye skattebeløpet og nøkkeltallene endres hvis selskapene mottar separate bunnfradrag. Til slutt gjør vi de samme beregningene uten et bunnfradrag.

5.1 Grunnrenteberegning med felles bunnfradrag

Hvis samdriften mottar et felles bunnfradrag, kan en løsning være å fordele dette basert på antall tillatelser (Finansdepartementet, 2022). NLS mottar da 4/7 av bunnfradraget, mens Sørrollnesfisk mottar 3/7. Dette tilsvarer henholdsvis 31,2 og 23,4 millioner kroner i bunnfradrag. Som vi skal se gir dette et vesentlig utslag i hvor mye grunnrenteskatt selskapene må betale, sammenlignet med scenarioet hvor de mottar separate bunnfradrag.

5.1.1 Northern Lights Salmon

Vi starter med å se på effektene innføringen av grunnrenteskatt har på økonomien til NLS hvis samdriften mottar et felles bunnfradrag. I tabell 4 presenteres en oppsummering av utregningen som er gjort i vedlegg 7.1.

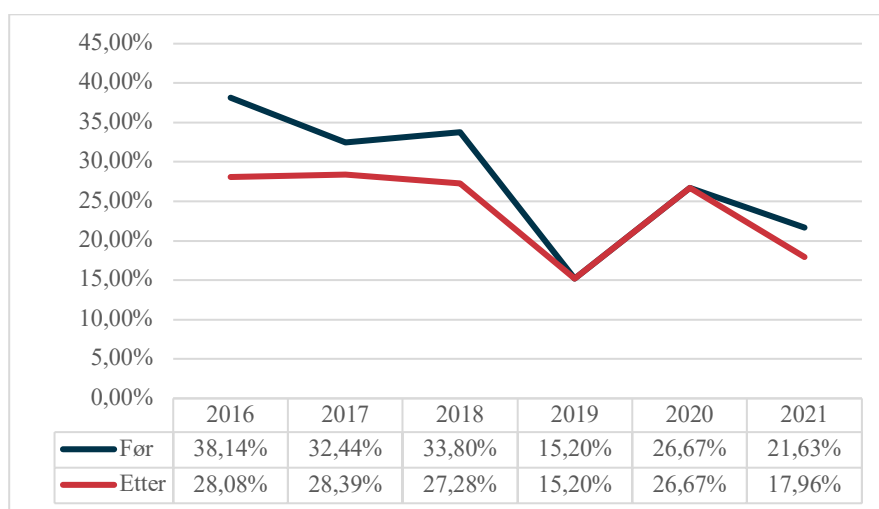
Tabell 4: Oppsummering av grunnrenteberegning

Northern Lights Salmon AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Årsresultat før grunnrenteskatt	82 851 677	62 636 447	15 228 347	103 802 147	75 344 921	128 261 683
Brutto grunnrenteinntekt	383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 405 057	232 270 411	336 248 864
- fradagsberettigede kostnader	(307 076 490)	(177 759 761)	(139 878 412)	(219 277 606)	(170 889 895)	(216 338 277)
Årets beregnede grunnrenteinntekt	75 944 654	57 068 015	(50 152 164)	88 127 451	61 380 516	119 910 587
- bunnfradrag	(31 200 000)	(5 511 591)		(31 200 000)	(31 200 000)	(31 200 000)
Fastsatt grunnrenteskatt	20 090 350			25 560 425	13 551 052	39 831 054
- produksjonsavgift	(6 020 242)	(4 506 290)	(1 818 224)	(5 527 621)	(4 155 932)	(5 980 711)
Årets betalbare grunnrenteskatt	14 070 108			20 032 804	9 395 120	33 850 343
Årsresultat etter grunnrenteskatt	68 781 569	62 636 447	15 228 347	83 769 343	65 949 801	94 411 340

Når selskapet leverer gode resultater vil hele bunnfradraget på 31,2 millioner utnyttes, med unntak av i 2020. I 2019, da selskapet ble rammet av et omfattende algeangrep, er fradragene større enn inntektene. Årets grunnrenteinntekt blir dermed negativ, og kan fremføres med en

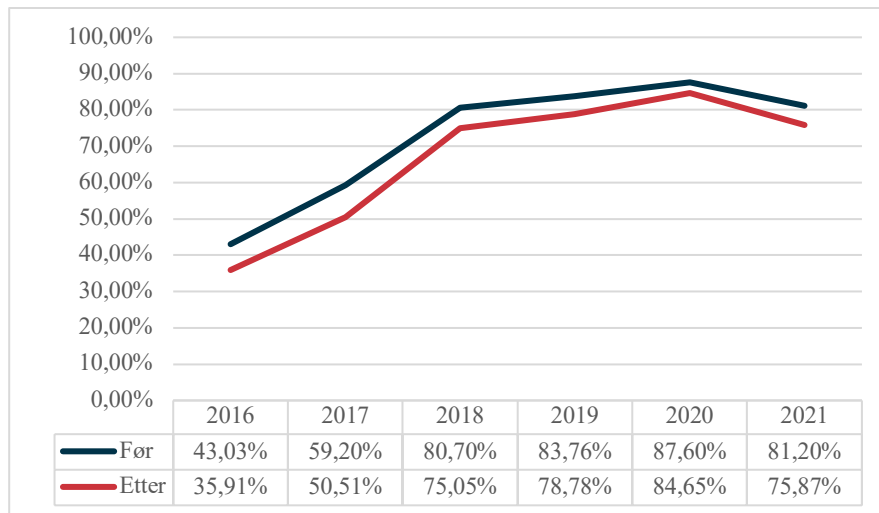
rente på 2,8 % til senere år. I påfølgende år ser vi at den fremførbare negative grunnrenteinntekten dekker nesten hele den opptjente grunnrenteinntekten. Beregningen for 2020 påvirkes først av den fremførbare negative grunnrenteinntekten fra 2019. Når dette beløpet trekkes fra netto grunnrenteinntekt, vil det resterende beløpet på omtrent 5,5 millioner bli fradratt i bunnfradraget. Dette resulterer i at det ikke betales noen grunnrenteskatt dette året. Videre observerer vi at grunnrenteskatten gir merkbare utslag på årsresultatet. I 2016 svekkes årsresultatet med 33,85 millioner kroner, og i løpet hele perioden blir det betalt mer enn 77 millioner kroner i grunnrenteskatt. I to av årene betales det ikke noe grunnrenteskatt. I vedlegg 7.1 kan vi se at den effektive grunnrenteskatten varierer mellom 0 og 20 % i løpet av perioden.

5.1.1.1 Nøkkeltall

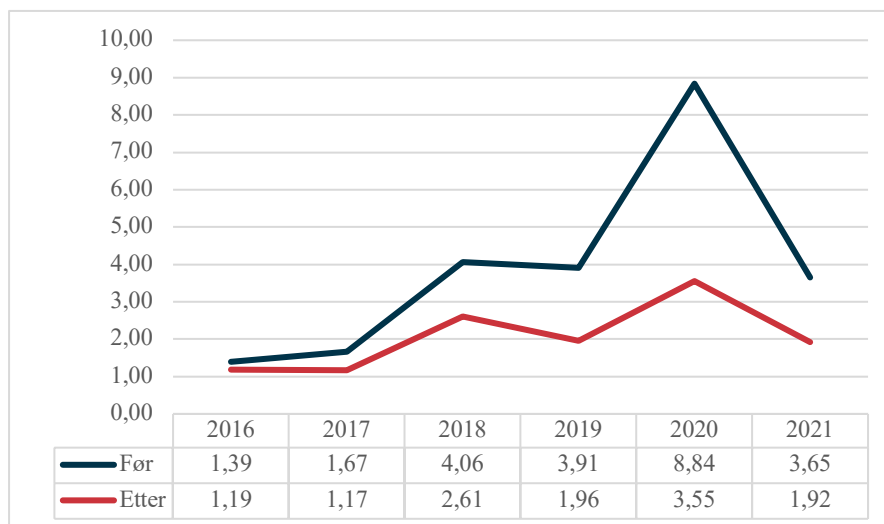
Figur 12: NLS resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag

I figur 12 illustreres resultatgraden i prosent før og etter grunnrenteskatt. I årene hvor det utløses grunnrenteskatt vil resultatgraden reduseres som følge av dette. Resultatgraden viser hvor stor prosentandel av hver krone omsatt som ender i fortjeneste (Langli, 2016). En høy resultatgrad indikerer høy lønnsomhet, og er et tegn på hvor effektivt selskapet klarer å konvertere salgsinntektene til fortjeneste. I 2016 oppnådde selskapet sitt beste resultat. Da beholdt de 38,14 % av hver krone omsatt etter at alle kostnader var trukket fra. Grunnrenteskatten reduserer i dette året resultatgraden med 10,06 prosentpoeng. I årene det betales grunnrenteskatt reduseres resultatgraden i gjennomsnitt med 6,08 prosentpoeng.

Figur 13: NLS egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag

Figur 13 viser hvordan grunnrenteskatten påvirker egenkapitalandelen til NLS når samdriften mottar et felles bunnfradrag. Egenkapitalandelen forteller hvor mye av total kapitalen som er finansiert med egenkapital. For å beregne denne divideres egenkapitalen til selskapet på den totale kapitalen og multipliseres med 100 (Langli, 2016). På denne måten ser vi hvor mye av selskapets kapital som ikke er gjeld. Desto høyere egenkapitalandelen er, desto mindre avhengig er selskapet av långivere. Vi legger merke til at i motsetning til resultatgraden, så har egenkapitalandelen en økende trend i nesten hele perioden. Selskapet har etter gode resultater klart å betale ned store deler av gjelden, og opparbeidet seg en betydelig egenkapital i perioden. Vi ser at en grunnrenteskatt med et felles bunnfradrag ville ført til svekkelse av egenkapitalen gjennom hele perioden. Selskapet ville som en konsekvens vært noe mer avhengig av långivere. Vi kan se at selskapet ville vært solid og godt økonomisk rustet selv med grunnrenteskatt til stedet.

Figur 14: NLS likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag

Likviditetsgrad 2 gir en indikasjon på selskapets evne til å dekke sine kortsiktige forpliktelser med de omløpsmidlene som er mest likvide. Forholdstallet bør være minst 1, da dette indikerer at de mest likvide omløpsmidlene er tilstrekkelige til å dekke selskapets kortsiktige gjeld (Langli, 2016). Figur 14 viser en oversikt over likviditeten til NLS før og etter grunnrenteskatt. Det er verdt å merke seg de store forskjellene i likviditetsgraden før og etter skatt i perioden 2018 til 2021. Selskapet betaler grunnrenteskatt kun i to av disse fire årene. Svekkelsen av likviditeten kommer som en konsekvens av den betalte grunnrenteskatten i 2016 og 2017, da selskapet betalte over 43 millioner kroner i grunnrenteskatt. Dette medfører at likviditetsgraden i de påfølgende årene synker med henholdsvis 35,71 %, 49,87 %, 59,84 % og 47,40 %. I gjennomsnitt synker likviditetsgraden fra før til etter grunnrenteskatt, med 39,53 % i løpet av perioden.

5.1.2 Sørrollnesfisk

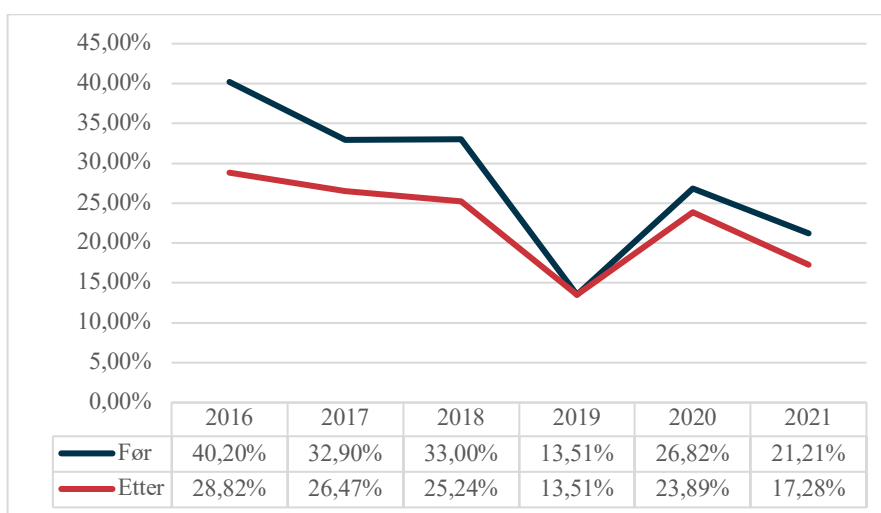
I tabell 5 ser vi en oppsummering av utregningen gjort i vedlegg 7.2.

Tabell 5: Oppsummering av grunnrenteberegning

Sørrollnesfisk AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Årsresultat før grunnrenteskatt	61 593 359	48 046 687	10 556 843	76 931 168	58 134 711	92 467 415
Brutto grunnrenteinntekt	290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
- fradragsberettigede kostnader	(231 347 295)	(136 454 803)	(71 201 215)	(160 089 485)	(120 964 663)	(139 238 281)
Årets beregnede grunnrenteinntekt	58 988 580	42 721 711	6 925 800	73 034 221	55 735 472	90 787 499
- bunnfradrag	(23 400 000)	(23 400 000)	(6 925 800)	(23 400 000)	(23 400 000)	(23 400 000)
Fastsatt grunnrenteskatt	15 979 273	8 675 448		22 285 765	14 518 627	30 256 987
- produksjonsavgift	(4 563 435)	(3 438 355)	(1 417 627)	(4 196 245)	(3 161 633)	(4 091 368)
Årets betalbare grunnrenteskatt	11 415 838	5 237 093		18 089 520	11 356 994	26 165 620
Årsresultat etter grunnrenteskatt	50 177 521	42 809 594	10 556 843	58 841 648	46 777 717	66 301 795

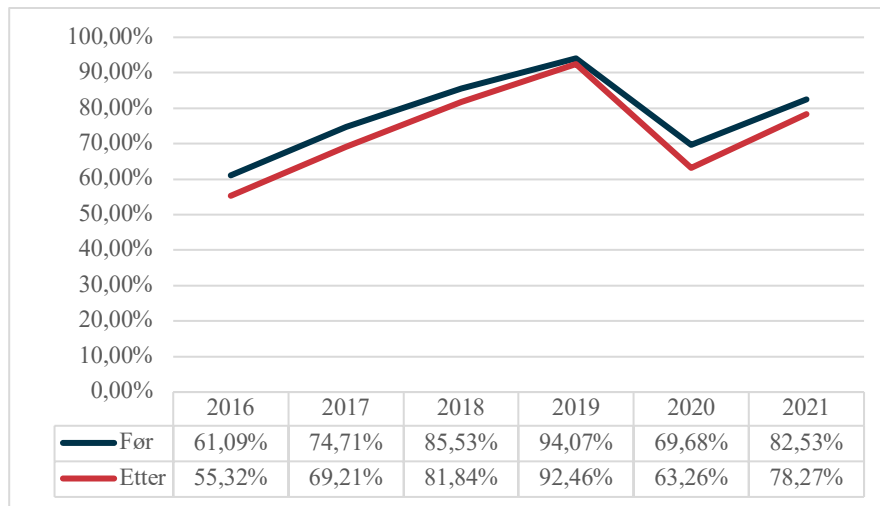
Her ser vi konsekvensene grunnrenteskatten har for årsresultatet til Sørrollnesfisk når samdriften deler bunnfradrag. Selskapet leverer gode resultater hvert år, sett bort i fra 2019. Vi ser at bunnfradraget på 23,4 millioner blir fradragført i sin helhet i alle årene bortsett fra dette året. Her er årets grunnrenteinntekt mye lavere enn bunnfradraget. Vi observerer at også Sørrollnesfisk får merkbare utslag på sine årsresultater i hele perioden. I 2016 utløses en betalbar grunnrenteskatt på over 26 millioner kroner. I 2018 må selskapet betale over 18 millioner kroner, mens i både 2017 og 2021 havner beløpet på omtrent 11,4 og 11,3 millioner. I løpet av seksårsperioden må selskapet betale til sammen over 72 millioner kroner i grunnrenteskatt. Den effektive grunnrenteskatten varierer mellom 0 og 21 % i løpet av perioden.

5.1.2.1 Nøkkeltall

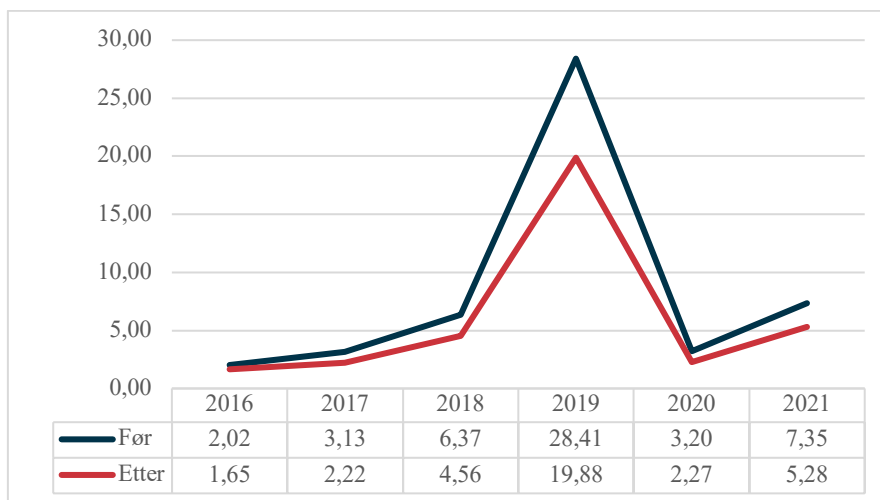
Figur 15: Sørrollnesfisk resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag

Av figur 15 kan vi observere at en grunnrenteskatt med felles bunnfradrag gir et tydelig utslag på resultatgraden. Den største forskjellen ser vi i 2016 når differansen før og etter grunnrenteskatt er på 11,38 prosentpoeng. I de andre årene varierer forskjellen før og etter skatt fra 2,93 prosentpoeng til 7,76 prosentpoeng. Unntaket er i 2019 når resultatgraden er den samme. Resultatgraden faller i snitt med 5,4 prosentpoeng i perioden som følge av grunnrenteskatten. Også for Sørrollnesfisk, er resultatgraden i en nedgående trend både før og etter grunnrenteskatt.

Figur 16: Sørrollnesfisk egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag

Egenkapitalandelen for Sørrollnesfisk har en økende trend i nesten hele perioden. Figur 16 viser at egenkapitalandelen også her vil bli noe lavere ved innføring av grunnrenteskatt. I 2019 er forskjellen 1,61 prosentpoeng før og etter skatt, mens året etter har differansen økt til 6,42 prosentpoeng. Gjennom hele perioden holder egenkapitalandelen seg over 55 % også etter grunnrenteskatt.

Figur 17: Sørrollnesfisk likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med felles bunnfradrag

I figur 17 får vi et overblikk over likviditetsgrad 2 før og etter grunnrentebeskatning. Gjennom hele perioden er likviditetsgraden høyere enn 1 både før og etter grunnrenteskatt. Som forventet fører grunnrenteskatten til en svekkelse av likviditetsgraden i hele perioden. Den største forskjellen oppstår i 2019 da likviditetsgraden synker fra 28,41 til 19,88. Likviditetsgraden synker i gjennomsnitt med 27,18 % i løpet av perioden som følge av grunnrenteskatten.

5.2 Grunnrenteberegning med separate bunnfradrag

I lovforslaget som kom i slutten av mars ble det klargjort at samdrift ikke vil påvirke beregningen av partenes bunnfradrag. Selskapene mottar dermed hver sitt bunnfradrag på 70 millioner kroner nedjustert for skattesatsen på alminnelig inntekt. Dette tilsvarer 54,6 millioner som kan trekkes fra i eventuell positiv beregnet grunnrenteinntekt.

5.2.1 Northern Lights Salmon

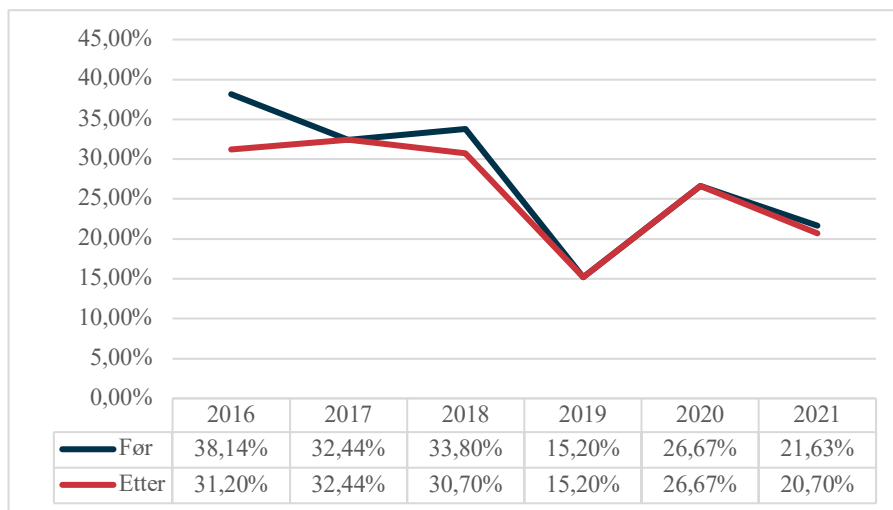
I tabell 6 følger en oppsummering av utregningen gjort i vedlegg 7.3.

Tabell 6: Oppsummering av grunnrenteberegning

Northern Lights Salmon AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Årsresultat før grunnrenteskatt	82 851 677	62 636 447	15 228 347	103 802 147	75 344 921	128 261 683
Brutto grunnrenteinntekt	383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 405 057	232 270 411	336 248 864
- fradragsberettigede kostnader	(307 076 490)	(177 759 761)	(139 878 412)	(219 277 606)	(170 889 895)	(216 338 277)
Årets beregnede grunnrenteinntekt	75 944 654	57 068 015	(50 152 164)	88 127 451	61 380 516	119 910 587
- bunnfradrag	(54 600 000)	(5 511 591)		(54 600 000)	(54 600 000)	(54 600 000)
Fastsatt grunnrenteskatt	9 583 750			15 053 825	3 044 452	29 324 454
- produksjonsavgift	(6 020 242)	(4 506 290)	(1 818 224)	(5 527 621)	(4 155 932)	(5 980 711)
Årets betalbare grunnrenteskatt	3 563 508			9 526 204		23 343 743
Årsresultat etter grunnrenteskatt	79 288 169	62 636 447	15 228 347	94 275 943	75 344 921	104 917 940

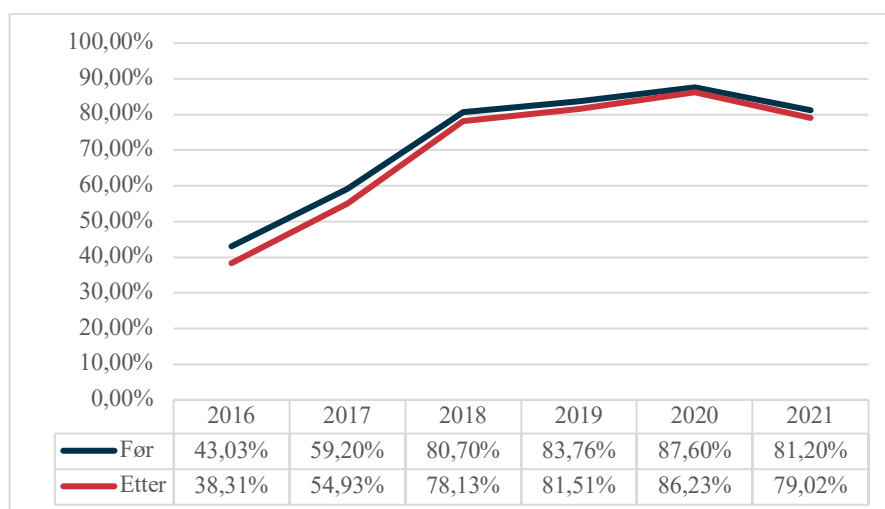
Som forventet skjermer et større bunnfradrag NLS for en del av grunnrenteskatten som ble utløst ved scenarioet i 5.2. I dette tilfellet havner selskapet i grunnrenteoposisjon kun i halvparten av de seks årene. Det utløses ikke grunnrenteskatt i 2020 som følge av den negative grunnrenteinntekten som fremføres fra 2019. I 2017 er det produksjonsavgiften som skjermer selskapet fra skatt. Det gode resultatet i 2016 medfører i dette tilfellet en grunnrenteskatt på 23,3 millioner kroner. I 2018 og 2021 utløses en betalbar grunnrenteskatt på henholdsvis 9,5 og 3,5 millioner kroner. Dermed svekkes årsresultatet klart mest i 2016.

5.2.1.1 Nøkkeltall

Figur 18: NLS resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag

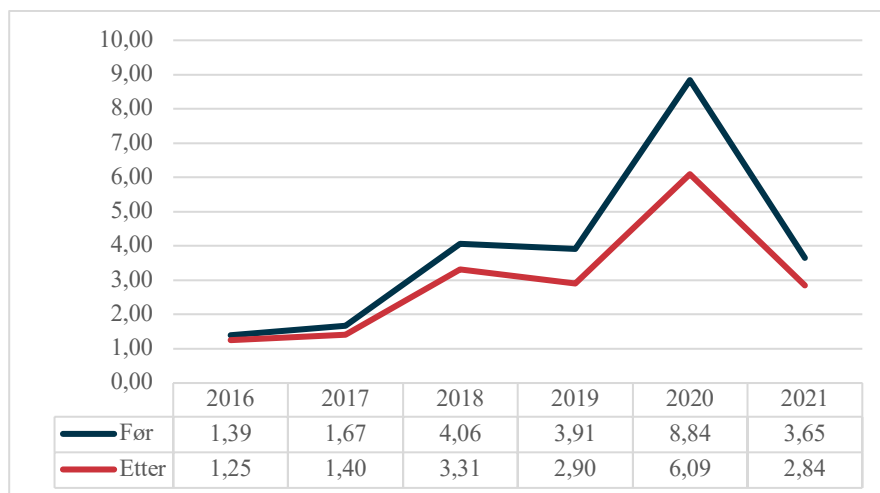
Vi ser i figur 18 at selskapet hadde i 2016 en resultatgrad på 38,14 % før grunnrenteskatt. Denne synker til 31,2 % etter grunnrenteskatt, når det mottas et helt bunnfradrag. I 2018 falt fortjenesten på omsetningen med 3,1 prosentpoeng etter grunnrenteskatt. I 2021 var nedgangen kun på 0,93 prosentpoeng. Resultatgraden i disse tre årene faller i snitt med 3,66 prosentpoeng som følge av skatten. Resultatet er uforandret i 2017, 2019 og 2020. Vi legger merke til at resultatgraden kun påvirkes i nevneverdig grad når selskapet har et unormalt godt resultat.

Figur 19: NLS egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag

Figur 19 viser utviklingen i selskapets egenkapitalandel i %, før og etter grunnrenteskatt. Egenkapitalen blir mindre som følge av grunnrenteskatten, også når samdriften mottar separate bunnfradrag. I 2016 og 2017 reduseres egenkapitalandelen med henholdsvis 4,7 og

4,3 prosentpoeng. I 2018 - 2021 ligger egenkapitalandelen over 80 % før grunnrenteskatt i hele perioden. I hvert av disse årene faller egenkapitalandelen mellom ett og to prosentpoeng som følge av skatten.

Figur 20: NLS likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag

Figur 20 viser at likviditeten vil også i dette tilfellet svekkes av grunnrenteskatten. I hvert av årene blir likviditetsgrad 2 mindre etter grunnrenteskatt. Den største reduksjonen skjer i 2020 når likviditetsgraden går fra 8,84 før skatt, til 6,09 etter skatt. I de resterende årene er svekkelsen mild da den største forskjellen er på 1,01 i 2019. Grunnrenteskatten svekker selskapets likviditetsgrad i gjennomsnitt med 20,64 % gjennom perioden. Vi observerer likevel at likviditeten til selskapet er sterk også etter grunnrenteskatt.

5.2.2 Sørrollnesfisk

I tabell 7 nedenfor følger et sammendrag av beregningene fra vedlegg 7.4.

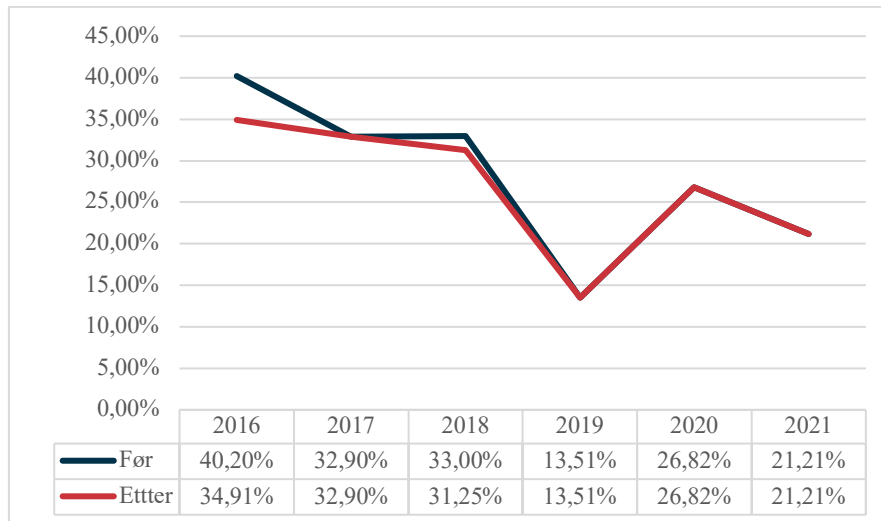
Tabell 7: Oppsummering av grunnrenteberegning

Sørrollnesfisk AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Årsresultat før grunnrenteskatt	61 593 359	48 046 687	10 556 843	76 931 168	58 134 711	92 467 415
Brutto grunnrenteinntekt	290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
- fradragberettigede kostnader	(230 447 295)	(136 454 803)	(67 856 215)	(160 089 485)	(120 964 663)	(139 238 281)
Årets beregnede grunnrenteinntekt	59 888 580	42 721 711	10 270 800	73 034 221	55 735 472	90 787 499
- bunnfradrag	(54 600 000)	(42 721 711)	(10 270 800)	(54 600 000)	(54 600 000)	(54 600 000)
Fastsatt grunnrenteskatt	2 374 573			8 276 965	509 827	16 248 187
- produksjonsavgift	(4 563 435)	(3 438 355)	(1 417 627)	(4 196 245)	(3 161 633)	(4 091 368)
Årets betalbare grunnrenteskatt				4 080 720		12 156 820
Årsresultat etter grunnrenteskatt	61 593 359	48 046 687	10 556 843	72 850 448	58 134 711	80 310 595

Med et bunnfradrag på 54,6 millioner, utløser Sørrollnesfisk grunnrenteskatt i to av seks år. Det gode resultatet i 2016 utløser en betalbar grunnrenteskatt på 12,15 millioner kroner. I 2018 havner beløpet på 4,08 millioner kroner. Den totale grunnrenteskatten de siste 6 årene

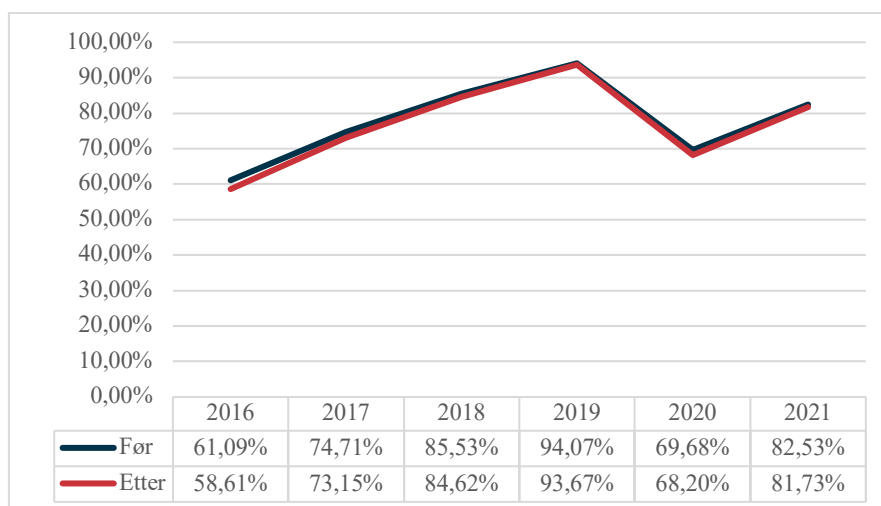
tilsvarende dermed 16 237 540 kroner. Det er produksjonsavgiften som skjermer selskapet for grunnrenteskatt i 2017 og 2021. Årets grunnrenteinntekt er positiv i alle årene, men bunnfradraget er større enn denne i 2019 og 2020.

5.2.2.1 Nøkkeltall

Figur 21: Sørrollnesfisk resultatgrad før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag

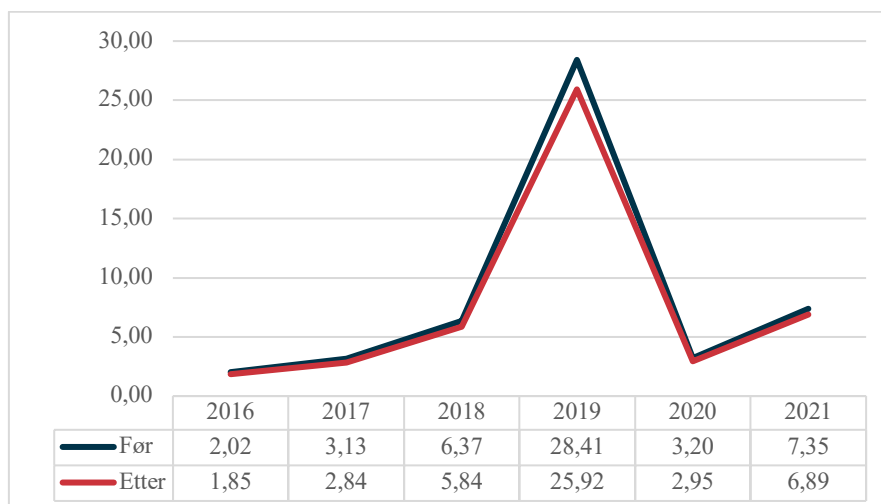
Som følge av grunnrenteskatten blir resultatgraden til selskapet kun påvirket i 2016 og 2018. I disse årene synker resultatgraden med henholdsvis 5,3 og 1,75 prosentpoeng. Resultatgraden forblir uendret i årene hvor selskapet ikke havner i grunnrenteposisjon.

Figur 22: Sørrollnesfisk egenkapitalandel i % før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag

Egenkapitalandelen blir noe mindre i hele perioden som følge av grunnrenteskatten. Forskjellen er ikke nevneverdig stor, og selskapet sitter fortsatt igjen med en stor andel

egenkapital. Differansen før og etter grunnrenteskatt varierer mellom 2,48 prosentpoeng i 2016 og 0,4 prosentpoeng i 2019.

Figur 23: Sørrollnesfisk likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt med separate bunnfradrag

Vi observerer at likviditetsgrad 2 er lavere etter grunnrenteskatt i hele perioden. Selskapet har likevel mer enn nok omløpsmidler til å dekke kortsiktig gjeld. Det største utslaget skjer i 2019 da forholdstallet går fra 28,4 før skatt til 25,9 etter skatt. Grunnrenteskatten gjør at likviditetsgraden svekkes i gjennomsnitt med 8,14 % i løpet av perioden.

5.3 Grunnrenteberegning uten bunnfradrag

Bunnfradrag er et vridende element i en ellers nøytral grunnrenteskatt (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). I dette delkapitlet fjerner vi bunnfradraget fra beregningen. På denne måten kan vi se hvor mye fradraget skjermer selskapene.

5.3.1 Northern Lights Salmon

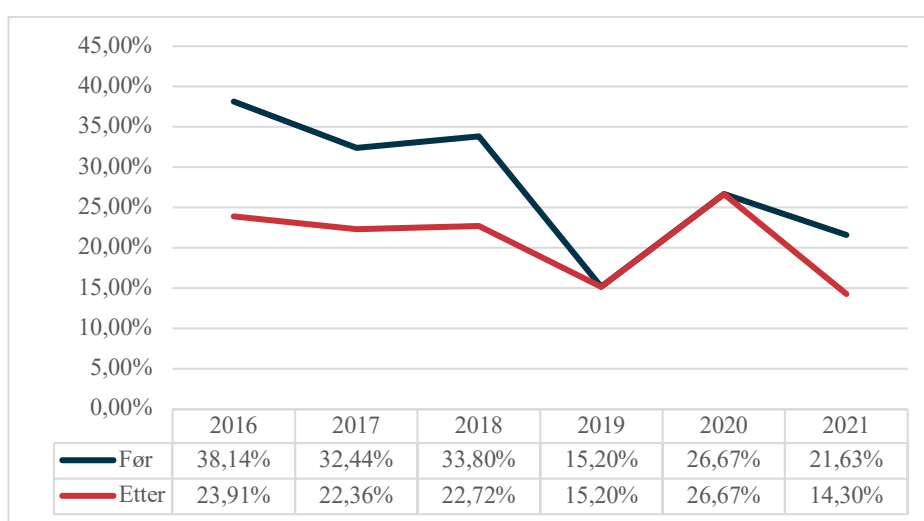
Under ser vi en oppsummering av utregningen fra vedlegg 7.5.

Tabell 8: Oppsummering av grunnrenteberegning

Northern Lights Salmon AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Årsresultat før grunnrenteskatt	82 851 677	62 636 447	15 228 347	103 802 147	75 344 921	128 261 683
Brutto grunnrenteinntekt	383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 405 057	232 270 411	336 248 864
- fradragsberettigede kostnader	(307 076 490)	(177 759 761)	(139 878 412)	(219 277 606)	(170 889 895)	(216 338 277)
Årets beregnede grunnrenteinntekt	75 944 654	57 068 015	(50 152 164)	88 127 451	61 380 516	119 910 587
- bunnfradrag						
Fastsatt grunnrenteskatt	34 099 150	2 474 704		39 569 225	27 559 852	53 839 854
- produksjonsavgift	(6 020 242)	(4 506 290)	(1 818 224)	(5 527 621)	(4 155 932)	(5 980 711)
Årets betalbare grunnrenteskatt	28 078 908			34 041 604	23 403 920	47 859 143
Årsresultat etter grunnrenteskatt	54 772 769	62 636 447	15 228 347	69 760 543	51 941 001	80 402 540

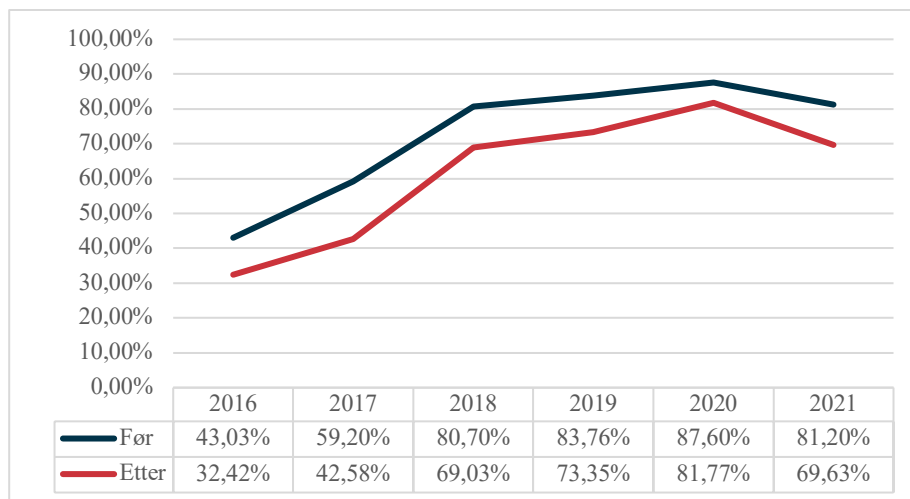
I tabell 8 ser vi at uten et bunnfradrag ville Northern Lights Salmon måtte betalt en betydelig høyere grunnrenteskatt i fire av seks år. Til sammen ville selskapet betalt over 133 millioner kroner i grunnrenteskatt i løpet av seksårsperioden. Vi legger merke til at den negative grunnrenteinntekten fra 2019, sammen med produksjonsavgiften, er stor nok til å skjerme selskapet i 2020, også når det ikke mottas bunnfradrag. I vedlegg 7.5 kan vi også se at den effektive grunnrenteskatten varierer mellom 24 og 28 %, i årene hvor selskapet havner i grunnrenteposisjon. I 2016 må altså 28 % av selskapets resultat før skatt, betales i grunnrenteskatt.

5.3.1.1 Nøkkeltall

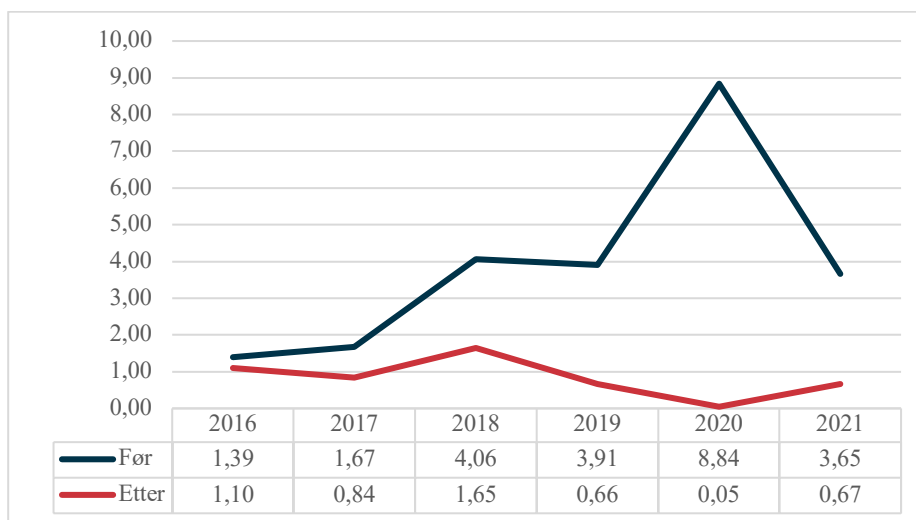
Figur 24: NLS resultatgrad før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag

Figur 24 viser utviklingen i resultatgrad, når selskapet ikke mottar bunnfradrag. Vi kan se at resultatgraden synker betraktelig i årene Northern Lights Salmon utløser grunnrenteskatt. I 2016 hadde selskapet en resultatgrad på 38,14 %. Denne synker til 23,91 % etter grunnrenteskatt. I 2017 og 2018 falt resultatgraden over 10 prosentpoeng, mens i 2021 falt den 7,33 prosentpoeng. I snitt faller resultatgraden med 10,68 prosentpoeng som følge av grunnrenteskatten. Resultatgraden er uforandret i 2019 og 2020 når selskapet ikke havner i grunnrenteposisjon.

Figur 25: NLS egenkapitalandel før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag

Figur 25 viser at egenkapitalen vil svekkes betydelig som følge av en grunnrenteskatt uten bunnfradrag. I 2016, 2017 og 2018 reduseres egenkapitalen med over 10 prosentpoeng. I 2019 og 2020 hvor selskapet ikke betaler grunnrenteskatt, observerer vi at egenkapitalen styrker seg mot nivået før grunnrenteskatt. I 2021 er differansen før og etter grunnrenteskatt igjen på over 10 prosentpoeng.

Figur 26: NLS likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag

Figur 26 fremstiller likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag. Her kan vi observere at likviditeten svekkes markant når selskapet ikke blir skjermet av et bunnfradrag. I totalt fire av seks år er likviditetsgraden under forholdstallet 1, noe som indikerer at de mest likvide omløpsmidlene ikke vil klare å dekke selskapets kortsiktige gjeld. Dette er bemerkelsesverdig med tanke på den ekstremt høye likviditetsgraden før grunnrenteskatt.

5.3.2 Sørrollnesfisk

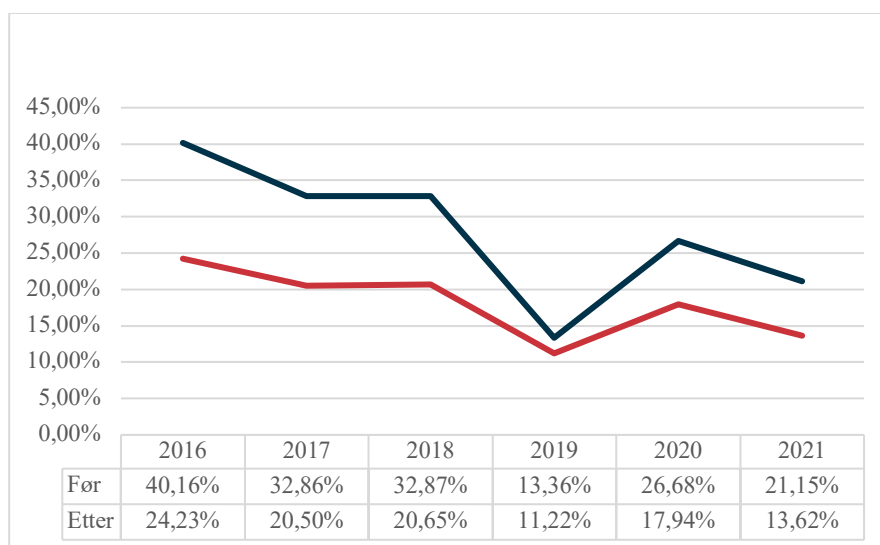
I tabell 9 ser vi en oppsummering av utregningen fra vedlegg 7.6.

Tabell 9: Oppsummering av grunnrenteberegning

Sørrollnesfisk AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Årsresultat før grunnrenteskatt	61 593 359	48 046 687	10 556 843	76 931 168	58 134 711	92 467 415
Brutto grunnrenteinntekt	290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
- fradragberettigede kostnader	(231 347 295)	(136 454 803)	(71 201 215)	(160 089 485)	(120 964 663)	(139 238 281)
Årets beregnede grunnrenteinntekt	58 988 580	42 721 711	6 925 800	73 034 221	55 735 472	90 787 499
- bunnfradrag						
Fastsatt grunnrenteskatt	26 485 873	19 182 048	3 109 684	32 792 365	25 025 227	40 763 587
- produksjonsavgift	(4 563 435)	(3 438 355)	(1 417 627)	(4 196 245)	(3 161 633)	(4 091 368)
Årets betalbare grunnrenteskatt	21 922 438	15 743 693	1 692 057	28 596 120	21 863 594	36 672 220
Årsresultat etter grunnrenteskatt	39 670 921	32 302 994	8 864 786	48 335 048	36 271 117	55 795 195

Vi observerer at uten bunnfradraget, hadde Sørrollnesfisk måttet betale grunnrenteskatt i alle seks årene. Netto grunnrenteinntekt blir i dette tilfellet veldig høy uten et bunnfradrag, og 44,9 % av denne blir fastsatt grunnrenteskatt. Selv i uåret 2019 utløses en skatt på 1,69 millioner kroner. I fire av årene er beløpet på over 20 millioner, og i 2016 er årets betalbare grunnrenteskatt på hele 36,6 millioner. I denne seksårsperioden ville selskapet måttet betale over 126 millioner kroner i grunnrenteskatt. Dette fører til en betydelig svekkelse av årsresultatet til selskapet i hvert av årene.

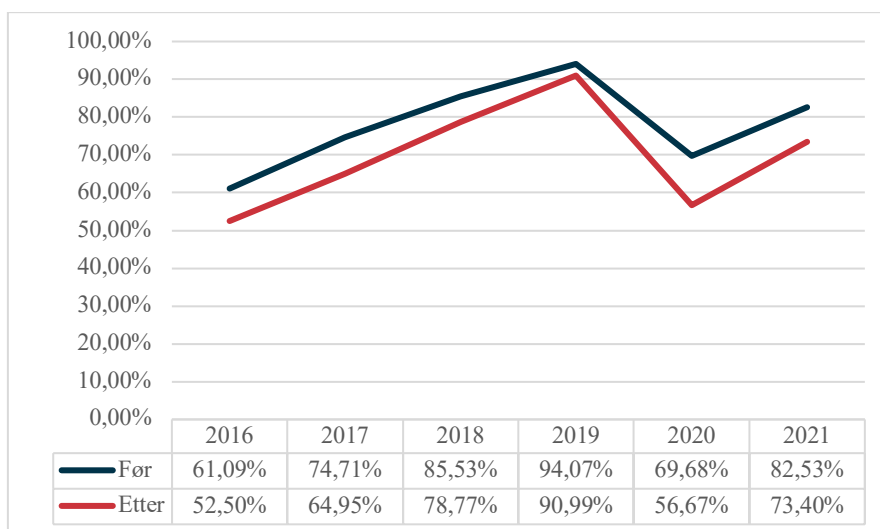
5.3.2.1 Nøkkeltall

Figur 27: Sørrollnesfisk resultatgrad før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag

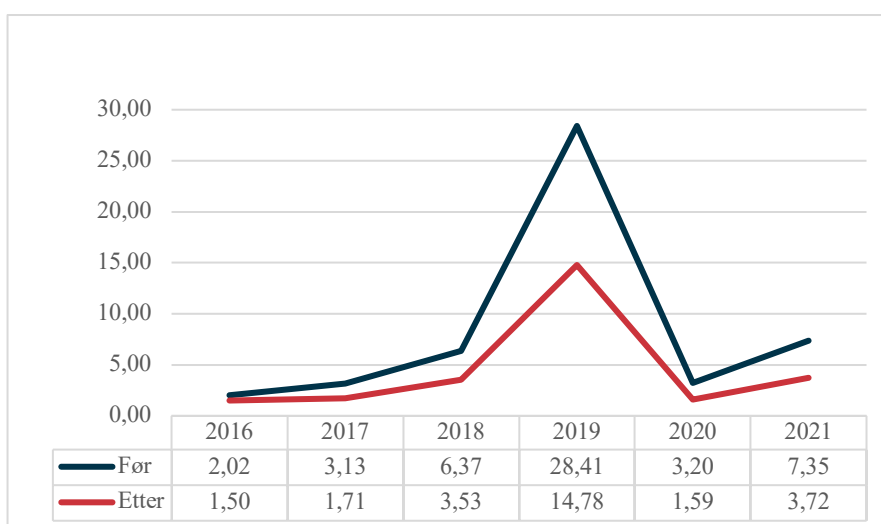
Figur 27 viser hvordan selskapets resultatgrad svekkes som følge av en grunnrenteskatt uten bunnfradrag. I 2016 reduseres resultatgraden med nesten 16 prosentpoeng. I begge de to

påfølgende årene er reduksjonen omtrent 12 prosentpoeng. I 2019 er differansen minimal, mens i de to siste årene er forskjellen før og etter grunnrenteskatt tilbake til en betydelig størrelse. Dette nøkkeltallet svekkes fordi selskapet sitter igjen med en mindre del av omsetningen etter grunnrenteskatten.

Figur 28: Sørrollnesfisk egenkapitalandel før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag

I figur 28 ser vi hvordan selskapets egenkapitalandel påvirkes av grunnrenteskatt uten bunnfradrag. Den største forskjellen før og etter grunnrenteskatt ser vi i 2020 da egenkapitalandelen synker med 13 prosentpoeng. Andelen egenkapital reduseres som følge av skatten, i gjennomsnitt med 8,4 prosentpoeng i løpet av perioden.

Figur 29: Sørrollnesfisk likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt uten bunnfradrag

Figur 29 illustrerer forskjellen i selskapets likviditetsgrad 2 før og etter grunnrenteskatt. Vi ser at likviditeten svekkes betydelig når selskapet ikke mottar et bunnfradrag. Den største reduksjonen ser vi i 2019. Da hadde selskapet en veldig høy likviditetsgrad 2 på 28,41 før

grunnrenteskatt. Denne sank til 14,78, som indikerer en fortsatt meget god likviditet. I løpet av perioden reduseres likviditetsgraden i gjennomsnitt med 43,9 %.

5.4 Oppsummering

Som forventet vil en grunnrenteskatt påvirke selskapenes økonomi i større grad hvis samdriften mottar et felles bunnfradrag, sammenlignet med separate bunnfradrag. Resultatene viser i dette tilfellet en tydelig forskjell hos begge selskapene, i lønnsomhet og likviditet etter grunnrenteskatt. Skatten fører også til en noe lavere egenkapitalandel hos begge selskapene. NLS havner i grunnrenteoposisjon i fire av seks år, og må i løpet av perioden betale 77 348 375 kroner i grunnrenteskatt. Sørrollnesfisk må som følge av fem år med utløst grunnrenteskatt betale til sammen 72 265 065 kroner.

Når selskapene mottar separate bunnfradrag, havner NLS i grunnrenteoposisjon i tre av seks år. Til sammen tilsvarer dette et beløp på 36 433 455 kroner. Resultatgraden og egenkapitalandelen reduseres noe, men den største reduksjonen skjer i likviditetsgraden. Sørrollnesfisk må i dette scenarioet betale grunnrenteskatt i kun to av seks år. Disse to årene betyr 16 237 540 kroner i skatt. Dette medfører minimale reduksjoner i nøkkeltallene vi har sett på. Ett mindre bunnfradrag for samdriften utgjør altså en betydelig forskjell i skattebeløpet hos begge selskapene. Det er Sørrollnesfisk som sparer flest kroner på at samdriften mottar separate bunnfradrag.

Det er ingen overraskelse at det uten et bunnfradrag utløses betydelig mer grunnrenteskatt hos begge selskapene. NLS havner som tidligere i grunnrenteoposisjon i fire av seks år, men beløpet er i dette scenarioet høyere i hvert av årene. Til sammen svekkes selskapets årsresultat med over 133 millioner kroner spredt over disse fire årene. Som følge av dette reduseres resultatgraden og egenkapitalen til selskapet. Skatten fører også til en vesentlig svekkelse av likviditeten til NLS. Selskapet går fra å ha en høy likviditetsgrad 2 i alle årene, til at forholdstallet er under 1 i fire av seks år etter grunnrenteskatt. Sørrollnesfisk utløser en grunnrenteskatt tilsvarende 126 millioner kroner fordelt over alle seks årene. Resultatgraden og egenkapitalandelen reduseres med omtrent samme størrelse som hos NLS. Vi observerer imidlertid at likviditetsgraden til Sørrollnesfisk ikke svekkes i like stor grad.

6 Diskusjon

I dette avsluttende kapitlet vil vi diskutere de økonomiske konsekvensene grunnrenteskatten kan ha for samdriften. Videre ser vi på potensielle implikasjoner ved bunnfradraget, og diskuterer om dette kan være med på å bremse vekst. Det blir så redegjort for begrensninger ved studien, før vi avslutter kapitlet med å foreslå videre forskning.

6.1 Økonomiske konsekvenser av grunnrenteskatten

Målet med oppgaven var å avdekke de bedriftsøkonomiske konsekvensene en innføring av grunnrenteskatt kan ha for samdriften Northern Lights Salmon AS og Sørrollnesfisk AS. Vi har regnet ut hvor mye grunnrenteskatt selskapene hadde måttet betale i perioden 2016 til 2021, hvis skatten ble innført i 2016. Det ble brukt samme modell til å gjøre tre ulike utregninger fordi vi ønsket å avdekke hvilken forskjell ett, to og null bunnfradrag utgjorde for selskapene. I dette delkapitlet diskuteres resultatene vi har fått. Vi ser på den økonomiske betydningen av ulike bunnfradrag, og diskuterer hva skatten kan bety for samdriften og næringen i fremtiden.

6.1.1 Bedriftsøkonomisk betydning av ulike bunnfradrag

Resultatene viser at grunnrenteskatten ville påvirket økonomien til begge selskapene i veldig ulik grad når samdriften mottar ett, to og ingen bunnfradrag. Et felles bunnfradrag medfører at grunnrenteskatten har en betydelig innvirkning på selskapenes finansielle stilling i perioden 2016 til 2021. Til sammen utløses en grunnrenteskatt på nesten 150 millioner kroner. Dette tilsvarer nesten en tredobling av beløpet som må betales med separate bunnfradrag.

Bunnfradraget skjermer selskapene fra skatt i kun to av disse tolv regnskapsårene. I kun ett av årene har NLS negativ grunnrenteinntekt som kan fremføres til senere år. Uten denne muligheten til fremføring ville ikke bunnfradraget vært stort nok til å skjerme selskapet fra skatt i 2020. Hos Sørrollnesfisk trekkes hele bunnfradraget fra i fem av seks år. Likevel er det nok penger igjen å skatte for også etter fratrukket produksjonsavgift. Hvis samdriften hadde mottatt et felles bunnfradrag, ville ikke selskapene blitt skjermet i slik en grad regjeringens intensjon med bunnfradraget er.

Regjeringen lykkes i større grad å skjerme disse to aktørene fra grunnrenteskatt slik størrelsen og fordelingen av bunnfradraget er i forslaget som gjelder per dags dato. Selskapene blir imidlertid ikke upåvirket. NLS må betale grunnrenteskatt i tre av seks år, mens Sørrollnesfisk

må betale noe mindre skatt i to av seks år. Om samdriften faller inn under kategorien selskaper som skulle skjermes helt fra grunnrenteskatt er noe usikkert. Finansdepartementet har nevnt at bunnfradraget skal bidra til at det kun er de største aktørene som vil måtte betale grunnrenteskatt (Finansdepartementet, 2022, s. 32). Bunnfradraget skal ifølge departementet skjerme de aktørene som produserer mindre enn 4 000 – 5 000 tonn. Resultatene fra utregningen hvor selskapene får separate bunnfradrag indikerer at departementet treffer på dette anslaget. NLS vil ifølge våre beregninger (se vedlegg 7.7) ha en produksjon over 5 000 tonn i fire av seks år. Selskapet ville havnet i grunnrenteoposisjon alle disse årene hadde det ikke vært for at den negative grunnrenteinntekten i 2019 skjermer selskapet fra skatt i 2020. Produksjonen er over 6 000 tonn i de tre årene selskapet må betale grunnrenteskatt. Selskapet havner ikke i grunnrenteoposisjon i 2017 og 2019, når antall tonn produsert er omtrent 4 600 og 2 000. Sørrollnesfisk har en produksjon under 4 000 tonn i tre av seks år, og det utløses ikke grunnrenteskatt i disse årene. De må betale grunnrenteskatt i kun 2016 og 2018. Antall tonn produsert var over 4 500 i disse to årene. Anslaget til departementet har et slingringsmonn på 1 000 tonn. Det er dermed vanskelig å vite om definerer «de største aktørene» som alle som produserer over 4 000 tonn, eller de som produserer over 5 000 tonn. Samdriftens produksjon vil variere over og under denne grensen. Selskapene er dermed av en slik størrelse at de utløser grunnrenteskatt i noen år, mens i andre år ikke.

Uten bunnfradrag ville samdriften ifølge våre beregninger utløst en grunnrenteskatt på omtrent 259 millioner kroner i løpet av de siste seks årene. Dette er nesten fem ganger så mye som i tilfellet med separate bunnfradrag. Begge selskapenes resultatgrad og egenkapitalandel reduseres betraktelig fordi staten innhenter i dette tilfellet store deler av grunnrenten. At selskapene ikke skjermes uten bunnfradrag, er imidlertid ingen overraskelse. Det bør påpekes at en skattesats på 44,9 % er urealistisk høy i et scenario med en grunnrenteskatt uten bunnfradrag. Hvis regjeringen i fremtiden velger å fjerne bunnfradraget, vil det være sannsynlig at skattesatsen eller andre komponenter endres. Selskapene sitter likevel igjen med et respektabelt årsresultat etter grunnrenteskatt, også i dette tilfellet. De vil på ingen måte havne i en økonomisk krisesituasjon, uansett antall bunnfradrag. Selv etter en grunnrenteskatt uten et bunnfradrag, sitter NLS igjen med et gjennomsnittlig årsresultat på over 55 millioner kroner i denne seksårsperioden. Dette er sifre flere aktører i andre næringer kan se langt etter, også før skatt. Likviditetsgrad 2 hos NLS svekkes imidlertid veldig mye når de ikke mottar et bunnfradrag. Denne er i fire av årene under 1 etter grunnrenteskatt. Grunnen til dette er at

store deler av selskapets omløpsmidler er varelager, noe som trekkes fra i beregningen av nøkkeltallet.

6.1.2 Hva kan dette bety for fremtiden?

For samdriften Northern Lights Salmon og Sørrollnesfisk kan grunnrenteskattens svekkelse av lønnsomhet og likviditet påvirke fremtidige investeringer. Det kan være at selskapene prioriterer å styrke sin egenkapital, istedenfor å investere i nye prosjekter eller bruke midlene på innovasjon. Etter erfaringen de fikk i 2019, kan det tenkes at samdriften ønsker å investere i ny teknologi med mål om å redusere sjansene for dødelighet ved algeangrep.

Grunnrenteskatten gjør dette mer utfordrende å gjennomføre. Samdriften uttrykker selv en bekymring over at næringen står i et tidsskille hvor nye driftsformer og innovasjon i større grad vil overta i fremtiden (Northern Lights Salmon AS og Sørrollnesfisk AS, 2022). De mener en grunnrenteskatt fører med seg risiko for at Norge ikke vil klare å henge med i det teknologiske tidsskillet. På lengre sikt kan næringen møte utfordringer knyttet til økt konkurranse fra utlandet, særlig hvis investeringer i nye driftsformer som havmerder eller landbaserte anlegg lykkes både i Norge og andre land (Vennemo & Bjerkmann, 2018).

Dersom disse prosjektene lykkes, kan det reises spørsmål om grunnrentens opphav i dag kun er midlertidig for norske selskaper som driver i de norske fjordene. Det kan i fremtiden fordelaktig å plassere landbaserte oppdrettsanlegg nærmere markedene fremfor å plassere de skjernet langs norskekysten. Konkurransefortrinnet næringen har i dag, kan derfor potensielt bli en ulempe.

Havbruksnæringen og samdriften vil stå overfor en ny og utfordrende situasjon. Innføringen av grunnrenteskatt vil føre til mindre lønnsomhet for selskapene. Hvor mye mindre vil som vi har sett tidligere, avhenge av blant annet bunnfradragets størrelse. Det vil være utfordrende å forutsi hva det vil bety for næringens fremtid. Prosjekter som retter søkelys mot høyst aktuelle problemstillinger som lakselus og rømming, er allerede satt på vent av noen selskaper (Ellingsen & Steine, 2022). Myndighetene har selv som mål å redusere næringens negative miljøvirkninger og øke produksjonen så mye som mulig innen 2030 (Nærings- og fiskeridepartementet (2), 2021). For å nå dette målet vil det være nødvendig med store investeringer som krever betydelig risikotaking. Det vil derfor bli utfordrende å finne riktig balanse mellom en bærekraftig utvikling mot 2030, og implementeringen av en ny grunnrenteskatt.

På den andre siden kan aktørene i havbruksnæringen sies å være i en privilegert situasjon. De nyter godt av at næringsutøvelsen er beskyttet gjennom tillatelsessystemet til staten. Selskapene oppnår betydelige inntekter ved å utnytte havressurser som tilhører fellesskapet. Våre resultater indikerer også at forslaget om grunnrenteskatt skjermer mindre aktører slik fradragene og bunnfradraget er satt per nå. Driftsformen samdrift endrer ikke på dette. Beregningene med separate bunnfradrag viser at selskapenes resultat i stor grad beskyttes. Slik skatten er foreslått nå, vil disse to selskapene sitte igjen med store deler av grunnrenten som genereres, gitt at produksjonen og lønnsomheten holder seg omtrent på nivået som har vært de siste seks årene. En betydelig økning i lønnsomheten vil imidlertid medføre at selskapene må betale mer grunnrenteskatt, selv med separate bunnfradrag. Dette kan medføre at samdriften ønsker å holde produksjonsnivået slik det er nå, fremfor å utvide kapasiteten og øke produksjonen.

6.2 Implikasjoner av bunnfradrag

Like rammevilkår for alle aktører i en næring vil gjøre at markedet frembringer den mest effektive strukturen (Oslo Economics, 2022). Argumentet er at ressursene vil allokeres effektivt når aktørene som har mest verdi av produksjonskapasitet og andre innsatsfaktorer er villig til å betale mest for dem. Spesielle regler som endrer på dette, vil kunne frembringe tilpasninger som er mindre effektive.

6.2.1 Uforutsigbarhet rundt fremtidig størrelse

En av grunnene til at Finansdepartementet ønsker å bruke et bunnfradrag er at kun de største aktørene skal komme i skatteposisjon. Fradraget gir også en reduksjon i provenyet fra disse. Bunnfradraget fastsettes som et kronebeløp hvert enkelt år i statsbudsjettet. Det er dermed ingen garanti for at størrelsen på bunnfradraget blir stående i senere år slik det er nå. I en utredning fra Oslo Economics stilles det spørsmål om det er realistisk at fremtidige storting vil øke bunnfradraget i perioder hvor lønnsomheten i næringen stiger (Oslo Economics, 2022). Vi har tidligere nevnt at en av forutsetningene for at en kontantstrømskatt skal være nøytral er at skattesatsen holdes uendret over tid. Hvis en da skulle ønske å øke provenyet vil det derfor være enklere å redusere bunnfradraget, versus å øke skattesatsen. Næringens rammevilkår vil være usikre fordi det vil være vanskelig for selskapene å planlegge hva bunnfradraget vil være fremover i tid (Oslo Economics, 2022). Usikkerhet rundt rammevilkår kan være ugunstig med tanke på fremtidige investeringer og verdiskapning i næringen.

6.2.2 Er bunnfradraget vridende?

Bunnfradraget vil være et ikke-nøytralt element i en ellers nøytral grunnrenteskatt. Statistisk sentralbyrå argumenterer for at det ikke bør gis et bunnfradrag i det hele tatt (Prop. 78 LS (2022 – 2023)). Hvis det skal gis et bunnfradrag, bør det settes så lavt som mulig. Det pekes på at bunnfradraget medfører en høyere marginal skattesats for selskaper som havner i grunnrenteposisjon, enn for de som ikke tjener inn nok til å måtte betale grunnrenteskatt. Fradraget vil dermed kunne føre til at de minste aktørene har større betalingsvilje for tilleggskapasitet enn de andre selskapene (Prop. 78 LS (2022 – 2023), s. 64). Denne konkurransevridningen kan være med på å redusere effektivitet og bidra til lavere verdiskapning i næringen. Dette poenget påpekes også i skatteutvalgets utredning fra i fjor (NOU 2022: 20). Utvalget mener at bunnfradraget ikke bør innføres fordi det svekker den økonomiske effektiviteten av grunnrenteskatten. En mer effektiv måte å innhente grunnrenten på vil ifølge utvalget være å redusere skattesatsen, fremfor å bruke et bunnfradrag.

Ifølge Oslo Economics (2022) er det foreslåtte bunnfradraget konkurransevridende. De peker på at bunnfradraget vil kunne medføre endringer i næringsstruktur, og at dette kan ha negative konsekvenser for verdiskapning, internasjonal konkurransekraft og skatteinntekter. Ulik marginal lønnsomhet for små og store aktører vil vri investeringer og produksjon fra selskaper som er effektive til selskaper som relativt er mindre effektive. Et slikt tilfelle ville ført til et samfunnsøkonomisk tap. Et annet poeng som trekkes frem er at et høyt bunnfradrag kan gi store selskaper incentiver til å splitte seg opp i flere mindre selskaper. Et fisjonert selskap kan på tross av et redusert overskudd før skatt, få et høyere samlet overskudd etter skatt (Oslo Economics, 2022).

På bakgrunn av det ovennevnte kan en spørre seg om bunnfradraget gjør det mindre attraktivt for de små aktørene i næringen å vokse. Hvis bunnfradraget ikke heves i takt med en økt lønnsomhet i næringen, vil selskaper som tidligere unnslopp grunnrenteskatt, havne i skatteposisjon. Et selskap som skjermes av bunnfradraget kan med lavere resultat før skatt oppnå et bedre resultat etter skatt, enn et selskap som har et høyere resultat før skatt, men som tjener over bunnfradraget. Dette kan medføre at selskaper ønsker å havne på et resultat som holder de like under denne grensen som utløser grunnrenteskatt. Vi har sett at samdriften som studeres i denne oppgaven har en inntjening som ligger omkring denne grensen. Det vil være uheldig for både næringen og staten om dette bremser vekst hos de mindre aktørene i næringen.

6.3 Studiens begrensninger og forslag til videre forskning

En av begrensningene ved studien er at den ser kun på én isolert samdrift. Resultatene vil dermed ikke kunne generaliseres til andre samdrifter i landet. Studien stiller også et kontrafaktisk spørsmål, noe som innebærer å spørre hvordan noe hadde utviklet seg hvis en historisk hendelse hadde gått annerledes. Det blir derfor vanskelig å trekke en sikker konklusjon om hvordan en innføring av grunnrenteskatt i 2016 ville påvirket samdriften. En innføring på det tidspunktet ville antageligvis medført andre beslutninger og hendelser i selskapene, enn hva som faktisk skjedde. En annen begrensning ved studien er at den offentlige tilgjengelige informasjonen som brukes har noen mangler. En helt presis beregning av hvor mye grunnrenteskatt som påfaller selskapene ville krevd ytterligere opplysninger fra selskapene.

Fremtidig forskning på dette temaet kan ha utbytte av å bruke data fra et større spekter av samdrifter. På denne måten vil man komme nærmere et svar på effekten av grunnrenteskatt som kan generaliseres til driftsformen samdrift. Det kan også være hensiktsmessig å bruke data som strekker seg over en enda lengre periode. Da vil man oppnå en bedre forståelse av trender og endringer over tid. Det vil i tillegg øke påliteligheten til resultatene og gjøre det enklere å trekke konklusjoner.

Det vil også være interessant å forske mer på om bunnfradraget har vridende effekt, samt hvilke vridninger som skapes og i hvor stor grad. Et annet mål kan være å finne ut om bunnfradrag eller lavere skattesats er mest hensiktsmessig, med tanke på å innhente det staten ønsker samtidig som en unngår uheldige vridninger. Det vil være enklere å finne svar på disse spørsmålene når grunnrenteskatten har vært til stedet i noen år. Da har man konkret data på hvor mye økonomien til selskapene er påvirket og hvor mye proveny som er generert til staten.

Referanseliste

- Abolofia, J., Wilen, J. E. & Asche, F. (2017). The Cost of Lice: Quantifying the Impacts of Parasitic Sea Lice on Farmed Salmon. *Marine resource economics*, 32(3), 329-349.
<https://doi.org/10.1086/691981>
- Abualtahir, M. & Bar, E. S. (2020). Systems Engineering Approach to Food Loss Reduction in Norwegian Farmed Salmon Post-Harvest Processing. *Systems (Basel)*, 8(1), 4.
<https://doi.org/10.3390/systems8010004>
- Akvakulturdriftsforskriften. (2008). *Forskrift om drift av akvakulturanlegg (FOR-2008-06-17-822)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-06-17-822>
- Akvakulturloven. (2005). *Lov om akvakultur (LOV-2005-06-17-79)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-79>
- Alsaker, L. S. (2014). *Kan samdrift eller samlokalisering føre til økt produksjon og fortjeneste?* Fiskejuss. <http://fiskejuss.no/2014/09/kan-samdrift-eller-samlokalisering-fore-til-okt-produksjon-og-fortjeneste/>
- Arnason, R. & Bjørndal, T. (2020). *Rents and rent taxation in Norwegian aquaculture*. Sjømat Norge.
<https://sjomatnorge.no/wp-content/uploads/2020/02/Arnason-og-Bjorndal-Report-on-NOU-2019-18.pdf>
- Bertheussen, B. A. & Vassdal, T. (2019). Strategic sources of superprofit in a well-regulated fishery. *Marine Policy*, 106, p.103551. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2019.103551>
- Bleeke, J. & Ernst, D. (1991). The way to win in cross-border alliances. *Harvard business review*, 69(6), 127-135.
- Cobeña, M., Gallego, Á. & Casanueva, C. (2017). Heterogeneity, diversity and complementarity in alliance portfolios. *European Management Journal*, 35(4), p.464-476.
<https://doi.org/10.1016/j.emj.2016.12.005>
- Davidson, K., Jardine, S. L., Martino, S., Myre, G. B., Peck, L. E., Raymond, R. N. & West, J. J. (2020). The Economic Impacts of Harmful Algal Blooms on Salmon Cage Aquaculture. *PICES Scientific Report*, (59), 84-94. <https://meetings.pices.int/publications/scientific-reports/Report59/Rpt59.pdf#page=89>
- Dhaundiyal, M. & Coughlan, J. (2020). Understanding strategic alliance life cycle: a 30 year literature review of leading management journals. *Business: Theory and Practice*, 21(2), 519-530.
<https://doi.org/10.3846/btp.2020.11530>
- Ebneyamini, S. & Sadeghi Moghadam, M. R. (2018). Toward Developing a Framework for Conducting Case Study Research. *International Journal of Qualitative Methods*, 17(1), p.160940691881795. <https://doi.org/10.1177/1609406918817954>
- Egeland, E. S. (2022). *Algeoppblomstring*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/algeoppblomstring>

- Ellingsen, R. & Steine, J.-E. (2022). *Oppdrettsgigant stanser utbygging etter regjeringens skatteøkning*. NRK. <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/oppdrettsselskapet-leroy-stanser-utbygging-i-skjervoy-etter-regjeringens-skatteokning-1.16125707>
- Eriksen, G. (2021). *Konsesjon*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/konsesjon>
- Eurostat. (2002). *Natural Resource Accounts for Oil and Gas*. European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5633897/KS-42-%2002-464-EN.PDF/e9cb9143-4b84-4506-a369-22be9bff34d6?fbclid=IwAR0sVN8QKiFvLMvwHS-IGhJVARbZb735dkXRncO9YQaGbHnULwjD3oNG4qA>
- Finansdepartementet. (2022). *Høringsnotat - Grunnrenteskatt på havbruk*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-grunnrenteskatt-pa-havbruk/id2929159/>
- Fiskeridirektoratet (1). (2022). *Minsteprisene for auksjonen er fastsatt*. Fiskeridirektoratet. <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Nyheter/2022/minsteprisene-for-auksjonen-er-fastsatt>
- Fiskeridirektoratet (2). (2022). *Resultater fra lakseauksjonen 2022*. Fiskeridirektoratet. <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tildeling-og-tillatelser/Auksjon-av-produksjonskapasitet/auksjon-2022/reultater>
- Fiskeridirektoratet (3). (2022). *Biomasse*. Fiskeridirektoratet. <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Drift-og-tilsyn/Biomasse>
- Fiskeridirektoratet (4). (2022). *Nøkkeltall fra norsk havbruksnæring 2021*. Fiskeridirektoratet. https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tall-og-analyse/Statistiske-publikasjoner/Noekkeltall-for-norsk-havbruksnaering/_attachment/download/1061b436-48ef-4487-bfb3-7daa1522a864:d0e72a4f979ac54fb7cb6ceed3493473b1bdf5a/nokkeltall-havbruk-2021.pdf
- Forskningsrådet. (2021). *An evaluation of the Scientific Basis of the Traffic Light System for Norwegian Salmonid Aquaculture*. Forskningsrådet. <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2021/an-evaluation-of-the-scientific-basis-of-the-traffic-light-system-for-norwegian-salmonid-aquaculture.pdf>
- Furuset, A. (2020). *Trafikklysene er klare: To områder får rødt lys*. Fiskeribladet. <https://www.fiskeribladet.no/nyheter/trafikklysene-er-klare-to-omrader-far-rodt-lys/2-1-749594>
- Garnaut, R. (2010). Principles and Practice of Resource Rent Taxation. *Australian economic review*, 43(4), 347-356. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8462.2010.00616.x>
- Garnaut, R. & Ross, A. C. (1979). The Neutrality of the Resource Rent Tax. *The Economic record*, 55(3), 193-201. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4932.1979.tb02221.x>
- Greker, M. & Lindholdt, L. (2019). *Grunnrenten i norsk akvakultur og kraftproduksjon fra 1984 til 2018* (2019/34). Statistisk Sentralbyrå. https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/_attachment/403220?_ts=16e595d15d8&fbclid=IwAR2rhrdXiW08NbG37ve96GNSXFFWlig5tce6qncGTfUAIpleEd6I4qKCZXA

- Gudbrandsdottir, I. Y., Saviolidis, N. M., Olafsdottir, G., Oddsson, G. V., Stefansson, H. & Bogason, S. G. (2021). Transition Pathways for the Farmed Salmon Value Chain: Industry Perspectives and Sustainability Implications. *Sustainability*, 13(21), 12106.
<https://doi.org/10.3390/su132112106>
- Gulati, R. (1995). Does familiarity breed trust? The implications of repeated ties for contractual choice in alliances. *Academy of management journal*, 38(1), 85-112. <https://doi.org/10.2307/256729>
- Gulati, R. (1998). Alliances and networks. *Strategic management journal*, 19(4), 293-317.
[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-0266\(199804\)19:4](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-0266(199804)19:4)
- Hersoug, B. (2021). Why and how to regulate Norwegian salmon production? – The history of Maximum Allowable Biomass (MAB). *Aquaculture*, 545, p.737144.
<https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2021.737144>
- Hersoug, B. (2022). “One country, ten systems” – The use of different licensing systems in Norwegian aquaculture. *Marine Policy*, 137, p.104902. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2021.104902>
- Hersoug, B., Olsen, M. S., Gauteplass, A. Å., Osmundsen, T. C. & Asche, F. (2021). Serving the industry or undermining the regulatory system? The use of special purpose licenses in Norwegian salmon aquaculture. *Aquaculture*, 543, 736918.
<https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2021.736918>
- Hosteland, L. T. S. (2018). *Bør oppdrettere drive samdrift eller samlokalisering?* Kyst.
<https://www.kyst.no/arkiv/br-oppdrettere-drive-samdrift-eller-samlokalisering/145447>
- Jarstad, L. (2023). *Ny prisrekord for laks – igjen*. Finansavisen.
<https://www.finansavisen.no/sjomat/2023/03/08/7991733/ny-prisrekord-for-laks-igjen>
- Jensen, B.-A. (2021). *Nofima: Havbruk sysselsetter 45.000 mennesker*. IntraFish.
<https://www.intrafish.no/nyheter/nofima-havbruk-sysselsetter-45-000-mennesker/2-1-963141>
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt.
- Johnson, G., Whittington, R., Scholes, K., Angwin, D. & Regnér, P. (2017). *Exploring Strategy* (11. utg.). Pearson.
- Kale, P., Singh, H. & Raman, A. P. (2009). Don't integrate your acquisitions, partner with them. *Harvard business review*, 87(12), p.109-116.
<http://www.course.sdu.edu.cn/download/d7171aaa-1355-4753-9075-6ed1b9e6330c.pdf>
- Klima- og miljødepartementet. (2021). *Norges kyst og havområder*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/hag-og-kyst---behov-for-a-sikre-arts-mangfold/id2076396/>
- KPMG (1). (2017). *Petroleumsbeskatning*. KPMG.
https://verdtavite.kpmg.no/petroleumsbeskatning.aspx?fbclid=IwAR2VTtLAYWTDhgF0kCd b8KIqVTN6mj2W_P-WDj_P8Zdsm2Z41kgAmzSyrug

- KPMG (2). (2017). *Kraftverksbeskatning*. KPMG.
https://verdtaivite.kpmg.no/kraftverksbeskatning.aspx?fbclid=IwAR2SF8TS4FrWzFB0J14o8TfbQfiSIVVClrg_yUNkz6wv8XraTPFTBgr9LmA
- Laksefakta. (2021). *Norsk Havbrukshistorie*. Norges Sjømatråd/Sjømat Norge. <https://laksefakta.no>
- Langli, J. C. (2016). *Årsregnskapet* (10. utg.). Gyldendal akademisk.
- Lien, L. B. & Jakobsen, E. W. (2015). *Ekspansjon og konsernstrategi*. Gyldendal akademisk.
- Lillicrap, A. (2018). Risk of sea lice in aquaculture versus the cost of treatment. *Integr Environ Assess Manag*, 14(1), p.156-157. <https://doi.org/10.1002/ieam.1988>
- Malt, U. T., Knut Erik,. (2021). *Empiri*. Store norske leksikon. <https://snl.no/empiri>
- Miljødirektoratet. (2022). *Akvakultur*. Miljødirektoratet.
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/vann-hav-og-kyst/Akvakultur-fiskeoppdrett/>
- Misund, B. (2022). *Fiskeoppdrett*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/fiskeoppdrett>
- Norges Sjømatråd. (2023). *Nøkkeltall*. Norges Sjømatråd. <https://nokkeltall.seafood.no>
- Norsk Industri. (2017). *Veikart for havbruksnæringen*. Norsk Industri.
https://www.norskindustri.no/siteassets/dokumenter/rapporter-og-brosjyrer/veikart-havbruksnaringen_f41_web.pdf
- Northern Lights Salmon AS. (2016 - 2021). *Årsrapport*. Brønnøysundregistrene.
- Northern Lights Salmon AS og Sørrollnesfisk AS. (2022). *Høringsvar fra Samdriften Northern Lights Salmon AS og Sørrollnesfisk AS*. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-grunnrenteskatt-pa-havbruk/id2929159/?uid=689db708-2d75-4d37-9006-37d43aafcde0>
- NOU 2016: 26. (2016). *Et fremtidsrettet kvotesystem*. Nærings- og fiskeridepartementet.
https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-26/id2523539/?fbclid=IwAR0A-JeAqQXjIds3u2ZODmoz8r_CJITCBA6qwam4v3qFkotZRzrf1CuW5QI
- NOU 2019: 16. (2019). *Skattlegging av vannkraftverk*. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-16/id2670343/>
- NOU 2019: 18. (2019). *Skattlegging av havbruksvirksomhet*. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-18/id2676239/>
- NOU 2022: 20. (2022). *Et helhetlig skattesystem*. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-20/id2951826/>
- Nærings- og fiskeridepartementet (1). (2017). *Regjeringen skrur på trafikklyset*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/nfd/pressemeldinger/2017/regjeringen-skrur-pa-trafikklyset/id2577032/>
- Nærings- og fiskeridepartementet (2). (2021). *Et hav av muligheter – regjeringens havbruksstrategi*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/havbruksstrategien-et-hav-av-muligheter/id2864482/?ch=8>

- Olafsdottir, G., Mehta, S., Richardsen, R., Cook, D., Gudbrandsdottir, I. Y., Thakur, M., Lane, A. & Bogason, S. G. (2019). Governance of the farmed salmon Value Chain from Norway to the EU. p.12106. <https://doi.org/10.3390/su132112106>
- Olaussen, J. O. (2018). Environmental problems and regulation in the aquaculture industry. Insights from Norway. *Marine Policy*, 98, 158-163. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2018.08.005>
- Oslo Economics. (2022). *Bunnfradrag i grunnrenteskatt på havbruk*. <https://osloeconomics.no/wp-content/uploads/2023/01/OE-rapport-2022-115-Bunnfradrag-i-grunnrenteskatt-pa-havbruk.pdf>
- Osmundsen, T. C., Karlsen, K. M., Robertsen, R. & Hersoug, B. (2021). Shared waters-shared problems: The role of self-governance in managing common pool resources. *Aquaculture economics & management*, 25(3), 275-297. <https://doi.org/10.1080/13657305.2020.1857468>
- Proff (1). (2023). *Sørrollnesfisk AS*. Proff.no. Hentet 31.05 fra <https://proff.no/selskap/sørrollnesfisk-as/hamnvik/akvakultur/IGH7ZM3000M/>
- Proff (2). (2023). *Norther Lights Salmon AS*. Proff.no. Hentet 31.05 fra <https://proff.no/selskap/northern-lights-salmon-as/grovfjord/akvakultur/IDFR6BU000M/>
- Prop. 78 LS (2022 – 2023). *Grunnrenteskatt på havbruk*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/b2dafcc40a164a03ab178fa77e6fa9e8/no/pdfs/prp20220230078000dddpdfs.pdf>
- Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap (LOV-1998-07-17-56)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>
- Russo, M. & Cesarani, M. (2017). Strategic alliance success factors: A literature review on alliance lifecycle. *International Journal of Business Administration*, 8(3), 1-9. <https://doi.org/10.5430/ijba.v8n3p1>
- Ryggvik, H., Smith-Solbakken, M. & Tollaksen, T. G. (2014). *Norsk oljehistorie*. Store Norske Leksikon. https://snl.no/Norsk_oljehistorie?fbclid=IwAR12A2qlhW2USd75O6DYNbhBmJ5jPjW2OKxKQ8skqSwmdKZ2S0iuH6PTAKE
- Saunders, M. N. K., Lewis, P. & Thornhill, A. (2012). *Research methods for business students* (6th. utg.). Pearson.
- Skatteetaten. (2019). *Samdrift og samlokalisering i havbruksnæringen – veiledning om behandling av merverdiavgift og skatt*. Skatteetaten. <https://www.skatteetaten.no/globalassets/bedrift-og-organisasjon/starte-og-drive/skatteinfo/samdrift-veiledning.pdf>
- Skatteloven. (1999). *Lov om skatt av formue og inntekt (LOV-1999-03-26-14)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-03-26-14>
- Smith, B. (1999). The impossibility of a neutral Resource Rent Tax. <http://digitalcollections.anu.edu.au/handle/1885/40494>
- Solgård, J., Nedrejord, R. & Njåstad, M. (2022). *Reagerer på grunnlaget for lakseskatten: – Ingen vil tørre å gå inn i kontrakter i fremtiden om dette får stå*. Dagens Næringsliv.

- <https://www.dn.no/havbruk/oppdrett/mowi/grieg-seafood/reagerer-pa-grunnlaget-for-lakseskatten-ingen-vil-torre-a-ga-inn-i-kontrakter-i-fremtiden-om-dette-far-sta/2-1-1323261>
- Solheim, U., Rønning, M., Skårdalsmo, K., Skei, L., Larsen, H., Hykkerud, E., Isachsen Sandøy, C. & Gustavsen, Ø. (2023). *Enighet om lakseskatt på Stortinget – SV mener avtalen er for dårlig*. NRK. <https://www.nrk.no/norge/enighet-om-lakseskatt-pa-stortinget-1.16421813>
- Steinset, T. A. (2017). *Frå attåtnering til milliardindustri*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/artikler-og-publikasjoner/fra-attatnaering-til-milliardindustri>
- Sørrollnesfisk AS. (2016 - 2021). *Årsrapport*. Breg.no.
- Todeva, E. & Knoke, D. (2005). Strategic alliances and models of collaboration. *Management decision*, 43(1), 123-148. <https://doi.org/10.1108/00251740510572533>
- Utenriksdepartementet. (2007). *Handelspolitiske tiltak mot import av laks fra Norge til EU*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/handelspolitiske-tiltak-mot-import-av-la/id440294/>
- Vennemo, H. & Bjerkmann, I. L. (2018). *Grunnrente og grunnrentebeskatning i havbruk* (Rapport 2018/26). Sjømat Norge. https://www.vista-analyse.no/site/assets/files/6517/va-rapport_2018-26_grunnrente_og_grunnrenteskatt_havbruk.pdf
- Vyas, N. M., Shelburn, W. L. & Rogers, D. C. (1995). An analysis of strategic alliances: forms, functions and framework. *Journal of business & industrial marketing*, p.47-60. <https://doi.org/10.1108/08858629510147466>
- Aarset, B., Jakobsen, S. E., Iversen, A. & Ottesen, G. G. (2005). *Lovverk, teknologi og etableringsbetingelser i norsk havbruk* [SNF rapport nr. 03/05]. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond. https://snf.no/media/k0vbe34s/r03_05.pdf

7 Vedlegg

7.1 Beregning for Northern Lights Salmon AS med felles bunnfradrag

GRUNNRENTESKATT Northern Lights Salmon AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 090 057	232 270 411	336 248 864
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel					315 000		
Brutto Grunnrenteinntekt		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 405 057	232 270 411	336 248 864
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(281 620 957)	(158 134 592)	(145 723 878)	(186 975 684)	(146 763 483)	(175 016 770)
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Negativ selskapsskatt fremført fra tidligere år			(10 478 104)				
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		100 597 187	64 089 080	(47 627 747)	118 210 373	82 943 610	158 512 038
Beregnet selskapsskatt	22 %	(22 131 381)	(14 099 598)	10 478 104	(26 006 282)	(18 247 594)	(34 872 648)
Investeringsaktiviteter	44,90 %			(115 582)	(367 282)	(55 371)	
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt i 2018/2020)		(569 088)	(569 088)		(569 088)		
Eiendomsskatt							
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Forskningsavgift	0,30 %	(1 149 063)	(704 483)	(300 613)	(921 270)	(696 811)	(1 008 747)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		75 944 654	57 068 015	(50 152 164)	88 127 451	61 380 516	119 910 587
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %		(51 556 424)				
Bunnfradrag	(31 200 000)	(31 200 000)	(5 511 591)		(31 200 000)	(31 200 000)	(31 200 000)
Netto grunnrenteinntekt		44 744 654	0	0	56 927 451	30 180 516	88 710 587
Fastsatt grunnrenteskatt	44,90 %	20 090 350	0	0	25 560 425	13 551 052	39 831 054
Produksjonsavgift		(6 020 242)	(4 506 290)	(1 818 224)	(5 527 621)	(4 155 932)	(5 980 711)
Årets betalbare grunnrenteskatt		14 070 108	0	0	20 032 804	9 395 120	33 850 343
Effektiv grunnrenteskatt		13 %	0 %	0 %	15 %	10 %	20 %

7.2 Beregning for Sørrollnesfisk AS med felles bunnfradrag

GRUNNRENTESKATT Sørrollnesfisk AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel							
Brutto Grunnrenteinntekt		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(212 449 998)	(118 781 051)	(67 516 942)	(135 436 183)	(101 312 786)	(107 396 157)
Avskrivninger		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		77 624 877	59 982 463	10 223 073	97 300 523	74 870 349	121 843 798
Beregnet selskapsskatt	22 %	(17 077 473)	(13 196 142)	(2 249 076)	(21 406 115)	(16 471 477)	(26 805 636)
Investeringsaktiviteter	44,90 %		(2 687 265)		(1 347 000)	(1 616 299)	(2 774 761)
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt 2018/2020)		(426 816)	(426 816)	(426 816)	(426 816)		
Eiendomsskatt							
Avskrivning		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Forskningsavgift	0,30 %	(871 008)	(537 530)	(234 381)	(699 371)	(530 100)	(690 077)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		58 988 580	42 721 711	6 925 800	73 034 221	55 735 472	90 787 499
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %						
Bunnfradrag	(23 400 000)	(23 400 000)	(23 400 000)	(6 925 800)	(23 400 000)	(23 400 000)	(23 400 000)
Netto grunnrenteinntekt		35 588 580	19 321 711	0	49 634 221	32 335 472	67 387 499
Fastsatt grunnrenteskatt	44,90 %	15 979 273	8 675 448	0	22 285 765	14 518 627	30 256 987
Produksjonsavgift		(4 563 435)	(3 438 355)	(1 417 627)	(4 196 245)	(3 161 633)	(4 091 368)
Årets betalbare grunnrenteskatt		11 415 838	5 237 093	0	18 089 520	11 356 994	26 165 620
Effektiv grunnrenteskatt		14 %	9 %	0 %	18 %	15 %	21 %

7.3 Beregning for Northern Lights Salmon AS med separate bunnfradrag

GRUNNRENTESKATT Northern Lights Salmon AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 090 057	232 270 411	336 248 864
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel					315 000		
Brutto grunnrenteinntekt		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 405 057	232 270 411	336 248 864
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(281 620 957)	(158 134 592)	(145 723 878)	(186 975 684)	(146 763 483)	(175 016 770)
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Negativ selskapsskatt fremført fra tidligere år			(10 478 104)				
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		100 597 187	64 089 080	(47 627 747)	118 210 373	82 943 610	158 512 038
Beregnet selskapsskatt	22 %	(22 131 381)	(14 099 598)	10 478 104	(26 006 282)	(18 247 594)	(34 872 648)
Investeringsaktiviteter	44,90 %			(115 582)	(367 282)	(55 371)	
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt i 2018/2020)		(569 088)	(569 088)		(569 088)		
Eiendomsskatt							
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Forskningsavgift	0,30 %	(1 149 063)	(704 483)	(300 613)	(921 270)	(696 811)	(1 008 747)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		75 944 654	57 068 015	(50 152 164)	88 127 451	61 380 516	119 910 587
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %		(51 556 424)				
Bunnfradrag	(54 600 000)	(54 600 000)	(5 511 591)		(54 600 000)	(54 600 000)	(54 600 000)
Netto grunnrenteinntekt		21 344 654	0	0	33 527 451	6 780 516	65 310 587
Fastsatt grunnrenteskatt	44,90 %	9 583 750	0	0	15 053 825	3 044 452	29 324 454
Produksjonsavgift		(6 020 242)	(4 506 290)	(1 818 224)	(5 527 621)	(4 155 932)	(5 980 711)
Årets betalbare grunnrenteskatt		3 563 508	0	0	9 526 204	0	23 343 743
Effektiv grunnrenteskatt		3 %	0 %	0 %	11 %	3 %	17 %

7.4 Beregning for Sørrollnesfisk AS med separate bunnfradrag

GRUNNRENTESKATT Sørrollnesfisk AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel							
Brutto Grunnrenteinntekt		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(212 449 998)	(118 781 051)	(67 516 942)	(135 436 183)	(101 312 786)	(107 396 157)
Avskrivninger		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		77 624 877	59 982 463	10 223 073	97 300 523	74 870 349	121 843 798
Beregnet selskapsskatt	22 %	(17 077 473)	(13 196 142)	(2 249 076)	(21 406 115)	(16 471 477)	(26 805 636)
Investeringsaktiviteter	44,90 %		(2 687 265)		(1 347 000)	(1 616 299)	(2 774 761)
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt 2018/2020)		(426 816)	(426 816)	(426 816)	(426 816)		
Eiendomsskatt							
Avskrivning		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Forskningsavgift	0,30 %	(871 008)	(537 530)	(234 381)	(699 371)	(530 100)	(690 077)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		58 988 580	42 721 711	6 925 800	73 034 221	55 735 472	90 787 499
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %						
Bunnfradrag	(54 600 000)	(54 600 000)	(42 721 711)	(6 925 800)	(54 600 000)	(54 600 000)	(54 600 000)
Netto grunnrenteinntekt		4 388 580	0	0	18 434 221	1 135 472	36 187 499
Fastsatt grunnrenteskatt	44,90 %	1 970 473	0	0	8 276 965	509 827	16 248 187
Produksjonsavgift		(4 563 435)	(3 438 355)	(1 417 627)	(4 196 245)	(3 161 633)	(4 091 368)
Årets betalbare grunnrenteskatt		0	0	0	4 080 720	0	12 156 820
Effektiv grunnrenteskatt		0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	10 %

7.5 Beregning for Northern Lights Salmon AS uten bunnfradrag

GRUNNRENTESKATT Northern Lights Salmon AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 090 057	232 270 411	336 248 864
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel					315 000		
Brutto Grunnrenteinntekt		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 405 057	232 270 411	336 248 864
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(281 620 957)	(158 134 592)	(145 723 878)	(186 975 684)	(146 763 483)	(175 016 770)
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Negativ selskapsskatt fremført fra tidligere år			(10 478 104)				
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		100 597 187	64 089 080	(47 627 747)	118 210 373	82 943 610	158 512 038
Beregnet selskapsskatt	22 %	(22 131 381)	(14 099 598)	10 478 104	(26 006 282)	(18 247 594)	(34 872 648)
Investeringsaktiviteter	44,90 %			(115 582)	(367 282)	(55 371)	
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt i 2018/2020)		(569 088)	(569 088)		(569 088)		
Eiendomsskatt							
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Forskningsavgift	0,30 %	(1 149 063)	(704 483)	(300 613)	(921 270)	(696 811)	(1 008 747)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		75 944 654	57 068 015	(50 152 164)	88 127 451	61 380 516	119 910 587
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %		(51 556 424)				
Bunnfradrag							
Netto grunnrenteinntekt		75 944 654	5 511 591		88 127 451	61 380 516	119 910 587
Fastsatt grunnrenteskatt	44,90 %	34 099 150	2 474 704		39 569 225	27 559 852	53 839 854
Produksjonsavgift		(6 020 242)	(4 506 290)	(1 818 224)	(5 527 621)	(4 155 932)	(5 980 711)
Årets betalbare grunnrenteskatt		28 078 908			34 041 604	23 403 920	47 859 143
Effektiv grunnrenteskatt		26 %	0 %	0 %	25 %	24 %	28 %

7.6 Beregning for Sørrollnesfisk AS uten bunnfradrag

GRUNNRENTESKATT Sørrollnesfisk AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel							
Brutto Grunnrenteinntekt		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(212 449 998)	(118 781 051)	(67 516 942)	(135 436 183)	(101 312 786)	(107 396 157)
Avskrivninger		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		77 624 877	59 982 463	10 223 073	97 300 523	74 870 349	121 843 798
Beregnet selskapsskatt	22 %	(17 077 473)	(13 196 142)	(2 249 076)	(21 406 115)	(16 471 477)	(26 805 636)
Investeringsaktiviteter	44,90 %		(2 687 265)		(1 347 000)	(1 616 299)	(2 774 761)
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt 2018/2020)		(426 816)	(426 816)	(426 816)	(426 816)		
Eiendomsskatt							
Avskrivning		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Forskningsavgift	0,30 %	(871 008)	(537 530)	(234 381)	(699 371)	(530 100)	(690 077)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		58 988 580	42 721 711	6 925 800	73 034 221	55 735 472	90 787 499
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %						
Bunnfradrag							
Netto grunnrenteinntekt		58 988 580	42 721 711	6 925 800	73 034 221	55 735 472	90 787 499
Fastsatt grunnrenteskatt	44,90 %	26 485 873	19 182 048	3 109 684	32 792 365	25 025 227	40 763 587
Produksjonsavgift		(4 563 435)	(3 438 355)	(1 417 627)	(4 196 245)	(3 161 633)	(4 091 368)
Årets betalbare grunnrenteskatt		21 922 438	15 743 693	1 692 057	28 596 120	21 863 594	36 672 220
Effektiv grunnrenteskatt		28 %	26 %	12 %	29 %	29 %	30 %

7.7 Beregning av produksjonsavgift

Northern Lights Salmon AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Omsetning	383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 090 057	232 270 411	336 248 864
Gjennomsnittspris i aktuelt år	57,26	46,90	49,60	50,00	50,30	50,60
Antall tonn produsert	6 689 157	5 006 989	2 020 249	6 141 801	4 617 702	6 645 234
Produksjonsavgift i tusen	6 020 242	4 506 290	1 818 224	5 527 621	4 155 932	5 980 711

Sørrollnesfisk AS	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Omsetning	290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 124 707	176 700 135	230 025 780
Gjennomsnittspris i aktuelt år	57,26	46,90	49,60	50,00	50,30	50,60
Antall tonn produsert	5 070 483	3 820 395	1 575 141	4 662 494	3 512 925	4 545 964
Produksjonsavgift	4 563 435	3 438 355	1 417 627	4 196 245	3 161 633	4 091 368

7.8 Beregning for Northern Lights Salmon AS med ny skattesats

GRUNNRENTESKATT Northern Lights Salmon AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 090 057	232 270 411	336 248 864
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel					315 000		
Brutto grunnrenteinntekt		383 021 144	234 827 776	100 204 353	307 405 057	232 270 411	336 248 864
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(281 620 957)	(158 134 592)	(145 723 878)	(186 975 684)	(146 763 483)	(175 016 770)
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Negativ selskapsskatt fremført fra tidligere år			(10 478 104)				
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		100 597 187	64 089 080	(47 627 747)	118 210 373	82 943 610	158 512 038
Beregnet selskapsskatt	22 %	(22 131 381)	(14 099 598)	10 478 104	(26 006 282)	(18 247 594)	(34 872 648)
Investeringsaktiviteter	32,05 %			(82 503)	(262 169)	(39 524)	
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt i 2018/2020)		(569 088)	(569 088)		(569 088)		
Eiendomsskatt							
Avskrivninger		(803 000)	(2 126 000)	(2 108 222)	(2 219 000)	(2 563 318)	(2 720 056)
Forskningsavgift	0,30 %	(1 149 063)	(704 483)	(300 613)	(921 270)	(696 811)	(1 008 747)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		75 944 654	57 068 015	(50 119 085)	88 232 564	61 396 363	119 910 587
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %		(51 522 420)				
Bunnfradrag	(54 600 000)	(54 600 000)	(5 545 596)		(54 600 000)	(54 600 000)	(54 600 000)
Netto grunnrenteinntekt		21 344 654	0	0	33 632 564	6 796 363	65 310 587
Fastsatt grunnrenteskatt	32,05 %	6 840 962	0	0	10 779 237	2 178 234	20 932 043
Produksjonsavgift		(6 020 242)	(4 506 290)	(1 818 224)	(5 527 621)	(4 155 932)	(5 980 711)
Årets betalbare grunnrenteskatt		820 720	0	0	5 251 616	0	14 951 332
Effektiv grunnrenteskatt		1 %	0 %	0 %	8 %	2 %	12 %

7.9 Beregning for Sørrollnesfisk AS med ny skattesats

GRUNNRENTESKATT Sørrollnesfisk AS	Sats	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Salgsinntekter		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel							
Brutto Grunnrenteinntekt		290 335 875	179 176 514	78 127 015	233 123 706	176 700 135	230 025 780
Driftskostnader som følge av havbruksproduksjon		(212 449 998)	(118 781 051)	(67 516 942)	(135 436 183)	(101 312 786)	(107 396 157)
Avskrivninger		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Grunnlag for grunnrenterelatert selskapsskatt		77 624 877	59 982 463	10 223 073	97 300 523	74 870 349	121 843 798
Beregnet selskapsskatt	22 %	(17 077 473)	(13 196 142)	(2 249 076)	(21 406 115)	(16 471 477)	(26 805 636)
Investeringsaktiviteter	32,05 %		(1 918 193)		(961 500)	(1 153 728)	(1 980 648)
Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel							
Kjøp av tillatelser (40% av tillatelser kjøpt 2018/2020)		(426 816)	(426 816)	(426 816)	(426 816)		
Eiendomsskatt							
Avskrivning		(261 000)	(413 000)	(387 000)	(387 000)	(517 000)	(785 825)
Forskningsavgift	0,30 %	(871 008)	(537 530)	(234 381)	(699 371)	(530 100)	(690 077)
Årets beregnede grunnrenteinntekt		58 988 580	43 490 783	6 925 800	73 419 721	56 198 044	91 581 612
Negativ grunnrenteinntekt fremført fra tidligere år	2,80 %						
Bunnfradrag	(54 600 000)	(54 600 000)	(43 490 783)	(6 925 800)	(54 600 000)	(54 600 000)	(54 600 000)
Netto grunnrenteinntekt		4 388 580	0	0	18 819 721	1 598 044	36 981 612
Fastsatt grunnrenteskatt	32,05 %	1 406 540	0	0	6 031 721	512 173	11 852 607
Produksjonsavgift		(4 563 435)	(3 438 355)	(1 417 627)	(4 196 245)	(3 161 633)	(4 091 368)
Årets betalbare grunnrenteskatt		0	0	0	1 835 476	0	7 761 239
Effektiv grunnrenteskatt		0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	6 %

